

ہوتکیات

کتابشناسی توصیفی

محمد اہم ستودہ

احمد ضیاء مدنی

قیمت (150) افغانی
) AFO

سلسله انتشارات کتابخانه

(۱۳)

هوتکیان

کتابشناسی توصیفی

تهیه و تنظیم
و توصیف

احمد ضیا مدرس

محمد ابراهیم ستوده

کابل ۲۳ جوزا ، ۱۳۵۷

فهرست مندرجات

صفحه	موضوع
الف	۱ - مقدمه
ج	۲ - دھوتکیانو توصیقی کتابچود
۵	۳ - پیشگفتار
	۴ - متن :
۱	الف - بخش نخست : کتب ورسالات
۴۹	ب - بخش دوم : مجلات ، جراید وروزنامه‌ها
۷۱	ج - فهرست نام‌ها
۸۰	د - فهرست عناوین و منابع
	۵ - بخش سوم ، ضمائم :
۸۷	۱ - دہلاخیر اللہ هوتک کتاب پیژندنہ
۹۸	۲ - شیر محمد هوتک کتاب پیژندنہ
	۳ - دمولوی صالح محمد هوتک کتاب پیژندنہ ۱۰۹
۱-26	و - بخش لاتین

انقلاب ظفر نمون ثور ۱۳۵۷ حماسه بی نظیر تاریخی است که به اساس اراده خلق زحمتکش افغانستان، به رهبری حزب دموکراتیک خلق افغانستان، پیش آهنگ طبقه کارگر کشور، تحت رهنمائی های مستقیم فرزند کبیر خلق و آموزگار انقلابی کشور ما، رفیق نور محمد تره کی باقیام مسلحانه توسط اردوی خلقی و دلیر انجام گرفت و کاخ های استبداد خاندان نادری رادر هم شکست و آخرین سردمدار آن تبار، سردار محمد داود، آن مغرور جاه طلب و هوام فریب را برای همیشه سرنگون ساخت.

شکوهمندی انقلاب راستین خلقهای افغانستان شگوفانی رادر ساحات مختلف اجتماعی کلتوری، تاریخی، ادبی، سیاسی، اقتصادی و غیره، ردمان این مرزوبوم به ارمغان داده و جدوجهد پیگیر خلقهای افغانستان مؤفقیتهارا در همه جهات مشهود خواهد نمود.

از اینگونه، یکی فرصت نیکی است که دولت جمهوری دموکراتیک افغانستان از مقام علمی و ادبی محمد هوتک ادیب رزمنده و نویسنده ملی قرن دوازدهم هجری تجلیل بعمل می آورد، و پوهنتون کابل با قدردانی از مقام نجسته وی موقع را مغتنم شمرده مجلد حاضر را که معرفی کتب، مجلات، روز نامه ها و رسایل درباره غزائی ها و هوتکیان

می باشد بصورت کتابشناسی توصیفی تقدیم اهـل تحقیق
و تتبع میکند .

کتابشناسی ها و فهرست ها ، خاصتاً که موضوعی و توصیفی
باشند ، میتوانند منابع و مدارك مورد نظر و ممد تحقیق
محققان و منتبه ان را به کمترین وقت بدسترس بگذارند .
این اثر که توسطه محمد ابراهیم ستوده و احمد ضیاء
مدرسی بنام کتابشناسی توصیفی (هوتکپان) گرد آوری
شده برای محققان در کار تحقیق و تتبع شان رهنمای
سودمندی تلقی میگردد .

برای گرد آورندگان این مجموعه که به سلسله
بدلیوگرافی های علمی آمریت عمومی کتابخانه پوهنتون
بطبع میرسد ، توفیق بیشتر را تمنا دارم و تلاشهای پیگیر
شان را که در تهیه و تدوین همچو آثار به مناسبت های
مختلف بخرچ داده اند قابل تمجید می دانم .

همچنان از همه منسوبین مدیریت عمومی نشرات
مخصوصاً کارکنان طباعتی که بازحمات خستگی ناپذیر
شان این اثر را چاپ نموده و آماده استفاده گردانیده اند
ابراز امتنان نموده مؤفقتیت بیشتر شان آرزوی ماست .

پوهندوی دکتور عبدالرشید جلیلی

رئیس پوهنتون کابل

۲۵ جوزا ۱۳۵۷

(ب)

دهوټکيانو توصيفي کتابښود

دهوټکيانو لنډه دوره (۱۱۱۹-۱۱۵۰هـ) دافغانستان دجلکو په وگړنيو غورځنگونو کې يوه داسې تاريخي پيښه گڼله گيزي، چې پرورونښتنی افغانستان او احمدشاهي نهضت باندې ئې ډيرې اغيزې کړې دي.

په دغه دوره کې دقندهار هوتکي دولت دمـرحوم حاجي ميرويس خان په لارښورنه او قيادت هلته جوړسوه، او خلکو ئې په مرانه دخپلې آزادۍ توغ ورپاوه، او دلمر لويديو خواته ئې بري په برخه سو.

ددې دورې دتاريخ کتونکو اولوستونـکوته يو کتابښود پـکارو، چې کوم کوم کتابونه وگوري، او له هغو کتابونو څخه کومې نسخې چيرې لاس ته راځي؟

دارواښاد محمد هوتک په ياداو درناوي چې کومه دنمانجې غرنډه دلته کيزي، بايد چې موز خپلو زلميانو او پلټونکو ته دغسې يو کتابښود هم ورکو، چې دوی دخپل تاريخ ددغې دورې سره آشنا کا.

دښاغلی محمد ابراهیم ستود او ښاغلی احمد ضیاء
مدرسی دی کورودانوی چی دغه کتابښود ئی ژر په څلورو
برخو کی سره واودلئ:

لومړی برخه: کتابونه او کتابگوټی (رسالی)

دوهمه برخه: مجلی، جریدې او ورځپاڼی

دریمه برخه: ضمیمی (۱) د ملاخیر الله هوتک کتابښود

(زلمی هیوادمل)

(۲) د مولوی صالح محمد کتابښود

(عبدالکریم پتنگت)

(۳) دشیر محمد کتابښود

(حبیب الله رفیع)

څلورمه برخه: محنی انگریزی، جرمنی، روسی او فرانسوی
اونوزی څپر ونی.

هیله کیزی چی دغه کتابښود به زده کوونکو او
څیرونکو ته گټه ورسوی، او ښاغلی لیکوالان به ئی تل پخپلو
علمی خدمتونو کی بریالی وی والتوفیق من الله.

کابل، جمال مینه

۵۷/۳/۲۰ عبدالحی حبیبی

پیشگفتار

پس منظر تاریخی :

افغانستان از گذشته های دور تا امروز مهد مدنیت های بزرگ، گذرگاه و امتزاج ثقافت های مختلف ، محل پرورش فکر و تهذیب انسانی بوده که صفحات تاریخ وطن شاهد این حوادث است . این حوادث تاریخ ساز، گاهی تاخیر و تا زیغما گران را نمایشگر است و زمانی اقتدار و بزرگی دولت های ملی و مردمی را بیازنگر می باشد . در هر حالتی که برده مردم آزادمنش این مرز و بوم هویت ملی خود را حفظ کرده و رایت استقلال و آزادگی را بر افراشته و بلند نگاه داشته اند .

چنانست ، زمانیکه دولت مقتدر و دراز مدت صفوی ها در ایران و صفحات غرب افغانستان حکمفرما بود ، و مغلان هند تا اقلب افغانستان حکم روایی داشت ، راد مردان سلحشور ما علم آزادگی

و بزرگ منشی را در قندهار علیه عمال دولت صفوی به اهتزاز در آوردند که گهواره جنیان این نهضت ملی فرزندان برومند افغان، میرویس هوتکی بوده است. تدبیر و درایت این زعیم ملی بود که ساطعاً استعمار درهم شکست و شالودهٔ یک دولت مقتدر ملی و مردمی پس از دیرزمانی پس ریزی گردید که مآشاهد آن را پس از استحکام قندهار، فتح اصفهان بدست محمود پسر میرویس نیکه میبینم که شاه حسین صفوی تاج امپراطوری را بدست خویش به سر محمود هوتکی میگذارد و شاه محمود هوتکی بر صریر تخت سلطنت در چهل ستون جلوس میکند. همچنان رادمردانی چون اشرف هوتکی قوای مهاجم ترکان را درهم میشکنند و در تقویه و پهنائی حکمرانی هوتکیان کوشش ها میکنند.

از آنجا که فرهنگ های انسانی آینه حوادث و رویداد های ملت هاست و همیشه فرهنگها متأثر از عوامل اجتماعی ماحول آن بوده که این بعدها را در کلام چیز نویسان می یابیم و دران جهات مختلف روزگاران بشری را تصویر شده می بینم. بدون چنین پدیده ها مثبت و ضبط آنها ناممکن می نمود که از احوال آن زمان آگاهی حاصل گردد. روی این اصل، با وجودیکه دولتی ملت می را تسخیر نموده، ملیت خواهانی بوده اند که نه تنها در رزم برای استقلال و آزادی کوشیده اند، بلکه آنچه فکر آزادی خواهی خوانده می شود بایبان شیوا و احساسات پاک ملی ثبت صفحات روزگار کرده اند. زمان هوتکیان از چنین قاعده کلی مثبتی نبوده، نویسندگان بافهم و شاعران

حساس و بادرك ، آراسته باشعور ملی و سیاسی کوشیده اند آنچه
از عوامل و عوامل بوده بیان نمایند و آنچه گذشته هویدا سازند .
گاهی از مظالم بیگانگان سخن رانده اند و زمانی از مشعل فروزان آزادی
و آزادگی صحبت ها کرده اند.

محمد هوتک دانشمند گران قدر و مبارز ملی که در دربار شاه حسین
هوتکی سمت کاتب و منشی ادبی را داشت و اثر مشهور پتہ خزانہ
را تألیف و تدوین کرده، در مقدمه چنین مینویسد: « ... وقت های زیاد
گذشت، می خواستم که تذکره شعرای پنبتون را بنگارم و احوال آنها
را جمع آوری کنم ولی زمانه بمن فراغی نداد، و این آرزو در دل من
خشکید، زیرا که ظلم و جفا، فضای قندهار را فرو گرفته بود و هیچ کس
آرامی نداشت و نه فراغی میسر بود... »

تأثیر حالات اجتماعی و سیاسی بر مردمان قندهار آن زمان تا حدی
بوده که حتی نویسنده چون او نمیتوانست کاری را که در پیش گرفته
شروع و یا به آخر برساند. محمد هوتک دنبال تر نوشته میکند که: «... گاهی
یغمای مغول جاری، و وقتی طوفان ستم گرگین می بود...» و این گفته
بیانگر حالاتی است که چگونه بیگانگان بر ملت افغان تاخت و تازی
داشتند و به نحوه و طراحي های خود می کوشیده اند تا این مردم آزاده
را یغ اسارت بنهند و با ستم ها و مظالم تحویش متقاعد سازند که نه
جذبند، نگویند و اسیر باشند. مگر چنانکه نویسنده شاهد حوادث بوده
مارا بانو بدخوش چنین در جریان قرار میدهد: « اکنون که خدای کریم

مارا از آن مظالم رهائی داد، دل‌های ما را فروغی بهم رسید، و ملک ما حاجی میرخان علیه‌الرحمه آنها را از قندهار بیرون راند، و پنبه‌تون‌ها را از جورشان آزاد کرد پس دل من از اندوه فارغ گشت و قلم بدست گرفتم، وقتی از اراده من واقف گشت... شاه حسین... مرابدر بارخویش طلبید و تشویق کرد و الطاف فرمود که این اراده خود را تکمیل کنم و احوال شعرای پنبتون را فراهم آورم،... نام این کتاب پتّه خزانّه (خزانّه پنهان) است...» مظالم بیگانگان هیچگاه و در هر حالتی ابدیت نداشته و مردمان وطنپرست نخواسته‌اند. مظالم و ستم ایشان روح آزاد منشی و سلحشوری را در نهادشان خفه نمایند و این مردم مرگ را بر زندگی دربند ترجیح داده و علم استقلال و آشتی ناپذیری را برداشته و سرانجام به اهداف پاک و ملی خود رسیده‌اند. چنانکه نویسنده کتاب پتّه خزانّه احوال را بصورت منسجم و مؤجز متذکر است، توضیح داده که برای استقلال و بدست آوردن هویت ملی راد مردان بافهم و تیز فکر و شجاع چون میرویس نیکه حرکت آزادی خواهی را براه انداخته و آنرا به هدف رسانیده و زمینه را برای شخصیت‌های چون محمد هوتک در زمان شاه حسین هوتکی مهیا ساخت تا آثاری چون (پتّه خزانّه) و امثال آن که بیانگر حوادث حادث بوده و روشنگر تاریخ ادب و ادبیات پنبتو است، بوجود آید.

حدود واحاطة این مجلد !

اگر فرصت بیشتر میسر می بود مواد مربوط بر موضوع چندچندان بیشتر ازین گرد می آمد ولی این محدودیت وقت، ما را مجبور ساخت تا آنچه گرد آمده به آن بسنده شویم، مگر یقین داریم که تعدادی از آثار مربوطه به موضوع، شامل این کتابشناسی نشده زیرا به آنها دسترسی نیافتیم و اگر یافتیم وقت آن گذشته بود که شامل این مجلد شوند، از آن جمله انساب الافغانی، مخزن الافغانی، نادر پسر شمشیر، عالم آرای نادری، خصایل السعادت، خورشید جهان، مجمل التواریخ، مجمع التواریخ، شاه محمود و دولت در اصفهان، خلجی های اغلجایی ها اثر عبد الاحمد جاوید، وغیره میباشد. محدودیتی در شکل و محتوی آثار مدنظر نبوده و هر آنچه نشر شده و بدسترس مقرر گرفت بهر لسانیکه نوشته شده آنرا شامل این نشریه ساختیم و توصیف آنرا محدود بیکی از سه زبان پښتو، دری و انگلیسی نمودیم.

این نشریه را چندین بخش میباشد، مانند: بخش نخست شامل (۱۰۱) معرف از کتب و رسالاتیکه بزبانهای پښتو، دری، عربی، وارد بوده بخش دوم، شامل (۵۷) معرف از مقالاتیکه در روزنامه ها، جراید و مجلات بزبانهای مختلف چاپ رسیده است. بخش سوم، عبارت از ضمایی است که توسط دو ستان دانشمند بناغ- او حبیب الله رفیع محمد ولی زلمی هیو ادمل و عبدالکریم پتنگک بنامهای «دشیر محمد کتابنود دملاخیر الله هوتک کتابنود و اولوی صالح محمد کتابنود» که بشیوة خاص

خود شان تهیه و نوشته شده است که ما آنرا به همان ترتیب چاپ نموده
و ضم این مجلد ساختیم. پس از بخش سوم ، فهرست های عناوین
و نویسنده گان و مترجمان برای استفاده بهتر و زودتر مراجعان تهیه شده
که این اثر را بیشتر مفید و بدرد خورمی سازد . بخش آخری این کتاب
شامل آن آثاری است که بزبانهای انگلیسی ، جرمنی ، فرانسوی و روسی
بوده و به تعداد (۴۶) معرف بالغ میگردد و بصورت عمومی این مجلد
شامل (۲۰۴) معرف بزبانهای مختلف و به اشکال مختلف مانند کتب ،
رسایل و مقالات از جراید ، مجلات و روزنامه ها بوده و همچنان شامل
ضمایم که از آنها نام بردیم ، میباشد .

روش کار دوین اثر:

برای تهیه مواد بره و موضوع ، نخست از مجموعه کتابخانه پوهنتون
کابل شروع بکار نمودیم و بخش های مختلف کتابخانه را بررسی کردیم
و آنچه بدست آمد بعد از تهیه کتابشناسی به توصیف نگاری
پرداختیم. پس از آن به کتابخانه های مختلف چرن کتابخانه عامه ،
کتابخانه انجمن تاریخ و اشخاص مراجعه نمودیم تا عناوین و مجلدات
و مقالاتیکه در موضوع دستیاب گردید پس از تهیه کتابشناسی و بررسی
مستقیم آن به توصیف نگاری آنها ، مطابق به هدف این نشریه
پرداختیم و کوشش بعمل آمد تا هر چه بیشتر مواد موجود دستیاب گردد
و به تعداد معرفها علاوه گردد . مگر بازم چند نائی از نظر دور ماند
و به آنها دسترسی پیدا نکردیم . وهم درین اثر به معرفی آن مقالاتیکه

تعریفات :

مجلد حاضر عبارت از کتابشناسی توصیفی هو تکیان بوده که از هر معرف (Entry) بنا بر محتویات آن ، بصورت فشرده توصیفی بعمل آمده است و نیز این مجموعه ، کتابشناسی موضوعی است که موضوع آن هو تکیان میباشد . پس اثر متذکره کتابشناسی موضوعی و توصیفی بوده که به اساس یک روش منطقی و قبول شده جهانی ، معرفیها بصورت الفبائی کلمه به کلمه ترتیب و تنظیم گردیده است . هر معرف معرفی از اثر بوده که شکل فزیک آنرا تشریح می نماید و در قبال پس از علایم کتابخانه ها ، توصیفی از اثر بزبانهای پشتو ، دری و انگلیسی آمده ، پس زبان توصیف درین اثر عبارت از پشتو ، دری و انگلیسی است .

همچنان نمبر معرفها (Entry number) عبارت از ارقا می است که قبل از مدخل معرف ظاهر شده و عبارت از نمبر معرف میباشد که در مجموع ، تعداد آثار را نیز در موضوع نمایشگر است . علامات کتابخانه هائیکه مواد متذکره را دارند در ختم و عناوین مربوطه معرفها ظاهر گردیده اند ، و معنی آن اینست که کتابخانه های مذکور آثار مربوطه را در مجموعه های خویش دارا میباشدند . فهرست عناوین در ختم بخش دوم ، عنوانها را با نمبر معرفهای مربوطه متذکر شده و همچنان فهرست اسما به تعقیب فهرست عناوین ، نمایانگره و لفظان ، ترجمان و غیره می باشد .

در شماره های مختلف بصورت دنباله دار به نشر رسیده، تماماً معلومات هر شماره را يك معرف جداگانه قبول کرده و توصیفی از آن نگاشتیم تا باشد مقالات مذکور مختص تر معرفی شود و مراجعان را بهتر و بیشتر راهنمایی نماید. مگر هدف ما از این عمل تطور ساختن این نشریه نبوده بلکه هدف، همان است که بیان نمودیم.

ابراز امتنان :

در خور افتخار و مباحث است که دولت جمهوری ده و کراتیک افغانستان توجهی خاصی برای حفظ فرهنگ و نوامیس ملی داشته و در شگوفانی و غنای آن توجه خاصی مبذول میگردد و از فرزندان و نیکمردان باشاهمت و مجاهد وطن با قدردانی یاد شده و با تجلیل از مقام و منزلت آنها محافل باشکوهی به همت مؤسسات علمی و دستگاههای مسئول بر گزار میگردد و یکی از خاصه های این بزرگداشت ها نشر آثار گرا - نادر به همت و طنداران میباشد که به اغتنام چنین محافل بزرگ نشر آراسته شده و پخش و توزیع میگردد.

این فرصت نیک بمانیز سهمی بخشید تا بمناسبت بزرگداشت مقام محمدهوتک، کتابشناسی هوتکیان راتهییه دیده و طبع نمایم. چنانچه تهیه و تنظیم کتابشناسی ها یکی از وظایف مسلکی و تخنیکی کتابداران و کتابشناسان بوده تا به شکل علمی و فنی آن تهیه و ترتیب گردد. و ماعده دار بودن تهیه، تنظیم و نشر همچو مجموعه را با کمال احترام نگر بسته در تکمیل آن مجاهدت لازم را روا داشتیم که اینک ما حاصل آن تقدیم دانشمندان و علاقمندان میگردد.

در اینجا لازم می افتد تا از مراحم آمران پوهنتون عرض
شکران بجا آوریم .

واگر تشویق و ترغیب ایشان رفیق راه مانمی بود بمشکل بسر منزل
مقصود میرسیدیم که باسپاسگذاری و تدردانی از مساعدت های شان یاد آور
می شویم . وهم از مقامات مؤسسه علمی پشتو توتولنه و هیئت علمی شان
تشکر را بجای می آریم که تهیه و تکمیل این مهم را به عهده ما گذاشت
واز نظریات و کمک های شان مستفید شدیم و با ارسال سه کتـابشناسی
سه شخصیت ادبی هوتکیان که به همت اعضای علمی آن مـؤسسه
تهیه شده و بما ارسال گردید، بصورت ضمایم درین مجلد چاپ
نمودیم، عرض حرمت تقدیم میکنیم . وهمچنان از اشخاص و کتابخانه ها
و مؤسسات که مواد مربوطه را بدسترس ما گذاشتند امتنان داریم .
از اعضای محترم کتابخانه که درین راه مااریاری نموده تشکر نموده
واز اعضای محترم مدیریت نشرات، خاصتاً مدیریت طباعتی که این
نشریه را در وقت کم بزیر طبع در آوردند عرض شکران بجا می آوریم .

احمد ضیا، مدرسی

محمد ابراهیم ستوده

کابل

۲۳ جوزا ۱۳۵۷

اهداف :

یکی از اهداف این کتابشناسی رهنمائی محققان ، متتبعان و سایر علاقمندان به منابع و ماخذیست که در موضوع خاص به رشته تحریر درآمده و در مراجع مختلف وجود دارند . دیگر آنکه ، طبع و نشر همچو کتابشناسی ها و توزیع و استفاده از آنها نویسنندگان ، مؤلفان و ناشران را از توارد (Duplication) در امان نگاه میدارد .

همچنان از سرقات معانی ، مفاهیم و موضوعات در سطح ملی و بین المللی جلوگیری امکان پذیر میگردد که ما مفاهیم اهداف متذکره را بنام کنترول کتابشناسی یا (Bibliographical control) می نامیم و در سیرجهان با دیگران همگام می گردیم . آخر آنکه هدف خاص تهیه ، تنظیم و انتشار این مجلد بمناسبت معنم فرصتی است که پوهنتون کابل منحیث کانون تعلیمات عالی در کشور ، از مقام علمی و ادبی دانشمند گرامی محمد هوتک قدردانی بعمل می آورد و این مجموعه را خدمت دوستداران آن تقدیم میدارد ، چه کتابداران تخصصی و مسلکی پوهنتون کابل بادرک مسوولیت های ملی و مساکمی باکمال علاقه و دلچسپی رسالت تهیه و تنظیم همچو نشریه را بعهده گرفته و در تکمیل و عرضه آن افتخار می نمایند ، تا باشد سهم بارز خویش را ایفا کرده باشند .

اختصارات

جلد	ج
شمسی	ش
صدفچہ	ص
عیسوی	ع
قمری	ق
کتابخانہ انجمن تاریخ	ک ا ت
کتابخانہ پوهنتون	ک پ
کتابخانہ عامہ	ک ع
کتابخانہ مدرسی	ک م

ببخش زینعت

کتب

۱ آصف، محمد هاشم .

رستم التواریخ. به تصحیح و تحشیه محمد مشیری. تهران: تابان،

۱۳۴۸. ۵۵۰ ص.

ك . پ .

این اثر علاوه از معلومات تاریخی دوره سلطنت شاه حسین صفوی تا اواسط پادشاهی فتح علی شاه قاجار، درباره حوادث و واقعات تاریخی سلطنت شاه حسین صفوی و انقراض سلسله صفوی بدست هوتکیان و سلطنت شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی به ایران و ظهور نادر شاه افشار و حملات وی به افغانستان نیز بحث مینماید. نویسنده جانبدارانه و روی قضاوت عندی موضوعات را بررسی نموده است .

۲ ارجمند ساوجی، ابوالحسن .

دوره مختصر تاریخ عمومی؛ تاریخ قرون وسطی. تهران: ریاست

دارالتألیف، ۱۳۰۶، قسمت ثانی. ۴۸۲ ص.

ك . پ .

نویسنده در صفحات ۴۶۹-۴۷۸ پیرامون سلطنت شاه حسین صفوی، میرویس بابا، انقراض دولت صفوی، دوره حکومت شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی در ایران و افغانستان و حملات نادر شاه افشار به افغانستان صحبت میکند.

۳ استرآبادی، محمد مهدی .

جهانکشی نادرى. باهتمام عبدالله انوار. تهران: انجمن آثار ملی،

۱۳۴۱. سی و دو، ۸۶۰ ص.

ك . ع .

مطالبی را که درین کتاب میتوان مطالعه نمود عبارتند از:
گرگین، طغیان میرویس بابا و قتل گرگین، شورش ابدالیان
بر علیه صفویان، ظهور میرویس و بدست گرفتن
قدرت، شاه محمود هوتکی، لشکر کشی های شاه محمود
بکرمان و اصفهان، دوره سلطنت شاه محمود هوتکی به
اصفهان، شاه اشرف هوتکی، شاه حسین هوتکی و حملات
نادر شاه افشار به افغانستان.

۴ استرآبادی، محمد مهدی .

مستطاب دره نادر؛ خزینه جواهر. ب. م.، ب. ن.، ۱۳۰۳. ۲۵۲ ص.

ك . ع .

درین کتاب راجع به غارت ائیان کندهار، میرویس بابا، قیام و
مبارزات موصوف و بالاخره کشتن گرگین و بدست گرفتن
قدرت، دوره سلطنت شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی
در ایران و تکیه زدن بر سریر سلطنت ایران، شاه حسین
هوتکی و در اخیر حملات نادر شاه افشار به افغانستان
بحث رفته است.

۵ اعتماد السلطنه، علی قلی میرزا.

تاریخ وقایع و سوانح افغانستان. تهران: ب. ن.، ۱۲۸۳. ۲۱۴ ص. نقشه.
ک. پ.

این اثر تاریخ و جغرافیای افغانستان را از زمان میرویس
بابای هوتکی تا دوره سلطنت امیر دوست محمدخان مورد
بحث قرار میدهد.

۶ افغانستان. ریاست مستقل مطبوعات.

آریانادائرة المعارف. کابل: انجمن آریانادائرة المعارف، ۱۳۳۵،
۶ ج. جلد سوم (اسپ آبی - اوکراین)
ک. پ.

در صفحات ۳۱۷-۳۲۱ این کتاب در قسمت افغانستان
پیرامون تاریخ هوتکیان، میرویس بابا، دوره سلطنت
شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی در ایران،
میر عبدالله و شاه حسین هوتکی و انقراض دولت صفوی
توسط هوتکیان به صورت مفصل بحث رفته است.

۷ افغانستان. ریاست مستقل مطبوعات.

آریانادائرة المعارف. کابل: انجمن آریادائرة المعارف، ۱۳۳۷.
۶ ج. دریم جلد (اروان - اکوادور) (متن په پښتو).
ک. پ.

په دی دایرة المعارف کې د افغانستان په برخه کې ۴۰۴ مخه
تر ۴۰۷ مخه پوری د هوتکیانو په تاریخ باندی خبری شوي .

۸ افغانستان . ریاست مستقل مطبوعات .

افغانستان . کابل : انجمن آریانا دایرة المعارف ، ۱۳۳۴ . ۳۹۸ ص .
ک . پ .

درین مجلد راجع به صفویان ، شاه حسین صفوی ، میرویس
بابا ، شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی و سلسله
حکومت آنان در ایران ، عبدالله هوتکی ، شاه حسین هوتکی
و حملات نادر شاه افشار به افغانستان و دوره حکومت
هوتکیان از ۱۱۲۱-۱۱۵۱ بحث میکنند .

۹ افغانستان . ریاست مستقل مطبوعات .

افغانستان . کابل : انجمن آریانا دایرة المعارف ، ۱۳۳۷ . ۵۶۱ ص .
ک . پ .

در صفحات ۲۱۶-۲۱۷ این کتاب پیرامون سلسله هوتکیان
کندهار و دوره سلطنت آنان در افغانستان و ایران صحبت
رفته و راجع به نویسندگان و آثار هوتکیان نیز معلوماتی
ارائه گردیده است .

۱۰ افغانستان. وزارت اطلاعات و کلتور .

د افغانستان کالني. کابل: وزارت اطلاعات و کلتور ۵۴-۱۳۵۵-

۸۱۴ص. مصور. سالنامه (متن به پښتو و دري).

ك . پ .

درين سالنامه در صفحات ۵۹۶-۶۰۳ پيراهون فرهنگي دوره

هوتکيان ۱۱۱۹-۱۱۵۰ ه بصورت مفصل صحبت رفته است.

۱۱ افغانستان. وزارت اطلاعات و کلتور.

ميرويس بابا. کابل: بيهقي، ۱۳۵۴. د، ۵۶ ص. مصور

(متن به پښتو و دري)

ك . پ .

دا کتاب په مختصر ډول د ميرويس بابا ژوند او کارنامې

او دده د مقبرې د گنبدې د ترميمولو څخه خبرې کوي.

۱۲ افغاني. سيد جمال الدين .

تتمه البيان في تاريخ الافغان. ترجمه محمد امين خوگياني.

کابل: نويسنده، ۱۳۱۸. ج، ۲۰۸ ص. مصور.

ك . پ .

بنا علي خوگياني در قسمت دوم کتاب (حيات سيد جمال الدين

افغاني) تتمه البيان في تاريخ الافغان نوشته علامه

سيد جمال الدين افغاني را ترجمه نموده است. علامه

سید جمال‌الدین افغانی در صفحات ۸۲ - ۱۰۴ پیرامون نهضت افغانها در قندهار و مجادلات آنان در مقابل صفوی‌ها، گرگین حاکم صفوی بر کندهار، میرویس بابا و مجاهدات وی بر علیه صفویها، نطق میرویس برای حصول آزادی و قتل گرگین و بدست گرفتن زمام امور کندهار و هرات، وفات میرویس خان و روی کار آمدن میر عبدالله و کشته شدن وی، نهضت ابدالی‌ها در هرات، بقدرت رسیدن محمود هوتکی و حملات وی بر ایران، و دوره سلطنت موصوف در ایران، روی کار آمدن شاه اشرف هوتکی و دوره سلطنت موصوف در ایران و جنگ‌های موصوف با عثمانی‌ها و روس، کشته شدن شاه اشرف و انحلال حکومت هوتکی‌ها، شاه حسین هوتکی و حملات نادر شاه افشار به کندهار و بالاخره مسکوکات دوره سلطنت شاه اشرف هوتکی صحبت نموده است.

۱۳ باستانی پاریزی، محمدابراهیم ۵

سیاست و اقتصاد عصر صفوی. تهران: صفی‌علیشاه، ۱۳۴۸. ۵۲۳ ص.

ك . پ .

موضوع شماره چهارده این کتاب درباره دوره شاه حسین صفوی و حملات شاه محمود هوتکی به ایران و شکست دادن

شاه حسین صفوی و مجبور ساختن وی تا تاج سلطنت ایران
را بر سر وی بگذارد ، دوره سلطنت شاه اشرف هوتکی
و به میان آمدن نادر شاه افشار .

۱۴ بینا، علی اکبر .

تاریخ سیاسی و دیپلوماسی ایران (از گلنا باد تا ترکمن چای ،
۱۱۳۴ - ۱۲۴۳ هـ) چاپ سوم . تهران : دانشگاه تهران ،
۱۳۴۲ . ج ۲ . ج ۱
ک . پ .

نویسنده پیرامون دوره سلطنت سلطان حسین صفوی و
انقراض این خاندان توسط هوتکیان کندهار ، میرویس بابا ،
شبخون افغانان و دوره حکومت شاه محمود هوتکی و
شاه اشرف هوتکی به ایران بصورت مختصر بحث میکند .

۱۵ بینوا ، عبدالرؤف ، ۱۳۹۴ ؟ - ش .

د افغانستان نومیالی ؛ دریم ټوك (۱۳۵۹) تنه . كابل : د پښتو د
پرمختیا او پیاوړتیا آمریت ، ۱۳۵۶ . ع ، ۵۵۳ ، ۲۸ ص .
ك . پ .

دا کتاب د افغانستان دنومیالیو د ژوندانه څرنگوالی تر څیړنی
لاندی نیسی . په دی پانکه کې دهوتک دکام خوته نومیالی

معرفی شوي دي : په ۳۴۴ منځ کې اخلاص قلی-
هوټک ، په ۴۶۲ منځ کې ملا الف هوټک او په ۵۱۹
منځ کې انګو خان هوټک (محمدخان) معرفي شوي دي .

۱۶ بينوا، عبدالرؤف، ۱۴۹۴ ؟ — ش.

ميرويس نيکه . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۲۵ . ۱۱۴ ص .
ک . پ .

د پښتونود ملي مشر ميرويس بابا د ژوند حالات ، له گرگين
اوخارجي تسلط سره دده مبارزي، په پای کې دهيوادديوي برخي
د آزادی د ترلاسه کولو په باب پوره معلومات وړاندي
کوي .

۱۷ بينوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴ ؟ — ش.

هوټکيان . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۴۵ . ۱۶۷ ص .
ک . پ .

د هوټکيانو د دورې تاريخ په لاندې فصلونو کې څيړی :
د هوټکيانو سلسله ، د ميرويس دواکمنی دوره، د عبدالعزيز،
شاه محمود، شاه اشرف اوشاه حسين دوری اود هوټکيانو
د دورې نوميالی .

۱۸ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش.

هوتکی ها . کابل : انجمن تاریخ ، ۱۳۳۵ . ۱۷۷ ص .

ك . پ .

نویسنده پیرامون وقایع ، حوادث و جنگهای که در عصر
هوتکیان اتفاق افتاده معلومات مفصل ارائه کرده، دوره
سلطنت هوتکیان کندهار، خاصتاً دوره سلطنت شاه محمود
هوتکی و شاه اشرف هوتکی را در ایران بدر از ابیان
می کند .

۱۹ بازار سگاد ، بهاء الدین .

کرونولوژی تاریخی ایران . تهران : اشراقی . ۱۳۴۵ . ۳۲۸ ص .

ك . پ .

مؤلف درین اثر حوادث را به اساس وقوع آن در
سنوات مختلف تحت بررسی قرار داده و درباره میرویس
هوتکی ، میر عبدالله هوتکی ، میر محمود هوتکی ،
میر اشرف هوتکی و نهضت هوتکیان در کندهار و بر سر
اقتدار آمدن آنها و از پا انداختن اقتدار گـرگین و دولت
صفوی معلومات ارائه میکند . ونیز درین اثر پیرامون
فعالیت های سیاسی افغانها بقرض از بین بردن فساد عمال
دولت صفوی در افغانستان و پیروزی سلسله هوتکیان و

کار نامه های آنها بحث صورت گرفته و از حکمروایی
آنها در افغانستان و فارس صحبت شده است .

۲۰ پښتو ټولنه .

«جانان فدوی» پښتانه شعرا . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۳۷ .

دری توکه . دریم توک .

ک . ب .

جانان فدوی په قوم هوتک او دکلات د (مرغې د سره غره)

دکلی او سیدو نکلی یو متصرف او عالم شاعرؤ . دغه

شاعر او دده ژوند په همدې توک کې (له ۱۰ مخ نه تر ۱۲

مخه پوري) څیرل شوي دي .

۲۱ پښتو ټولنه .

«جانان هوتک» پښتانه شعرا . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۴۲ . دری توک .

دریم توک .

ک . ب .

په دي توک کې د ۶۹۸ مخ نه تر ۷۰۵ مخه پوري جانان هوتک

(محمدجانان) چه د پښتو ادب یو تکړه شاعر و او په دري

نظم کې یی هم لاس درلود معرفی کیږي .

۲۲ پښتو ټولنه .

رهنمای افغانستان . مدون فضل احمد . کابل : ریاست
مستقل مطبوعات ، ۱۳۲۸ . ۳۸۲ ص .
ک . پ .

این کتاب پیرامون نهضت هوتکی ها در ۱۱۱۹ ، ظهور
میرویس بابا ، سلطان حسین صفوی ، گرگین حاکم صفوی
در قند هار ، شاه محمود هوتکی ، شاه اشرف هوتکی
ودوره سلطنت آنان در ایران ، عبدالله هوتکی ، شاه حسین هوتکی
وجنگ شاه اشرف هوتکی با روسها و عثمانی ها
و غیره موضوعات دوره تاریخ هوتکیان صحبت می کند .

۲۳ پښتو ټولنه .

«شاه حسین هوتک» پښتانه شعرا . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۲۰ . دوه
ټوک . لومړي ټوک .
ک . پ .

په لومړي ټوک کې د ۲۱۷ مخه تر ۲۱۹ مخه پورې شاه حسین
هوتک معرفي شوي دي . برسیره پردې چه دهغه وخت
پاچا و یو عالم او پیاوړي شاعر هم وه .

۲۴ پښتو ټولنه .

«عبدالرحیم هوتک» پښتانه شعرا . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۲۰ . دوه
ټوک . لومړي ټوک .
ک . پ .

دنياغلی عبدالرحیم هوتک چه په ۱۱۵۰ هـ کال کی
لاژوندي ودهوتکو یوستر اومشهور شاعردي چه اشعار
اوغزلیات یسی دحافظ غوندي خوازه اوروان دي .
ددي کتاب د ۳۲۱ مخ نه تر ۳۲۶ مخه پورې دغه شاعر او
دده کلام معرفی شوي دي .

۴۵ پښتو ټولنه .

«ملا الف هوتک» پښتانه شعرا . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۲۰ .
دوه ټوکه . لومړي ټوک .
ک . پ .

په دي ټوک کې د ۷۳ مخ نه تر ۷۶ مخه پورې ملا الف هوتک
چه دکندهار دپخوانيو شاعرانو څخه دي دلته معرفی
شوي . آثار اود کلام نمونې یسی هم څرگندي شوي دي .

۲۶ پښتو ټولنه .

«ملاشیر محمد هوتک» پښتانه شعرا . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۲۰ .
دوه ټوکه . لومړي ټوک .
ک . پ .

په لومړي ټوک کې د ۲۱۲ مخ نه تر ۲۱۰ مخه پورې دنياغلی
ملاشیر محمد هوتک دژوندانه حالات څیرل شوي دي .
شیر محمد هوتک په ۱۰۹۲ کال کې په کندهار کې پیدا شوی

اودخپلی زمانی (دصفویانو او هوتکو زمانه) یو پیاوړي
شاعر او مشهور عالم وه .

۲۷ پښتو ټولنه .

«ملاخیرالله هوتک» پښتانه شعرا . کابل: پښتو ټولنه، ۱۳۴۲.
درې ټوکه . دریم ټوک .
ک . پ .

په دې ټوک کې ۶۸۸ مخ نه تر ۶۹۳ مخه پورې ملاخیرالله
هوتک (چه دمورله خوادکند هار یوې سترې علمي او
روحاني کورنۍ ته منسوب دي او په ۲۱۶ کې درې کلن و)
یو ستر پښتون شاعر بلل کيږي ، معرفي شوی دي .

۲۸ پښتو ټولنه .

«ملاشیرمحمد» پښتانه شعرا . کابل: پښتو ټولنه، ۱۳۴۲. درې ټوکه .
دریم ټوک .
ک . پ .

په دې ټوک کې په ۷۸۰ مخ کې ملاشیرمحمد هوتک چه یو ملی
شاعرو او په (۱۳۰۰ هـ) کال کې لا ژوندي وه معرفي شوی
دی . شعريې په درې کښی وحشی کرمانی او میرزا مظهر
واسوخت ته ورته دی .

۲۹ پښتو ټولنه

«ملاخیر الله هوتک» پښتانه شعرا . کابل پښتو ټولنه ، ۱۳۳۷ .
دری ټوکه . دویم ټوک .

ك . پ .

ددی کتاب په ۶ مخ کې ملاخیر الله هوتک معرفی شوی دی .

۳۰ بیګولوسکایا ، ن . و .

تاریخ ایران از دوران باستان تا پایان سده هیجدهم . تألیف ن . و .
پیګولوسکایا و دیگران . ترجمه کریم کشاورز . تهران : ، ۱۳۴۹ .

۲ ج . ج . دوم . بخش سوم - بخش دهم .

ك . پ .

این اثر پیرامون دوره شاه حسین صفوی و انقراض دولت
صفوی بدست هوتکیان و سلطنت هوتکیان در ایران و ظهور
نادر و لشکر کشی های وی به افغانستان بحث میکند .

(مهمتہم)

۳۱ تجلی پور، مهدی .

دایرة المعارف موضوعی دانش بشر . تهران : امیر کبیر ،
۱۳۴۹ ، ۱۷۳۰ ص .

ك . پ .

درین مجله در ضمن معلومات درباره خاندان صفوی و
شاه سلطان حسین صفوی نگاشته شده که کارهای خلاف

او، عقاید خرافیش سلسله صفوی را منقرض کرد و هم نوشته شده که مامور ساختن گرگین (سرदार غیر مسلمان را) به قندهار و ظلم او باعث شورش افغانها به قیادت میرویس خان شد، تا آنکه بالاخره شاه صفوی مجبور شد تاج سلطنت را به سر شاه محمود هوتکی در اصفهان بدست خویش بگذارد.

۳۲ توکلی، احمد.

روابط سیاسی ایران و افغانستان؛ تاریخ روابط سیاسی ایران با دنیا؛ افغانستان. تهران: مهر، ۱۳۲۷. ط، ۱۳۵ ص. ک. ا. ت.

نویسنده از صفحات ۱۴ - ۲۰ پیرامون شاه حسین صفوی، میرویس بابا، گرگین، قتل گرگین، میرویس بابا بحیث زعیم ملی، میر عبد الله، میر عبد العزیز، شاه محمود هوتکی، شاه اشرف هوتکی و دوره سلطنت آنان به اصفهان، شاه حسین هوتکی، حملات نادر شاه افشار به افغانستان و انقراض سلسله هوتکی ها بطور مختصر ولی جانبدارانه روی احساسات ملیت پرستی بحث نموده.

۳۳ ثابتیان، ذ.

اسناد و نامه های تاریخی دوره صفوی. تهران: ابن سینا، ۱۳۴۳، ۳۹۴ ص. ک. پ.

در صفحات ۳۱۵ - ۳۱۶ نویسنده راجع به میرویس خان،
انقراض دولت صفوی بدست شاه محمود هوتکی،
شاه حسین هوتکی و حملات نادر افشار به افغانستان صحبت
نموده که جانبدارانه و عندی نوشته شده است.

۳۲ جلالی، علی احمد .

مطالعه تاریخ افغانستان از نگاه عسکری . کابل : وزارت
دفاع ملی ، ۱۳۴۷ . ج ۲ ج ۲ .
ک . پ .

فصل سوم جلد دوم این کتاب پیرامون دوره هوتکی ها و
ابدالیان هرات، وضعیت افغانستان مقارن نهضت غلجائیها
و ابدالیان، حوادثیکه به قیام ملی میرویس بابا منتهی شد و
تنظیم امور قندهار، جنگهای میرویس بابا بالشکرهای ایرانی،
وفات میرویس نیکه، قیام ملی ابدالیان هرات، شاه محمود
هوتک و حمله وی به اصفهان ۱۱۳۴ - ۱۱۳۵ هـ، شاه حسین
صفوی، جنگ شاه محمود هوتک در گلناباد با ۲۳ هزار
عسکر، محاصره اصفهان، دوره سلطنت شاه محمود هوتک
و شاه اشرف هوتک در ایران، فعالیتهای روسها و عثمانیها
در ایران، نادر شاه افشار و حملات وی با افغانستان و بالاخره
شاه حسین هوتکی بحث میکند .

۳۵ حبیبی، عبدالحی، ۱۳۲۸ — ق

د افغانستان پېښلیک، کابل: بیهقی، ۱۳۵۳، ۲ ج. لومړی ټوک .
ک . پ .

دا کتاب هغه پېښی چی د ۱۱۲۰ — ۱۱۵۰ کلونو ترمنځ د
هوټکیانو په دوره کی شوي دي، په دې کتاب کې له ۱۵۳
منځ څخه تر ۲۵۹ مخه پورې د هوټکیانو د دورې په باب
پېښې په تاریخي ترتیب تر څیړنی لاندې نیسي .

۳۶ حبیبی، عبدالحی، ۱۳۲۸ — ق

«بابا هوتک» د پښتو ادبیاتو تاریخ . کابل: پښتو ټولنه، ۱۳۴۲، ۲ ج.
دوهم ټوک .
ک . پ .

ښاغلی حبیبی د ۱۲۸ منځ نه تر ۱۶۸ مخه پورې بابا هوتک
(۶۶۱ — ۷۴۰ هـ) چی دمغولو په دوره کی اوسیده او هغه
لومړی پښتون شاعر ؤ چی د مغولو په خلاف یی شعرونه
ویلي دي، معرفی کړی دی .

۳۷ حبیبی، عبدالحی، ۱۳۲۸ — ق

شیخ «ملکیار هوتک» د پښتو ادبیاتو تاریخ . کابل: پښتو ټولنه، ۱۳۴۲، ۲ ج.
دوهم ټوک .
ک . پ .

پدې توك كى شيخ ملكيار هوتك چى په ۷۴۹ هـ كال كى
اوسيده او دبابا هوتك مشر زوى ؤ د ۱۶۸ مخ نه تر ۱۷۰
مخه پورې دسناغلى حبيبي له خوا معرفى اود كلام نمونه
بى هم ور كړ شوى دى .

۳۸ حبيبي ، عبدالحى ، ۱۳۲۸ — ق

تاريخ مختصر افغانستان . كابل : انجمن تاريخ ، ۱۳۴۹ . ج ۲ .
ج ۲ . مصور .
ك . پ .

نويسنده پيرامون احرال (ميرويس بابا، شاه محمود هوتك،
شاه اشرف هوتك و شاه حسين هوتك) و دوره سلطنت
آنان در ايران و دوره سلطنت شاه حسين صفوى در ايران،
درين اثر صحبت مينمايد .

۳۹ حريرى ، على اصغر .

نامه هاى طيب نادرشاه . ترجمه على اصغر حريرى . باهتمام
حبيب يغمائى . تهران : تابان ، ۱۳۴۰ . ۸۱ ص .
ك . پ .

نويسنده درين اثر در قسمتهاى مختلف كتاب راجع به
افغانها، مخصوصاً غلجائيهها، هوتكيان، شاه اشرف هوتكى،
شاه حسين هوتكى و حملات نادر افشار به افغانستان صحبت

نموده است که مطالعه آن در قسمت تاریخ هوتکیان خالی
از فایده نخواهد بود .

۴۰ حزین لاهیجی ، محمد علی بن ابیطالب .

تاریخ حزین ؛ شامل اواخر صفویه ، فتنه افغان ، سلطنت
نادرشاه و احوال جمعی از بزرگان . چاپ سوم . اصفهان :
تائید ، ۱۳۳۲ . ی ، ۱۴۰ ص .
ك . ع .

نویسنده درین کتاب پیرامون شرح حال میرویس بابا و
خدمات و فعالیتهای وی برای آزادی ، قتل گرگین و بدست
گرفتن قدرت ؛ انقراض سلسله صفویه بدست شاه محمود
هوتکی ، دوره سلطنت شاه محمود هوتکی و شاه اشرف
هوتکی در ایران ، شاه حسین هوتکی و حملات نادر افشار
به افغانستان صحبت نموده است .

۴۱ حسینی ، محمود ابن ابراهیم الجامی .

تاریخ احمد شاهی . بمقدمه دو سمراد مرادوف . مسکو :
دانش ، ۱۹۷۴ م . ۲ ج ، ۱ ج (متن به دری و روسی)
ك . ع .

درین کتاب نویسنده در بعضی از صفحات راجع به شاه
اشرف هوتکی و حملات نادرشاه افشار به افغانستان صحبت
نموده است که ممکن طرف استفاده محققان قرار گیرد .

تاریخ سلطانی . بمبئی : محمدی ، ۱۲۹۸ ق . ۲۹۱ ص .

ک . پ . ک . ا . ت . ک . ع .

نویسنده درین کتاب در قسمت دوره هوتکیان راجع به
میرویس بابا و مبارزات موصوف برای آزادی وطن از
چنگ استعمار صنویها و قتل گرگین حاکم صنوی ، روی
کار آمدن میرویس بابا بحیث زعیم ملی ، وفات میرویس
خان ، میر عبدالله ، دوره سلطنت شاه محمود هوتک و شاه
اشرف هوتک در ایران و افغانستان ، دوره شاه حسین هوتک
و بالاخره انقراض دولت هوتکیان در ایران و حملات نادر شاه
افشار به افغانستان بحث نموده است . این کتاب در نوشتن
دوره هوتکیان کندهار مورد استفاده اکثر محققان و
نویسندگان قرار گرفته و بدان ارجاع داده اند .

۴۳ حلمی ، محمد ولی .

کندهار . کابل : زوری ، ۱۳۵۱ . ج ۲ . ج ۱

ک . پ .

دکندهار دتاریخ ، جغرافیا ، کلتور ، سیاسی ارخونه ،
د پهنتم مستقل دو لتونه ، میرویس نیکه او ده مجاهدات
او مبارزی ، په ایران باغدی شاه محمود هوتک یرغلو نه

او دده واکمنی، د شاه اشرف هوتک واکمنی په ایران
باندی او دده په وخت کی واقعات او په کندهار او
هرات باندی د نادر شاه افشار یرغلونه ددی کتاب دلومړی
توک موضوعات دی .

۴۴ حلمی ، محمد ولی .

«بابا هوتک» د کندهار مشاهیر، صوفیان ، عارفان ، مزارات .
کابل : وزارت اطلاعات و کلتور ، ۱۳۴۹ . ه . ، ۳۳۰ ص .
ک . پ .

بناغلی لیکونکی د ۱۰۰ مخ نه تر ۱۰۱ مخه پوری بابا هوتک
(۶۶۱-۷۴۰ ه) چه یومتنی شیخ او شاعروه معرفی کړی دی .

۴۵ حلمی ، محمد ولی .

«پیر محمد میاجی هوتک» د کندهار مشاهیر، صوفیان ؛ عارفان،
مزارات . کابل : وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۴۹ . ه . ، ۳۳۰ ص .
ک . پ .

لیکونکی پدی کتاب کی د ۱۳۵ مخ نه تر ۱۳۶ مخه
پوری ملا پیر محمد میاجی چه په قام هوتک واو په خپله
زمانه کی یومتصوف ، لیکوال او شاعر و معرفی کړی او دده
آثار یسی بیان کړی دی .

۴۶ حلمی ، محمد ولی .

«جانان هوتک یافدوی» دکندهار مشاهیر ، صوفیان ، عارفان ،
مزارات . کابل : وزارت اطلاعات و کلتور ، ۱۳۴۹ هـ ، ۳۳۰ ص .

ک . پ .

جانان هوتک چه د پښتو او دری نظمونو یوه مجموعه لري
(حمد ، صفت منقبت ، مناجات ، وعظا سرار ، مرثیه)
د ده تخلص په پښتو شعرونو کی (فدوی) او په دری کی
(خامی) دی . په دی کتاب کې دی اود ده اشعار معرفي کیزی .

۴۷ حلمی ، محمد ولی .

«شیخ ملکیار هوتک» دکندهار مشاهیر ، صوفیان ، عارفان ،
مزارات . کابل : وزارت اطلاعات و کلتور ، ۱۳۴۹ هـ ، ۳۳۰ ص .

ک . پ .

پدی کتاب کې حلمی ، شیخ ملکیار هوتک چه دبابا
هوتک مشرزوی اود پښتو ادبیاتو شاعرو د ۱۰۱۰ - ۱۱۲ معرفي
اود ده دکلام نمونه یی بیان کړی دی .

۴۸ حلمی ، محمد ولی .

«عبد الغفور آخند زاده هوتک» دکندهار مشاهیر ، صوفیان ،
عارفان . مزارات . کابل : وزارت اطلاعات و کلتور ، ۱۳۴۹ هـ ،
۳۳۰ ص .

ک . ث .

په دی کتاب په ۳۱۱ مخ کې عبدالغفور آخندزاده هوتک
چه دخپلی زمانی یو مشهور عالم او طبیب و، معرفی شوی دی.

۴۹ ځلمی، محمدولی

«قاضی عبدالعلی آخندزاده، هوتک» دکندهار مشاهیر، صوفیان،
عارفان، مزارات. کابل: وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۴۹. ه. ۳۳۰ ص.
ک. پ.

بناغلی لیکونکی په ۲۹۹ مخ کې قاضی عبدالعلی آخندزاده
هوتک چه دخپلی زمانی لوی عالم او قاضی و او په ۱۳۴۳ ه
کې مرشوي، معرفی کوي.

۵۰ ځلمی، محمدولی.

«قاضی غلام هوتک» دکندهار مشاهیر، صوفیان، عارفان، مزارات.
کابل: وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۳۹. ه. ۳۳۰ ص.
ک. پ.

بناغلی ځلمی له ۲۱۶ مخ نه تر ۲۱۸ مخه پورې قاضی غلام
هوتک او دده کورنۍ چه دکندهار دمشهور و قاضی یانو
اوپیاوړو عالمانو څخه وومعرفی کوی. قاضی غلام هوتک
دامیر شیرعلیخان دواکمنۍ په دوره کې ژوند کاوه.

۵۱ ځلمی، محمدولی.

«محمديوسول هوتک» دکندهار مشاهیر، صوفیان، عارفان، مزارات

کابل: وزارت اطلاعات و کلتور ۱۳۴۹ هـ، ۳۳۰ ص.

ک. پ.

ددي کتاب په ۱۹۷ مخ کې محمد رسول هوتک معرفي شوي
دي. ده يو بياض لری چه محمد هوتک دده د بياض نه په
مخينو، مخينو مخايو کې استفاده کړی دی.

۵۴ علمي، محمد ولي.

«محمد هوتک» د کندهار مشاهير، صوفيان، عارفان، مزارات. کابل:
وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۴۹ هـ، ۳۳۰ ص.

ک. پ.

بناغلی ليکونکی له ۱۹۱ مخ نه تر ۱۹۲ مخه پوري محمد هوتک
(د زېږېدنې کال ۱۰۸۴ هـ.) چه پنځېله زمانه کې پوخ او دستاينی
ور ليکوال و معرفي کړي دي. د محمد هوتک مشهور اثر
(پټه خزانه) ده.

۵۳ علمي، محمد ولي.

«ملاشیر محمد هوتک» د کندهار مشاهير، صوفيان، عارفان، مزارات.
کابل: وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۴۹ هـ، ۳۳۰ ص.

ک. پ.

ددي کتاب د ۱۴۲ مخ نه تر ۱۴۳ مخه پوري ملاشیر محمد
هوتک چه، په ۱۰۹۲ هـ کې زېږېدلی دي او دخپلی زمانې
يو عالم او متصوف شاعر و معرفي شوي دي.

۵۴ علمی، محمدولی.

«میرمن زینبه هوتک» دکندهار مشاهیر، صوفیان، عارفان، مزارات.
کابل: وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۴۹. ه، ۳۳۰ ص.
ک. پ.

د ۱۳۳۳ مخ نه تر ۱۳۴۴ مخ پوري ښاغلی علمی میرمن زینبه
هوتک چه د پښتنو مشر، میرویس نیکه، یوه عالمه فاضله پرهیز
کاره او شاعر لورده، معرفی کړي او ددی یوه مشهور
مرثیه چه دشاه محمود هوتک دمړینی په هکله یې ویلی دلته
نقل کړي دي.

۵۵ علمی، محمدولی.

«میرویس نیکه» دکندهار مشاهیر، صوفیان، عارفان، مزارات.
کابل: وزارت اطلاعات و کلتور، ۱۳۴۹. ه، ۳۳۰ ص.
ک. پ.

ښاغلی علمی ددی کتاب د ۱۳۰۰ مخ نه تر ۱۳۳۳ مخه پوري
میرویس نیکه معرفی کوي او دده یو منظوم مناجات هم
راوړي دي.

۵۶ دایرة المعارف یا فرهنگ بشر

تألیف عده از نویسندگان. چاپ سوم. تهران: اشرفی، ۱۳۴۷.
۱۶۰۵ ص.
ک. پ.

در صفحه ۷۴۹ این اثر ضمن مجامع دربار شاه سلطان
حسین دربار شاه محمود و شاه اشرف هوتکی و تاج پوشی
محمود هوتکی در اصفهان نیز صحبت میکند.

۵۷ دهکان، ابراهیم بن غلام علی.

تاریخ صفویان. اراک: ب. ن، ۱۳۳۲. ۲۰ ص.

ک. پ.

نویسنده درین کتاب راجع به انقراض سلسله صفویه توسط
هوتکیان و دوره هوتکیان در اصفهان صحبت نموده است.

۵۸ رازی، عبدالله (همدان).

تاریخ ایران از ازمئه باستانی تا سال ۱۴۱۶ شمسی هجری. تهران:
اقبال، ۱۳۱۷. ک، ۹۳۶ ص. نقشه، گر آور.

ک. پ.

در قسمت باب سوم این کتاب درباره دوره حکومت شاه
حسین صفوی و انقراض دولت صفوی و روی کار آمدن
هوتکیان و به قدرت رسیدن آنان به ایران و ظهور نادر شاه
افشار و حملات وی به افغانستان بحث مفصلی صورت
گرفته است.

۵۹ رشتیا، سید قاسم

تاریخچه افغانستان. کابل: رفیق، ۱۳۰۰. ۱۱۶ ص.

ک. پ.

نویسنده پیرامون دورهٔ میرویس نیکه، عبدالله هوتکی برادر
میرویس بابا، شاه محمود هوتکی، شاه اشرف هوتکی و دورهٔ
حکومت آنان در ایران، شاه حسین هوتکی و حملات نادر
افشار به افغانستان بصورت خیلی مختصر بحث میکند.

۶۰. رضازاده شفق، صادق.

نادر شاه از نظر خاور شناسان. تهران: انجمن آثار ملی، ۱۳۳۹.

۱۴، ۲۷۶ ص.

ک. پ.

در صفحات ۳-۲۰ این کتاب نویسنده پیرامون دورهٔ
سلطنت هوتکیان در ایران و ظهور نادر شاه افشار و حملات
وی به افغانستان بحث می کند. و بطور پراکنده در صفحات
مختلف کتاب راجع به میرویس خان، شاه محمود هوتکی،
شاه اشرف هوتکی، شاه حسین هوتکی، هوتکیان کندهار
و قبایل غاجائی و ابدالی نیز صحبت رفته است. مطالب
قسمت فوق را نویسنده از کتاب تاریخ ایران تألیف سایکس
۱۹۱۵، ج ۲، ص ۲۷۴-۲۴۰ نقل نموده است.

۶۱. رفیع، حبیب الله.

دهوتکو ناری. کابل: پښتون، ۱۳۴۹. ۴۳ ص

ک. پ.

بناغلی رفیع په دې کتاب کې دهوتکو ناری چه یورزمی،
حماسی او اولسی سندرې دي تر بحث لاندې نیولی او

سرپریره په دی د هوټکو د نارو پیدایښت او عامل ټی چه دغیور
دافغانانو له خوا دگرگین او صفوی تسلط په ضد شوی دیر
مطالب بیانوی . د میرویس بابا او د هوټکو دوری ته یولنډه
نظر هم اچول شوی دي .

۶۲ سایکس ، سرپوسی .

تاریخ ایران . ترجمه محمد تقی فخر داعی (گیلانی) . تهران :
وزارت فرهنگه ، ۱۳۳۰ . ج . گراور .
ک . پ .

نویسنده در فصول شصت و ششم (انحطاط و زوال سلسله
صفوی) شصت و هفتم (غاجائیان قندهار، گرگین ، قیام
میرویس خان، قتل گرگین، بمیان آمدن میرویس خان
و میر عبدالله) شصت و هشتم (انقراض سلسله صفوی بدست
شاه محمود هوتکی، دوره سلطنت شاه محمود هوتکی
و شاه اشرف هوتکی در ایران و جنگهای وی با روسها و
عثمانی ها) شصت و نهم (سقوط دولت هوتکیها در ایران،
هفته - ادم (شاه حسین هوتکی و حملات نادر شاه افشار به
افغانستان) بتفصیل صحبت نموده است . ولی نویسنده بطور
عندی و جانبدارانه بر موضوعات مربوط به افغانها تصرف
و حاشیه پردازی نموده است .

۶۳ سعیدیان، عبدالحسین .

دایرةالمعارف یا مجموعه اطلاعات عمومی . بمقدمه سید

فخرالدین شادمان. چاپ سوم. تهران: رسولی، ۱۳۴۵. ۷۱۲ ص.
ک. پ.

نویسنده ضمن احوال صفوی هادر صفحه ۴۶۰ این اثر
آنجا نیکه از شاه سلطان حسین بحث میکند از میرویس خان
هوتکی و محمود افغان که به آسانی خود را بمرکز فارس
رسانید و با کمترین مقاومتی وارد اصفهان شد و شاه سلطان
حسین صفوی تاج شاهی را بر سرش گذاشت و در عمارت
چهل ستون بر تخت نشست، معلومات ارائه می کند.

۶۴ شاملوئی، حبیب الله

تاریخ ایران از ماد تا پهلوی. تهران: صفی علیشاه، ۱۳۴۷. ج،
۱۰۲۳ ص. مصور. نقشه. صفحات ۶۶۱-۶۸۰.
ک. پ.

پیرامون نژاد افغانها، قبایل درانی، غلجائی و هوتکی در
قدم اول بحث نموده، بعداً دوره حکومت شاه حسین
صفوی را شرح داده. میرویس بابا و قتل گرگین توسط
موصوف و دوره حکمرانی هوتکیان را از سال ۱۱۲۰ ه.ش تا
۱۳۴۳ ه.ش در ایران مورد بررسی قرار داده و در مورد دوره
حکومت میرویس نیکه، میر عبدالله، شاه محمود هوتکی،
شاه اشرف هوتکی و ظهور نادر شاه افشار و حملات و لشکر
کشی های وی به افغانستان بحث می کند.

۶۵ شکیباپور، عنایت الله .

اطلاعات عمومی یادایرة المعارف اجتماعی . چاپ ششم . تهران :

اشراقی، ۱۳۴۷ . ۶۳۱ ص .

ك . پ .

نویسنده در صفحه (۲۰۰) این کتاب درباره شورش افغانها، قیام میرویس خان، قیام محمود افغان و تصرف پایتخت فارس، حکومت اشرف افغان و غیره مختصراً معلومات ارائه میکنند.

۶۶ صنعتی زاده، عبدالاحسین (کرمانی)

نادر فاتح دهلی . بمقدمه بازیل نیکیتین . چاپ دوم . تهران :

ابن سینا، ۱۹۵۶ م . ۴۰۸ ص .

ك . پ .

در قسمت های مختلف کتاب بناغلی صنعتی زاده راجع به میرویس بابا، فعالیتها و مبارزات میرویس نیکه، قتل گرگین، بدست گرفتن زمام امور کندهار توسط میرویس خان، دوره تسلط افغانان مخصوصاً شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی در ایران، شاه حسین هوتکی، میر عبدالله و حملات نادر شاه افشار به افغانستان به تفصیل ولی روی قضاوتهای ملیت پرستی، عنادی و جانبدارانه صحبت نموده است.

۶۷ طباطبائی، محمد .

نصب نامه افغان، و کیفیت حکومت آنها . تهران : ب . ن . ۱۲۲۴ .

بدون صفحه .

ك . مدرسی .

این کتاب مبین تاریخ افغانستان، معرفی شهر های هرات،
کندهار، کابل و شرح قبایل هزاره و بلوچ و وقایع تاریخ
عصر هوتکیان و دوره حکومت هوتکیان در ایران است.

۶۸ ظفر کاکاخیل ، بهادر شاه .

پښتانه ، د تاریخ په رنراکښی ، د ۵۵ ق م د ۱۹۶۶ ع پوري .
پېښور: یونیورسټی بک ایجنسی ، ۱۳۸۴ . ه . ق .

ك . پ .

دا کتاب د ۸۱۰ مخه څخه تر ۸۵۳ مخه پوري دغه لاندی
موضوعات مفصل څیړي . غلجائیان ، ابدالیان، هوتکیان ،
د غلجائیانو اقتدار ، د میرویس بابا واکمنی دوره ، په
ایران باندي د شاه محمود هوتک او شاه اشرف هـ هوتک
واکمنی ، عبدالله هوتک ، شاه حسین هوتک ، پای کې په
افغانستان باندي د نادر شاه یرغلونه اوداسی نور .

۶۹ عبدالکریم ، محمد .

تاریخ احمد . ب . م . ، عبد الرحمان ، ۱۷۶۶ .

ص ۵۶

ك . ع .

در مقدمه کتاب بطور مختصر راجع به میرویس بابا ،
شاه محمود هوتکی ، شاه اشرف هوتکی ، نادر شاه افشار
و شاه حسین هوتکی صحبت رفته است .

۷۰ غبار ، غلام محمد ، - ۳۵۶ اش .

احمد شاه بابای افغان . کابل : مدیریت عمومی تاریخ ،

۱۳۲۲ . ۳۵۲ ص .

ك . ۱ . ت .

نویسنده درین کتاب در بعضی از صفحات راجع به گرگین ،
قتل گرگین توسط میرویس خان و بدست گرفتن زمام
امور کندهار و حملات شاه محمود هوتکی و دوره سلطنت
موصوف و شاه اشرف هوتکی به اصفهان و حملات
نادر شاه افشار به افغانستان و شاه حسین هوتکی و سقوط
دوره هوتکیان مختصراً صحبت نموده است .

۷۱ غبار ، غلام محمد ، - ۱۳۵۶ ش .

افغانستان به يك نظر . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۲۶ . ۱۰۴ ص .

ك . پ .

در صفحات ۹۲ - ۹۸ پیرامون دولت هوتکی ها ، انقراض
دولت صفوی در ایران ، میرویس نیکه ، شاه محمود هوتکی ،
شاه اشرف هوتکی و دوره حکومت آنان در ایران ،

شاه حسین هوتکی ، میر عبداللہ و حملات نادر شاه افشار
به افغانستان صحبت رفته است .

۷۴ غلام محمد .

میرویس نیکه بحیث مؤسس هوتکیان . کابل : پوهنځی حقوق
و علوم سیاسی ، ۱۳۵۱ . ۷۳ ص (مونوگراف یا پپی)
ک . پ .

نویسنده پیرامون شرح حال میرویس نیکه ، سلسله
هوتکیان در تاریخ افغانستان ، دوره زمام داری
میرویس بابا ، دوره سلطنت شاه محمود هوتکی در
ایران ، شاه حسین هوتکی ، گرگین و انقراض دولت
صفوی بدست هوتکیان کند هار صحبت نموده است .

۷۳ فقیحی تهرانی ، ذبیح الله .

منظومه منتخب مغان یا نادر دوران . تهران : اشرفی ،
۱۳۴۳ . ع ، ۶۶۷ ص . قسمت های ۸ - ۱۰ ، ۱۳ و ۱۶ - ۲۰ ،
۲۴ ، ۵۰ ، ۵۶ ، ۷۱ ، ۸۱ .
ک . پ .

این کتاب تاریخ نظامی و حماسه می است از وقایع تاریخی
سال های ۱۱۱۲ ه ق تا ۱۱۶۴ ه ق و تمام جنگ های
کوچک و بزرگ داخلی و خارجی نادر افشار و به خصوص

هوتکیان کند هار و دوره حکومت این خاندان در ایران
ولشکر کشی های نادر افشار به افغانستان .

۷۴ قاضی عطاء الله .

دپښتنو تاریخ . پښاور : اداره اشاعت سرحد ، ۱۹۴۷ .

۲ ج . ج . ۱ .

ك . ع . ك . پ .

په لومړي ټوك كې ښاغلی قاضی عطاء الله د میرویس بابا
مجاهدات او دده مبارزې د افغانستان د آزاد ولود پاره
د استعمار له تسلط نه ، دده واکمنی دورې ، په ایران باندي
د شاه محمود هوتک او شاه اشرف هوتک واکمنی ،
د شاه حسین هوتکی واکمنی او نادر شاه افشار سره دده
جنگونه او په پای کې په افغانستان باندي د نادر شاه افشار
پر غلونه بیان کړي دي .

۷۵ قاضی عطاء الله .

د پښتنو تاریخ . کابل : حربی پوهنتون ، ۱۳۵۶ . دوه ټوك .

لومړي ټوك .

ك . پ .

دا کتاب له ۵۴ مخه څخه تر ۱۱۲ مخه پوري دغه لاندي

موضوعات څیري : د میرویس بابا مجاهدات او مبارزې

او دده واکمنی دوری، په ایران باندي د شاه محمود هوتک او شاه اشرف هـ ورتک واکمنی، د شاه حسین هوتکی واکمنی، په پای کې په افغانستان باندي د نادر شاه افشار یرغلونه .

۷۶ قوزانلو، جمیل

تاریخ جنگ ایران - افغانه (از جنگهای نادر شاه) در سال ۱۱۴۱ هـ .
تهران : شورای نظام، ۱۳۱۰ . ۴۹ ص . نقشه .
ک . پ .

این اثر راجع به عوامل جنگ، وضع عمومی طرفین، نقشه جنگی هر دو طرف، محاصره هرات، موفقیت جانین، جنگ نادر افشار با قوای شاه اشرف هوتکی و شاه حسین هوتکی معلومات میدهد .

۷۷ قوزانلو، جمیل .

جنگ ایران - افغانه (از جنگهای نادر شاه) در سال ۱۱۴۱ - ۱۱۵۰ هـ .
تهران : دانش، ۱۳۱۲ . ۷۹ ص . نقشه .
ک . ا . ت .

نویسنده درین کتاب بطور عندی و جانبدارانه و روی احساسات، مسایل مربوط به دوره هوتکیان را طرح نموده .
درین کتاب راجع به هوتکیان و دوره سلطنت آنان در ایران

وحملات نادر شاه افشار به افغانستان و جنگ شاه اشرف
د هوتکی و شاه حسین هوتکی بحث رفته است .

۷۸ گلیمبورگ ، ماکس .

افغانستان، دغه هیواد د منځنیو پیړیو د جریانو نو په ساحه کې .
وین : کمیسیون یونسکو در اطریش، ۱۹۶۶، ۳۱۳ ص . مصور .

پ . ک .

لیکونکی له ۲۹ مخ نه تر ۳۲ مخه پورې د غلزا یو د کورنی ،
د افغانستان په تیره بیا د کندهار حالت، د هند او پارس د
امپراطوریو تر منځ په دغه ځای باندې جگړې ، د غلزا یو
د آزادی مبارزې او دمیرویس خان د منځ ته راتگ په باب
خبرې کوي . په ۳۱ مخ کې د شاه حسین د حکمرانی او د
کندهار او صفویانو د دولتونو تر منځ مناسباتو باندې
خبرې کوي دی .

په ۲۱۰ مخ کې د پښتنو په هکله غزیزې او بیا د محمد هوتک
او دده په اثر «پته خزانه» باندې خبرې کوي .

۷۹ کندهاری ، صالح محمد ، ۱۴۶۶ - ۱۳۳۹ ش .

پښتو مثنوی، د غلام محمد تره کې په اهتمام . کابل : د پښتو
دانکشاف او تقریبي ریاست، ۱۳۵۰ . ۴، ح، ۱۰۲ ص .

پ . ک .

د دې کتاب په مقدمه کې د مولوی صالح محمد کندهاری
کورنۍ، روزنه او دماموریت دورې خپرل شوی دی .
بیا دهغه کټور خدمت د طلوع افغان د جريدې تأسيس
(۱۳۰۰هـ) او په پای کې يې دهغه ادبي آثار معرفي کړی،
او بیا دده پښتو مثنوی راغلی ده .

۸۰ لکههارت ، لارنس .

انقراض سلسله صفويه وایام استیلای افاغنه در ایران . ترجمه
مصطفی قلی عماد . تهران : تابان، ۱۳۴۳ . شانزدهم، ۶۴۳ ص.
نقشه، مصور .
ک . پ .

نویسنده پیرامون جلوس سلطان حسین صفوی، وقایع دوره
سلطنت شاه حسین صفوی، شورش غلزاییها و ابدالیها،
حملات شاه محمود هوتکی به ایران، محاصره اصفهان
و جلوس شاه محمود به سریر سلطنت ایران، دوره سلطنت
شاه اشرف هوتکی و کشمکشهای وی با شاه طهماسب و
جنگهای شاه اشرف هوتکی با ترکها و روسها، وضع مردم
ایران در ایام سلطنت شاه اشرف هوتکی، بمیان آمدن
نادر شاه افشار و لشکرکشی وی علیه ابدالیان، ماجرای
شرکت هند شرقی انگلیس و هالیند در ایام سلطه هوتکیان

در ایران و شجره غلزائیها و غیره موضوعات مربوط
بتاریخ این دوره صحبت مینماید .

۸۱ مالیسن .

د افغانستان تاریخ . پشاور : بهاری لال، ۱۹۳۰ . ۴۲۲ ص .
ك . پ .

ددي كتاب په مقدمه کې د ۲۱۰ مخ نه تر ۲۴۸ مخه پورې د
غلزائیانو دواکمینی په دوره کې اوبیا دگرگین، د شاه حسین
صفوی، د میرویس نیکه اودده واکمینی، په ایران باندې د
شاه محمود هوتکی اوشاه اشرف هوتکی دواکمینی دورې
د شاه حسین هوتکی دواکمینی دورې او په پای کې دهوتکو
دواکمینی دورې رنګول او په افغانستان باندې د نادر شاه
افشار یرغلونه اونورې موضوعګانی چی دهوتکو د دورې
پورې مربوط دی څیرل شوی دی .

۸۲ مقتدر، غلام حسین .

نیردهای بزرګ نادر شاه . تهران : تابان، ۱۳۳۷ . ۱۹۲ ص .
مصور، نقشه .
ك . پ .

نویسنده در بخش اول، دوم، سوم و ششم کتاب راجع به دوره
صفوی، شاه حسین صفوی و سقوط دولت صفوی بدست
هوتکیان، میرویس بابا، قتل گرگین، میرویس خان بحیث

زعیم ملی کندهار، میرعیدالله، عبدالعزیز، شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی و سلطنت آنان در ایران، شاه حسین هوتکی و درختم راجع به حملات نادرشاه افشار به افغانستان به تفصیل صحبت نموده است.

۸۳ ملکم، سر جان.

تاریخ ایران. ترجمه محمد اسمعیل. تهران: سعدی، ب.ت، ۱۸۷۶ ع. ۲. ج. ج اول. باب پانزدهم - باب هفدهم. ک. پ.

درین اثر پیرامون نسب افغانان و سکونت و قبائل آنها، جنگ بین گرگین و میرویس نیکه، تدابیر میرویس بابا برای تسخیر ایران، حملات افغان ها بایران، دوره سلطنت سلطان حسین صفوی، حمله افغان ها باصفهان و جنگ محمود هوتکی با سلطان حسین صفوی و محاصره اصفهان، جلوس شاه محمود هوتکی بر سریر تخت سلطنت، سلطنت محمود هوتکی در ایران، تعیین کردن محمود هوتکی اشرف را بجای خویش، کشته شدن محمود هوتکی و جلوس شاه اشرف هوتکی و تاجگذاری وی در اصفهان، جنگ شاه اشرف با عثمانیان، جنگ نادرشاه افشار با شاه اشرف هوتکی و حملات نادرشاه افشار به افغانستان بصورت مفصل بحث صورت گرفته است.

۸۴ میرخواند، میرمحمد بن برهان الدین خواند شاه

تاریخ روضته الصفاء . تهران : خیام ، ۱۳۳۸ - ۱۳۴۹ . ۱۰ ج .
ک . پ . ، ک . ۱ . ت . ، ک . ع .

در جلد هشتم این کتاب راجع به شاه حسین صفوی ،
میرویس خان ، گرگین و کشته شدن وی بدست موصوف ،
روی کار آمدن میرویس نیکه بحیث زعیم ملی کندهار ،
انقراض سلسله صفوی بدست محمود هوتکی و دوره
سلطنت شاه اشرف هوتکی در اصفهان ، حملات نادر شاه
افشار به افغانستان و انقراض سلسله هوتکیان ،
بحث رفته است .

۸۵ میوندی، محمد علی .

د افغانستان لنډکی تاریخ . کابل : پښتو ټولنه ، ۱۳۳۶ . ۴۶ ص .

(متن به انگلیسی)

ک . پ .

په دی کتاب کښی د افغانستان د تاریخی پېښو او پا چا هانو ،
کورنیو او ددوی د سلطنت دوری په لنډ ډول بیان شوی دی .

۸۶ نباتی، موسی

فرهنگ علوم ؛ دایرة المعارف اطلاعات عمومی . چاپ دوم .

تهران : آسیا ، ۱۳۴۵ . ۵۶۷ ص .

ک . پ .

درین اثر جائیکه نویسنده پیرامون مسأله عمقویه بحث میکند و از پیروزی محمود هوتکی و فتح اصفهان و تاج گذاری محمود افغان در صفحه ۶۹ معلومات ارائه میدارد.

۸۷ ولیان ، عبدالعظیم .

افغانستان؛ کلیاتی از اوضاع سیاسی و اقتصادی و اجتماعی.

تهران : زوار ، ۱۳۴۰ . و ، ۱۷۰ ص .

ك . ع .

در صفحات ۷-۱۰ این کتاب نویسنده در اطراف گرگین .

میرویس بابا ، وفات میرویس ، میر عبدالله ، عبدالعزیز ،

فوت میر عبدالله ، شاه محمود هوتک و شاه اشرف هوتک

و دوره سلطنت آنان در ایران ، شاه حسین هوتکی و حملات

نادر شاه افشار به افغانستان و در نتیجه آن قراض دولت

هوتکیان در ایران بحث نموده است .

۸۸ هاشمی ، سعدالدین .

تاریخ افغانستان . کابل : پوهنځی ادبیات و علوم بشری ، ۱۳۵۲ .

۲ ج . ج ۲

ك . پ .

نویسنده در فصل چهاردهم این کتاب پیرامون جنبش های

آزادی خواهی در جهات جنوب و غرب افغانستان صحبت

نموده و بعداً درباره هوتکیان و سلسله این خاندان و دوره سلطنت دو تن آنان (شاه محمود هوتکی و شاه اشرف هوتکی) در ایران، ابتدا الی ان هرات و حملات نادر شاه افشار به افغانستان به تفصیل صحبت نموده اند.

۸۹. هرن، پاول.

تاریخ مختصر ایران بعد از اسلام. چاپ دوم. ترجمه رضازاده شفق. تهران: ابن سینا، ۱۳۴۳. ۱۴۱ ص.
ك . پ .

قسمت چهاردهم کتاب پیرامون حکومت هوتکیان در ایران و ظهور نادر شاه افشار و حملات وی به افغانستان صحبت می کنند.

۹۰. همیشه خلیل.

ور که خزانه. پینور: دارالتصنیف بابو حیدر، ۱۹۶۰. دوه.
توک. دویم توک.
ك . پ .

به دوهم توک کی بناغلی همیشه خلیل د شیر محمد هوتک د ژوندانه په باب مطالب بیان کری اودده د آثار و اود کلام نمونی بی را وری دی.

۹۱ هوتک، محمد بن داؤد، ۱۰۸۴ - ۵ .

« بی بی زینب » پټه خزانه؛ تذکرة الشعراء. د عبدالحی حبیبی
په تحشیه او تعلیق . دریم چاپ. کابل: بیهقی، ۱۳۶۴ . ۵ ، ۱۱۲ ،
۲۹۷ ص (متن به پښتو و دری)

ك . پ .

ښاغلی حبیبی صاحب په ۸۷ - ۹۰ مخونو پوری او ښاغلی
لیکوال د پټی خزانی د متن د ۶۶ - ۶۸ مخونو پوری
د بی بی زینب د ژوند پېښی او دده مرثیه چه د شاه محمود
هو تک په مړینه کی یی ویل شوی ده وړاندی کړی ده .

۹۲ هوتک، محمد بن داؤد، ۱۰۸۴ - ۵ .

پټه خزانه؛ تذکرة الشعراء . دریم چاپ . د عبدالحی حبیبی په
تحشیه او تعلیق . کابل: بیهقی، ۱۳۴۴ . ۹ ، ۲۹۷ ص . مصور
(متن به پښتو و دری)

ك . پ .

په دی کتاب کښی پنځوس تنه شاعران معرفی شوی دی
چه له ۱۰۰ تر ۱۱۰۰ هجری کاله پوری یی شعرونه ویلی
دی . همدغه شان د پخوانیو پښتنو میرمنو شاعرانو د پیژندنی
دپاره یوه ستره برخه ټاکلی ده . ددی کتاب محشی او مفسر
ښاغلی حبیبی دی چه ده د دغه کتاب بیل ، بیل ادبی ،

لغوی او تاریخی خصوصیات تحلیل کړی دی او د پدې اړه
په باب ۱۱ هم عالمانه او منطقي دلايل وړاندې کړي دي .
پدې کتاب آخري برخه د پته خزاني درې ترجمه ده . چه
بناغلي حبيبي په قول دا تذکره محمد هوتک چې د شاه حسين
هوتکي د دربار يو پياوړی اديب ؤ په ۱۱۴ هـ ق کال کې کتلي
او نوموړی سلطان ده ته زرطلاوی انعام ورکړی دی .

۹۳ هوتک ، محمد بن داؤد ، ۱۰۸۴ - هـ .

پته خزانه (د پښتو اړخپښتنه که تذکره) چاپ دوم . د عبدالحی
حبيبي په تصحيح ، تحشیه او تعایق . کابل : پښتو تولنه ، ۱۳۲۳ .
۲۹۰ ص .
ک . پ .

دا کتاب د هوتکيانو دوره تر کتنې لاندې نيسي او د دې
زمانې تاريخي ژبنی او ادبی اړخونو باندې رڼا اچوي .

۹۴ هوتک ، محمد بن داؤد ، ۱۰۸۴ - هـ .

« پير محمد مياجي » پته خزانه ، تذکره الشعرا . د عبدالحی
حبيبي په تحشیه او تعليق . دريم چاپ . کابل : بيهقي ، ۱۳۵۴ .
هـ ، ۱۱۲ ، ۲۹۷ . (متن به پښتو ودری)
ک . پ .

بناغلي ليکونکي په ۶۶ - ۶۸ مخونو کې او محترم مترجم
په ۵۳ ، ۶۶ - ۶۷ ، ۶۹ - ۷۰ او ۷۶ - ۷۷ مخونو کې

پير محمد مياجي چه د شاه محمود هوتکی په دوره کسی
ژوند کاوه معرفی کړی دی .

۹۵ هوتک، محمد بن داود، ۱۰۸۴ — ۵ . ه

«حاجی میرخان یامیر ویس بابا» پته خزانة؛ تذکرة الشعراء. د عبدالحی
حبیبی په تحشیه او تعلیق. دریم چاپ. کابل: بیهقی، ۱۳۵۴. ه، ۱۲۲،
۲۹۷ص (متن به پښتو ودری)
ک. پ.

ښاغلی لیکونکی او مترجم ښاغلی حبیبی صاحب ددې کتاب
په مختلفو مخونو کې دمیر ویس بابا په باره کې چه په محمود
نامه مشهور او ښاغلی ریډیخان کښلی دي په مفصل ډول
مطالب بیان کړی دي .

۹۶ هوتک، محمد بن داود، ۱۰۸۴ — ۵ . ه

«شاه حسین هوتک» پته خزانة؛ تذکرة الشعراء. د عبدالحی حبیبی
په تحشیه او تعلیق. دریم چاپ. کابل: بیهقی، ۱۳۵۴. ه، ۱۱۲، ۲۹۷
ص (متن به پښتو ودری)
ک. پ.

د دي کتاب د متن په ۵۳—۵۷ مخونو کې او د دري متن په
۴۷—۵۰ مخونو کې ښاغلي محمد هوتک او حبیبی د شاه حسین
هوتک په پاره او د ده د کلام نمونه او غزلیات یې راوړي دي.

۹۷ هوتك، محمد بن داؤد، ۱۰۸۴ — ۵

«شاه محمود هوتك» پټه خزانه؛ تذكرة الشعراء. د عبدالحی حبیبي په تحشیه او تعلیق. دریم چاپ. کابل: بیهقی، ۱۳۵۴ هـ، ۱۱۲، ۲۹۷ ص (متن به پښتو ودری).
ك. پ.

ښاغلی لیکونکی په ۱۰۱۴-۱۰۴۱ مخونو کې د بی بی زینت او دده مرینه یې چه شاه محمود هوتك دمړینې په باره کې ویلی اراړه کړي دي. هم داراز په ۷۸-۹۰ مخونو کې یې د دري متن هم ولولی.

۹۸ هوتك، محمد بن داؤد، ۱۰۸۴ — ۵

«شيخ ملاکيار» پټه خزانه؛ تذكرة الشعراء. د عبدالحی حبیبي په تحشیه او تعلیق. دریم چاپ. کابل: بیهقی، ۱۱۵۴ هـ، ۱۱۲، ۲۹۷ ص (متن به پښتو ودری).
ك. پ.

د متن په ۷ او ۸ مخونو کې او د دري متن په ۶، ۷، او ۸ مخونو کې شيخ ملاکيار د هوتك بابا زوي چه دخپلې زمانې په (۵۷۴۹ هـ) کې د پښتو ژبې مشهور شاعروه معرفي کيزي.

۹۹ هوتك، محمد داؤد، ۱۰۸۴ — ۵

«محمد هوتك» پټه خزانه؛ تذكرة الشعراء. د عبدالحی حبیبي په تحشیه

اوتعليق. دريم چاپ. کابل: بيهقي، ۱۳۵۴. ه. ۱۱۲، ۲۹۷ ص
(متن به پښتو ودري)
ک. پ.

دپټي خزاني ليکوال په خپله باره کې مطالب په ۲-۴ مخونو
کې بيانوي. هم داراز په ۲ مخ کې يې د دري ترجمه
ارائه شوې ده.

۱۰۰ هوتک، محمد بن داؤد، ۱۰۸۴ — ه

«هوتک بابا» پټه خزانه، تذکره الشعرا. د عبدالحي حبيبي په تحشيه
اوتعليق. دريم چاپ. کابل: بيهقي، ۱۳۵۴. ه. ۱۲۲، ۲۹۷ ص
(متن به پښتو ودري)
ک. پ.

ددي کتاب مؤلف د متن په ۴-۷ مخونو کې اوبناغلي حبيبي
صاحب ددري متن په ۴-۸، ۲۳ او ۴۶ مخونو کې دهوتک بابا
اودهغه دکلام دنموني په باره کې معلومات وړاندي کړي دي.

پنهان. ترجمه سید محبوب. با مقدمه عبدالقادر. پشاور:

پشتواکیدیمی ۱۹۶۷. ۷۲۸ص (متن به اردو)

ک. پ.

نویسنده در حصه دوم این اثر درباره غزائی ها و سرزمین آنها و کلمه غزایی (غلجی) معلومات مفصل ارایه کرده و می نویسد همین افغانها بودند که در سرزمین هند نیز دولت های مقتدر را بوجود آوردند. همچنان در قسمت سوم این کتاب راجع به ابدالیان و هوتکیان معلومات و تذکراتی خیلی زیاد عرضه نموده و درباره میرویس نیکه و اقدامات آزادی خواهانه وی که قندهار را از تسلط فارسی ها رها کرد بحث مبسوطی بعمل آورده است. و نیز می نویسد شاه محمود پسر میرویس خان توانست قوای حکومت صفوی را در هم شکستانده و اصفهان را فتح نماید، چنانکه شاه حسین صفوی بدست خویش تاج سلطنت را بر شاه محمود هوتک در اصفهان گذاشت. در این اثر در باره شاه اشرف هوتکی، و شاه حسین هوتکی، حمله نادر شاه افشار به افغانستان و حکومت ابدالیان و امپراطوری احمد شاه بابای ابدالی نیز معلومات مفصل ارایه گردیده است.

بخش دوم

جراید . مجلات

وزوز نامه ها

۱۰۱ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴ هـ - ش.

(میرویس کی بود وچه کرد؟) آریانا، سال چهارم، شماره هفتم
(اسد، ۱۳۲۴) ص ۳۷-۴۴
ک. پ.

پیرامون سلسله نسب میرویس بابا، شرح احوال و حیات
اجتماعی و شخصیت موصوف نزد افغانها بحث می کند.

۱۰۲ بینوا، عبدالرؤف، ۱۳۹۴ هـ - ش.

(میرویس کی بود وچه کرد؟) آریانا، سال چهارم، شماره هشتم
(سنبله، ۱۳۲۵) ص ۸-۹
ک. پ.

نویسنده در این قسمت مقاله راجع به گرگین، روابط
میرویس بابا با گرگین و مقام میرویس بابا در دربار صفویان
صحبت می نماید.

۱۰۳ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴ هـ - ش.

(میرویس کی بود وچه کرد؟) آریانا، سال چهارم، شماره نهم
(میزان، ۱۳۲۵) ص (۱۴-۱۶)
ک. پ.

نویسنده در اطراف سفر حج میرویس نیکه، میرویس نیکه
در مدینه، مناجات وی در مدینه و خواب دیدن او شان،

مذاکره با علمای حجاز پیرامون جهاد در مقابل بیگانه برای
کسب استقلال و بازگشت موصوف بوطن بحث می کند.

۱۰۴ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ - ش.

(میرویس کی بود و چه کرد؟) آریانا، سال چهارم، شماره دهم
(عقرب، ۱۳۲۵) ص ۲۵-۲۹
ک. پ.

حضور سفیر پتر کبیر بدربار ایران و فراهم شدن زمینه
اوضاع برای میرویس و مراجعت میرویس بابا به کندهار
موضوع بحث است.

۱۰۵ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ - ش.

(میرویس کی بود و چه کرد؟) آریانا، سال چهارم، شماره یازدهم
(قوس، ۱۳۲۵) ص ۴۱-۴۵
ک. پ.

موضوع این قسمت مقاله راجع به جرگه ملی اول و دوم
زمان میرویس خان هوتک و اقدامات میرویس نیکه برای
آزادی میباشد.

۱۰۶ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ - ش.

(میرویس کی بود و چه کرد؟) آریانا، سال چهارم، شماره دوازدهم
(جدی، ۱۳۲۵) ص ۳۷-۴۵
ک. پ.

ورود میرویس به کندهار و اقدامات بنیادی برای رهائی وطن، جرگه سوم ملی و بیانیهء تاریخی میرویس بابا، قتل گرگین و بدست آوردن غنائیم از عساکر گرجی و بدست گرفتن قدرت و روی کار آمدن میرویس نیکه و فرستادن مکتوب میرویس نیکه به شاه فارس موضوعاتی است که شامل این مضمون می باشد.

۱۰۷ بینو، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش.

(میرویس کی بود و چه کرد؟) آریانا، سال پنجم، شماره اول (دلو، ۱۳۲۵) ص ۴۶-۵۰
ك. پ.

نویسنده پیرامون روابط هند بازعیم ملی میرویس بابا و حکومت افغانی و هجوم لشکر فارس به سرکردگی خسروخان و شکست موصوف توسط قوای افغانی بحث می نماید.

۱۰۸ بینو، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش.

(میرویس کی بود و چه کرد؟) آریانا، سال پنجم، شماره سوم (حمل، ۱۳۲۶) ص ۱-۳
ك. پ.

این مضمون راجع به حملهء لشکر فارس به سرکردگی رستم خان و عتب نشینی عساکر مذکور، وفات میرویس بابا و بیانات و هدایات وی در آخرین دقایق مرگ بحث میکند.

۱۰۹ بینوا، عبدالرؤف، ۱۳۹۴ ؟ — ش .

«هوتکیان» ترجمه محمد یونس مراد. آریانا، سال بیست و یکم،
شماره دوم (حوت، ۱۳۴۱) ص ۴۱-۴۸ .

ک . پ .

ددي مضمون موضوعات : دمیرویس نیکه قدرت لاس ته
راورل، داصفهان د دربارله خوا دمیرویس نیکه د قدرت
حیثیت او پیژندنه .

۱۱۰ بینوا، عبدالرؤف، ۱۳۹۴ — ش .

«هوتکیان» ترجمه محمد یونس مراد . آریانا، سال بیست و یکم،
شماره سوم (حمل، ۱۳۴۲) ص ۴۹-۵۶ .

ک . پ .

په دې مضمون کې دامطالب په گوته کبزی : دمیرویس بابا
احوال، ددغه ملی زعیم هدفونه، په کندهار کسی د
گرگین حکومت .

۱۱۱ بینوا، عبدالرؤف، ۱۳۹۴ ؟ — ش .

«هوتکیان» ترجمه محمد یونس مراد. آریانا، سال بیست و یکم،
شماره چهارم و پنجم (جوزا، ۱۳۴۲) ص ۴۹-۵۶ .

ک . پ .

مضمون دغه لاندې مطالب لري:

دميرويس نيكه حج ، مناجا تونه دده ارواح بناد خوب
ليدل او استقلال دلاس ته راوړولپاره دكاوند يوپه ضد
دميرويس بابا جگړی.

۱۱۲ بينوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴ ؟ — ش .

«هوټکيان» ترجمه محمد يونس مراد . آريانا، سال بيست ويکم،
شماره ششم وهفتم (سرطان واسد، ۱۳۴۲) ص ۴۱-۴۸ .
ك . پ .

دغه مطالب په دې مقاله کې لوستلای شئ : صفوی کابینې
ته د ميرويس نيكه مشورې او د وطن د آزادولو لپاره د
ميرويس نيكه قيام او مبارزې .

۱۱۳ بينوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴ ؟ — ش .

«هوټکيان» ترجمه محمد يونس مراد . آريانا، سال بيست ويکم،
شماره هشتم (سنبه، ۱۳۴۲) ص ۴۱-۴۸ .
ك . پ .

دغه موضوعگانې په دې مقاله کې شته دي : دوهمه ملی
جرگه او ددې جرگې تصويبونه، د آزادۍ د ملی وثيقې
جوړول .

۱۱۴ بينوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴ ؟ — ش .

«هوټکيان» ترجمه محمد يونس مراد . آريانا، سال بيست ويکم،

شماره نهم (میزان، ۱۳۴۲) ص ۳۳-۴۰ .

ك . پ .

ددي مضمون مطالب : دريمه ملي جرگه اودميرويس بابا
لمري تاريخي وينا، دميرويس نيکه خارجي سياست او
دباندنيو هيوادوسره دده روابط .

۱۱۵ بينوا، عبدالرؤف ۱۳۹۴ ؟ — ش

«هوتکيان» ترجمه محمد يونس مراد . آريانا، سال بيست ويکم،
شماره دهم (عقرب، ۱۳۴۲) ص ۴۱-۴۸ .

ك . پ .

دميرويس نيکه سياست، داصفهان حکومت سره دده روابط،
ديوديرش زروتنوعسکروسره په کندهارباندي دخسروخان
حمله اودميرويس بابا دفاعي ترتيبات ددي مضمون
مطالب جوړوي .

۱۱۶ بينوا، عبدالرؤف، ۱۳۹۴ ؟ — ش

«هوتکيان» ترجمه محمد يونس مراد . آريانا، سال بيست ويکم،
شماره يازدهم (قوس، ۱۳۴۲) ص ۳۳-۴۰ .

ك . پ .

په دې مضمون کې : دخسروخان له خوادکندهارمحاصره،
دخلكوترمنځ نفاق اچول ، په کندهار باندي درستم خان

حمله، دمیرویس نیکه د فاع اود د بنمن قواشاته تنبول، د
میرویس بابا مرینه، د عبدالعزیز دوره اوداسی نور مطالب
شته دی .

۱۱۷ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش

«هوتکیان» ترجمه محمدیونس مراد. آریانا، سال بیست و یکم،
شماره دوازدهم (جلدی، ۱۳۴۲) ص ۴۱-۴۸ .
ک . پ .

دهرات ابدالیان، د شاه محمود هوتکی او اسدالله ترمنخ
جگره، د شاه محمود خخه د کرمان د خلکو غوښتنه او
کندهار ته د شاه محمود بیرته راستنیدل هغه موضوعگانی دی
چی په دې مضمون کی شته دي .

۱۱۸ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش

«هوتکیان» ترجمه محمدیونس مراد. آریانا سال بیست و دوم،
شماره اول و دوم (دلروحت، ۱۳۴۲) ص ۴۱-۴۴
ک . پ .

د شاه حسین صفوی سره د شاه محمود هوتکی جگری او
د شاه محمود بری ددی مضمون مطالب دی .

۱۱۹ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش

«هوتکیان» ترجمه محمدیونس مراد. آریانا، سال بیست و دوم،

شماره سوم و چهارم (حمل و ثور، ۱۳۴۳) ص ۴۱-۴۴

ك . پ .

ددي مضمون محتويات په ايران باندي دمحمود هوتكى
جگړى اودسولى لپاره پيشنهاده ونه تشكيلوى .

۱۲۰ بينوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش .

« هوتكيان » ترجمه محمد يونس مراد. آريانا، سال بيست و دوم

شماره پنجم و ششم (جوزا و سرطان، ۱۳۴۳) ص ۵۳-۴۶

ك . پ .

په دى مضمون كې : د شاه محمود هوتك له خوا د اصفهان
محاصره او شاه محمود هوتكى سره د سيستانى محمود
د مرستې خبر .

۱۲۱ بينوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۴؟ — ش .

« هوتكيان » ترجمه محمد يونس مراد. آريانا، سال بيست و دوم،

شماره هفتم و هشتم (اسد و سنبله، ۱۳۴۳) ص ۶۰-۶۳ .

ك . پ .

په صفوى حكومت باندي د شاه محمود هوتكى برى په
اصفهان كى او دده د تاج پوشى مراسم ددي مضمون
موضوعگانى دى .

۱۲۲ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۳؟ — ش.

«هوتکیان» ترجمه محمد یونس مراد. آریانا، سال بیست و دوم، شماره نهم و دهم (میزان و عقرب، ۱۳۴۳) ص ۶۹-۷۳. ک. پ.

په دې مقاله کې: د شاه محمود هوتکی په دوره کې د ایرانیانو او نورو گاونډیانو سره د افغانانو روابط اوساوک.

۱۲۳ بینوا، عبدالرؤف، ۱۳۹۳؟ — ش.

«هوتکیان» ترجمه محمد یونس مراد. آریانا، سال بیست و دوم، شماره یازدهم و دوازدهم (قوس و جدی، ۱۳۴۳) ص ۸۲-۸۵. ک. پ.

په دې مضمون کې دالاندي مطالب دی: د شاه محمود هوتکی د ژوندانه آخري ورځې، دده مړینه او دده د حکومت د دورې مسکوکات.

۱۲۴ بینوا، عبدالرؤف، ۱۲۹۳؟ — ش.

«هوتکیان پیش از میرویس» آریانا، سال سوم، شماره دهم (عقرب، ۱۳۲۴) ص ۲۸-۳۳. ک. پ.

در مورد اصل و نسب هوتکیان، محل سکونت و زعمای مشهور آنان چون بابا هوتک، ملک یار و سالم خان بحث رفته است.

۱۴۵ نمان، سپين

دهوتكو په دوره كښې پښتو كابل، سال يست و ششم، شماره
يست و سوم (حوت، ۱۳۳۵) ص ۱-۹
ك . پ .

بناغلي ليكونكي په دى مقاله كى د پښتو ژبى او ادبياتو
ادبى جرگه؛ دادبى جرگى غړى، رئيس، لوي مبصر او
منشى، د پښتو آثار، د پښتو شاعران او ښځينه شاعرانو
په باره كى دهونكو په دوره كى په مفصل او ارزښتناكه
نوكه مطالب بيان كړى دى .

۱۴۶ ثابت، محمد ابراهيم

دميرويس نيکه په نهضت كښى د مومندو پښتو وقف،
كابل، سال چهلم، شماره نهم (قوس، ۱۳۴۹) ص ۲۸-۲۷
ك . پ .

ددى مضمون مطالب: د ميرويس د نهضت راورلوسره
دمومند مرسته او ملاتړ، دريدلى خان كتاب، محمود
نامه معرفى .

۱۴۷ حبيبي، عبدالحى، ۳۲۸ — ق.

داتلسم قرن په او ايلو كښى دافغانستان د بيا آزادولو دپاره

دمیرویس حرکت، عرفان، . . . ، شماره پنجم (اسد، ۱۳۴۷)

ص ۸-۱۰ و ۱۴

ک . . پ .

ددی مضمون دمطالبو لنډ بزدادی: دمیرویس تک عربستان
او اصفهان ته، دمیرویس له خوا دهند ترکانو
او تیموریانو اوضاع معلومول اودده خد متونه دآزادی
په لاره کی .

۱۲۸ حبیبی، عبدالحي، ۱۳۲۸ - ق.

دکندهار زورنبار، کابل، سال سیزدهم، شماره هشتم (عقرب،

۱۳۲۲) ص ۴۱-۴۳ .

ک . پ .

دامضمون دغه مطالب خیری: دکندهار دینار جغرافیایی
مرومیت، تاریخی اوضاع اود نادرافشار حمله
په کندهار باندی .

۱۲۹ محلمی، محمدولی .

داعلیحضرت شاه محمود زبیری، سالسی و دوم، شماره ۲۳ -

۲۶ (جلدی، حوت، ۱۳۴۷ و حمل، ۱۳۴۸) صفحات اول

ک . پ .

دامضمون داعلیحضرت شاه محمود هوتکی دژوند تاریخ

اودده دحکومت دوری اوپه ایران کی دده دواکمنی
دوره خیری .

۱۳۰ غلمی، محمد ولی.

«دمیرویس نیکه ویناد آزادی په ورځ په ۱۱۲۱ کی» کابل، سال
بیست وچهارم، شماره دوازدهم (سنبله، ۱۳۳۳) ص ۲۸ - ۲۹
کتاب

لیکونکی دمیرویس نیکه هغه تاریخی وینانه اشاره کوی
چه په ۱۱۲۱ کال کی بی دوطن آزادواودپاره پښتون قام ته
کړی. هم دا ویناوه چه، افغانان دخسروخان په مقابل کی
وجنگیدل اوپه ۱۱۲۲ کال کی یی دغایم قواوې شاته وتښتولی
اوماتی یی ورکړی.

۱۳۱ رسا، ...

«میرویس خان» کابل، سال بیست وچهارم، شماره پنجم (جوزا،
۱۳۳۳) ص. عقب پستی .

دمیرویس بابا په ستاینه کی ښاغلی رسادا شعرویلی دی چی
پیل ئی داسی دی .

میر ویسه بابا دم ئی د افغان دآزادی
وطن کښی تاروښان کړچراغان دآزادی

دمرگ په توره شپه کښی بل څوک نه و دپښتون
یونه وی ناسحر کړ دشېستان دآزادی

۱۳۲ رشاد، عبدالشکور.

«ملاخیر الدین هوتک» کابل، سال سی و یکم شماره هشتم (عقرب،
۱۳۴۰) ص ۲۹-۳۳.

ک . پ .

لیکونکی په دی مضمون کی د ملاخیر الدین هوتک اودده
دیوان اود شعری سبک په باره کی غزیزی .

۱۳۳ رشتیا، سید قاسم ۱۲۹۲ — ش .

«افغانستان در قرن ۱۸» آریانا، سال چهاردهم، شماره نهم
(میزان، ۱۳۳۵) ص ۳۷-۴۰

ک . پ .

پیرامون تاریخ هوتکیان، دوره حکمرانی گرگین در کندهار
وابدالیان در هرات بحث می کند .

۱۳۴ رشتیا، سید قاسم ۱۲۹۳ — ش .

«افغانستان در قرن ۱۸» آریانا، سال چهاردهم، شماره دهم
(عقرب، ۱۴۴۵) ص ۱۸-۲۲

ک . ب .

این مضمون راجع به حکومت ابدالیان در هرات، دوره
حکمرانی میر عبدالله، سلطنت شاه محمود هوتکی و حکومت
شاه اشرف هوتکی بحث می کند .

۱۳۵ رشتیا، سید قاسم، ۱۲۹۲ — ش

«افغانستان در قرن ۱۸» آریانا، سال چهاردهم، شماره یازدهم

(قوس، ۱۳۳۵) ص ۲۹ — ۳۲

در مورد حمله نادر افشار به کندهار و هرات و سقوط حکومت

هوتکیان بدست نادر افشار بحث صورت گرفته است .

۱۳۶ رشتیا، سید قاسم، ۱۲۹۴ — ش

«افغانستان در قرن ۱۸» آریانا، سال چهاردهم، شماره دوازدهم

(جدی، ۱۳۳۵) ص ۴۱ — ۴۵

ك . پ .

پیرامون حملات نادر افشار به هرات و کندهار و حکومت

ابدالیان صحبت می کند .

۱۳۷ روستا باختری، محمد صابر

«سلطان محمود در راه اصفهان» ژوندون، سال نهم،

شماره سیزدهم (جوزا، ۱۳۴۶) ص ۱۶ — ۱۷

ك . پ .

پیرامون لشکر کشی های شاه محمود هوتک به ایران و سلطنت

هوتکیان در اصفهان بحث می کند .

۱۳۸ زهما، علی محمد

ضعف صفویها و رستاخیز قندهار، آریانا، سال سی و م،
شماره سوم (جوزا - سرطان، ۱۳۵۱) ص ۱۴ - ۲۱
ك . پ .

مطالبی این مضمون عبارت اند از پراگندگی در مسایل
اجتماعی، سیستم مالیات و زمین داری، سیاسی و نظامی
حکومت گرگین و شورش سال ۱۷۰۱ در قندهار و مقابله
گرگین در مقابل آن و بالاخره فعالیت و مبارزات
میریس نیکه می باشد.

۱۳۹ زهما، علی محمد

ضعف صفویها و رستاخیز قندهار، ادب، سال هجدهم،
شماره پنجم و ششم (حوت، ۱۳۴۹) ص ۳۵ - ۴۴
ك . پ .

نویسنده پیرامون حکومت صفویها، ضعف سلطنت شاه
حسین صفوی در قندهار و قیام ملی میرویس در قندهار
و قتل گرگین و بدست گرفتن قدرت، بحث می کند.

۱۴۰ سیستانی، محمد اعظم.

شاه اشرف هوتک، هیواد، سال بیست و یکم، شماره چهل و پنجم
(ثور، ۱۳۴۸) ص ۷۲ و ۷۱
ك . پ .

دامضمون د شاه اشرف هوتکی ټول ژوندانه واقعات او
واکمنۍ دوری او تاریخ، ترکمنی لاندې نیسی .

۱۴۱ شهادت، غوث .

«شیخ ملاکیار هوتک» پښتون زرخ، سال بیست و نهم، شماره
چهارم (سرطان، ۱۳۴۸) ص ۲۱

ک. پ.

د شیخ ملاکیار هوتک د ژوند څرنګوالي، د غلیم سره د هوتکو
د قام مبارزی او د شیخ دینداری د دې مقالې اړخونه دي.

۱۴۲ غبار، غلام محمد، ؟ — ۱۳۵۶ ش.

«تاریخچه افغانستان؛ دولت ابدالی افغانستان» اصلاح، سال
چهارم، شماره دو صدونو دوسه (اسد، ۱۳۱۲) ص ۱

درین قسمت نویسنده درباره دولت ابدالی و حمله نادر
افشار به کندهار و هرات و قتل شاه اشرف هوتکی و شکست
سلطان حسین هوتکی بدست نادر افشار و مخالفت دو قبيله
افغان (ابدالیان و هوتکیان) بهمديگر بحث می کنند.

۱۴۳ غبار، غلام محمد، ؟ — ۱۳۵۶ ش.

«تاریخچه افغانستان؛ صفویها، شاهان هوتکی قندهار و شاهان
ابدالی هرات» اصلاح، سال چهارم شماره صدونو دودو (سرطان،

۱۳۱۲) ص ۳۰۲

ک. پ.

نویسنده پیرامون حکومت صفویها در افغانستان و برانداختن قدرت صفویها در افغانستان توسط میرویس بابا و حکومت هوتکیان به ایران بحث می کند.

۱۴۴ غبار، غلام محمد، ۱۳۵۶ ش.

«خراسان یا افغانستان» آریانا . سال پنجم، شماره اول (دلو،

۱۳۲۵) ص ۳-۱۴ .

ك . پ .

نویسنده پیرامون دولت هوتکیان در افغانستان، ابدالیان هرات و نادرشاه خراسانی بحث میکند .

۱۴۵ غبار، غلام محمد . ۱۳۵۶ ش.

«فهرست قسمتی از امرای محلی افغانستان» آریانا . سال دوم،

شماره هفتم (اسد، ۱۳۲۳) ص ۴۱-۴۵ .

ك . پ .

دراطراف شخصیت های ملی کندهار، ارغونیه، توخی ، ابدالی و سلسله دوم ابدالیه در هرات بحث میکند .

۱۴۶ قندهاری، صالح محمد .

«دنیکه و بنا اولاد ته، مرحوم حاجی میرویس خان نیکه وائی»

طلوع افغان . سال چاردهم، شماره اول (عقرب، ۱۳۱۵) ص ۲۷

ك . پ .

په دې شهر کې ښاغلی صالح محمد قندهاری د میرویس خان
له خولې خپل افغان قام او بچي ته د خطاب په ترڅ کې
دلورهمتی درس ورکوي :

ای زما کمکی زویه زما گلالی زویه
وطن می دی ساتلی تاته می دی روزلی

۱۴۷ گویا اعتمادی، سرور .

«دیوان میر هوتک خان افغان» کابل . سال سوم، شماره دهم

(حمل، ۱۳۱۳) ص . ۶۱-۶۷ .

ك . پ .

نویسنده پیرامون شرح حال، دیوان ونمونه کلام میر هوتک
متخلص به افغان که از رجال بزرگ و خوانین عمده
سلطنت اعلیٰ حضرت تیمورشاه و شاعر دربار موصوف بود
صحبت میکنند .

۱۴۸ «د مرحوم حاجی میرویس خان نیکه ودانی» طلوع افغان، سال

چهاردهم، شماره اول (عقرب، ۱۳۱۵) ص ۲۵-۲۸

ك . پ .

د مرحوم حاجی میرویس نیکه گنبدی ودانی چه په ۱۳۱۲
کال کې ئی په تر میمولو پیل شوی ود ۱۳۱۵ کال د عقرب
په میاشت کې سرته ورسید . او دا گنبدی د وطن د زاره
فقیرین صنعت نمایندگی کړی چه د کندهار د نامتو معمار
استاد نعیم خان له خوا جوړه شوی ده .

۱۴۹ «ملی مشرحاجی میرویس خان ته خطاب» طلوع افغان ، سال

چهاردهم ، شماره اول (عقرب ، ۱۳۱۵) ص ۳۶

ك . پ .

په دی شعر کی د میرویس نیکه د لور همت : د مجاهد و

او فداکار یوستاینه شوی ده . دا شعر داسی پیل کیزی :

ته په زبکه او سیدلی خو نظر دپه آسمان و

۱۵۰ واغزی ، احمد

«دصفویانو حکومت په افغانستان کښی» پښتون بزغ ، سال بیست

ونهم ، شماره دهم و یازدهم (جدی و دلو ، ۱۳۴۸) ص

۱۳-۲۳ و ۷-۱۲

ك . پ .

دصفویانو او شیدانیانو یرغلونه په افغانستان کی ، دگورگانیانو

تسلط ، د میرویس بابا قیام دگرگین په مقابل کی او په پای

کی د میرویس نیکه بری ددی مضمون مطالب دی .

۱۵۱ وکیلی فوفلزائی ، عزیزالدین

«احمدشاه وارث امپراطوری بزرگ افغانستان» ژوندون ،

سال بیست و یکم ، شماره سی ونهم (قوس ، ۱۳۴۸) ص ۲۶

ك . پ .

پیرامون روابط زمان ابدالی باگرگین و قتل گرگین

توسط میرویس نیکه صحبت ینماید .

۱۵۲ وکیلی فوفلزائی ، عزیزالدین .

«احمد شاه وارث امپراطوری بزرگ افغانستان» ژوندون

سال بیست و یکم ، شماره چهارم (قوس ، ۱۳۴۸) ص ۲۴ .

ك . پ .

این مقاله در اطراف مقدمات به وجود آمدن سلسله

ابدالیان از طرف عبدالله خان با پسران وی وسلسله

هوتکیان کند هار و مبارزات میرویس بابا معلومات

عرضه می نماید .

۱۵۳ وکیلی فوفلزائی ، عزیزالدین .

«احمد شاه وارث امپراطوری بزرگ افغانستان» ژوندون

سال بیست و یکم ، شماره پنجاودوم (حوت ، ۱۳۴۸) ص ۲۵

ك . پ .

نویسنده پیرامون لشکرکشی نادر شاه افشار به هرات

ومقابله ذوالفقار خان باوی و رسانیدن کمک سواره

وپساده از کند هار به سرکردگی سیدالخان غلزائی

توسط شاه حسین هوتک بحث می کنند .

۱۵۴ وکیلی فوفلزا اسی ، عزیزالدین .

«احمد شاه وارث امپراطوری بزرگ افغانستان» ژوندون
سال بیست و دوم ، شماره اول (حمل ، ۱۳۴۹) ص ۶۲-۶۳
ک . پ .

نویسنده در اطراف لشکر کشی نادرشاه افشار به هرات و جنگ
بین ذوالفقارخان و شکست لشکر افغانی و محاصره دارالسلطنه
هرات و سقوط سلسله هوتکیان کندهار بحث می کند .

۱۵۵ وکیلی فوفلزا اسی ، عزیزالدین .

«احمد شاه وارث امپراطوری بزرگ افغانستان» ژوندون
سال بیست و دوم ، شماره دوم (حمل ، ۱۳۴۹) ص ۷۸ و ۷۹
ک . پ .

موضوع این قسمت مقاله بحث پیرامون قتل وکیل دولت
ابدالی حمزه سلطان ، خان پولزائی توسط نادرشاه افشار
و مقابله و عکس العمل مبارزان ابدالی و هوتکی می باشد .

۱۵۶ همایون ، غلام سرور

«قندهار» آریانا ، سال پانزدهم ، شماره دوم (حوت ، ۱۳۳۵) ص ۱-۴
ک . پ .

نویسنده پیرامون موقعیت جغرافیایی و تاریخی کندهار
و کلمهء کندهار و سلسلهء شاهان و دورهء سلطنت شان در
کندهار بحث می کند.

۱۵۷ هیواد پال.

«فاتحین جنگ گلناباد در قرن ۱۸ء افغان ملت، سال . . . ،

شمارهء دهم (ثور، ۱۳۴۸) ص ۲

ك . پ .

درین مقاله مطالبی را جمع به جنگها و لشکرکشی های
شاه محمود هوتکی به ایران و دورهء سلطنت موصوف
در ایران وجود دارد.

فهرست نامها

شمارهٔ مدخل

اسم

(آ ، الف)

۱	آصف ، محمد هاشم
۲	ارجمند ساوجی ، ابوالحسن
۴ ، ۳	استر آبادی ، محمد مهدی
۵	اعتماد السلطنه علی قلی میرزا
۹ ، ۸ ، ۷ ، ۶	افغانستان . ریاست مستقل مطبوعات
۱۱ ، ۱۰	افغانستان . وزارت اطلاعات و کلتور
۱۲	افغانی ، سید جمال الدین
۳	انوا ، عبدالله

(ب ، پ ، ت ، ث)

بابا هوتك ،

نگاه كنيد به :

هوتك بابا

۱۳

باستانی پاریزی ، محمد ابراهم

۹۱

بی بی زینب

۱۴

بینا ، علی اکبر

۱۰۲ ، ۱۰۱ ، ۱۸ ، ۱۷ ، ۱۶ ، ۱۵

بینوا ، عبدالروف

۱۰۷ ، ۱۰۶ ، ۱۰۵ ، ۱۰۴ ، ۱۰۳

۱۰۸ ، ۱۰۹ ، ۱۱۰ ، ۱۱۱ ، ۱۱۲

۱۱۳ ، ۱۱۴ ، ۱۱۵ ، ۱۱۶ ، ۱۱۷

۱۱۸ ، ۱۱۹ ، ۱۲۰ ، ۱۲۱ ، ۱۲۲

۱۲۳ ، ۱۲۴

۱۹

پازار گاد ، بهاء الدین

۲۰ ، ۲۱ ، ۲۲ ، ۲۳ ، ۲۴

پنیتو تولنه

۲۵ ، ۲۶ ، ۲۷ ، ۲۸ ، ۲۹

۳۰

پیگولو سکایا ، و .

۳۱

تعلی پور ، مهدی

۷۹

تره کی ، غلام محمد

شماره مدخل

اسم

۱۲۵

تمان ، سپین

۳۲

تو کلی ، احمد

۱۲۶

ثابت ، محمد ابراهیم

۳۳

ثابتیان ، ذ .

(ج ، ح ، خ ، ع)

۳۴

جلالی ، علی احمد

۹۵

حاجی میرخان

۳۵ ، ۳۶ ، ۳۷ ، ۳۸ ، ۳۹

حبیبی ، عبدالحی

۹۱ ، ۹۲ ، ۹۳ ، ۹۴ ، ۹۵ ، ۹۶

۹۷ ، ۹۸ ، ۹۹ ، ۱۰۰ ، ۱۲۷

، ۱۲۸

۳۹

حریری ، علی اصغر

۴۰

حزین لاهیجی ، محمد علی بن ابیطالب

۴۱

حسینی ، محمود ابن ابراهیم العجایی

۴۲

خالص ، سلطان محمد

۲۰ ، ۲۱ ، ۴۶

خامی ، جانان

۱۲

خوگیانی ، محمد امین

۴۳ ، ۴۴ ، ۴۵ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸

محمی ، محمد ولی

۴۹ ، ۵۰ ، ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۳ ، ۵۴

۵۵ ، ۱۲۹ ، ۱۳۰

(د ، ر ، ز)

۵۷	دهکان ، ابراهيم بن غلام علي
۵۸	رازي ، عبدالله (همداني)
۱۳۱	رسا ،
۱۳۲	رشاد ، عبدالشکور
۱۳۵ ، ۱۳۴ ، ۱۳۳ ، ۵۹	رشتيا ، سيد قاسم
۱۳۶	
۹۸ ، ۶۰	رضا زاده شفق ، صادق
۶۱	رفيع ، حبيب الله
۱۳۷	روستا باختری ، محمد صابر
	رياست مستقل مطبوعات
	نگاه کنید به- ۴ :
	افغانستان . رياست مستقل مطبوعات :
	خلمی ، محمد ولی
	نگاه کنید به- ۴ :
	خلمی ، محمد ولی
۱۳۹ ، ۱۳۸	زهما ، علی محمد

زینبہ

نگاہ کنید به :

ھوتک زینبہ

زینبہ ،

نیز نگاہ کنید به :

بی بی زینب

(س ، ش)

۶۲	سایکس ، سرپرستی
۶۳	سعیدیان ، عبدالحسین
۱۴۰	سیستانی ، محمد اعظم
۶۳	شادمان ، فخرالدین
۶۴	شاملوئی ، حبیب اللہ
۱۴۱	شہامت ، غوث
۶۵	شکیباپور ، عنایت اللہ
۹۸	شیخ ملکیار ،

(ص ، ط ، ظ ، ع ، غ)

۶۶	صنعتی زادہ ، عبدالحسین (کرمانی)
۶۷	طباطباتی ، محمد

شماره مدخل	اسم
٦٨	ظفر کا کا خیل ، بہادر شاہ
٦٩	عبدالکریم ، محمد
٨٠	عماد ، مصطفیٰ قلی
١٤٤، ١٤٣، ١٢٢، ٧١، ٧٠	غبار ، غلام محمد
١٤٥	
٧٢	غلام محمد

(ف ، ق)

٦٢	فخر داعی ، محمد تقی (گیلانی)
٤٦، ٢١، ٢٠	فدوی ، جانان
٢٢	فضل احمد
٧٣	فقیہی تهرانی ، ذبیح اللہ
٧٥، ٧٤	قاضی عطاء اللہ
١٤٦	قندھاری ، صالح محمد
	قندھاری ، صالح محمد
٦٧ ، ٧٧	قوزانلو ، جمیل
	نیز نگاہ کنید بہ :
	قندھاری ، صالح محمد

(گ ، ل)

٣٠	کشاوری ، کریم
١٤٦، ٧٩	قندھاری ، صالح محمد

شماره مدخل

اسم

۱۴۶

گویا اعتمادی ، سرور

۷۸

گلیمبورگ ، ماکس

۸۰

لکههارت ، لارنس

(م ، ن)

۸۱

مالین ،

۸۳

محمد اسمعیل

۱۱۳،۱۱۲،۱۱۱،۱۱۰،۱۰۹

مراد ، محمد یونس

۱۱۸،۱۱۷،۱۱۶،۱۱۵،۱۱۴

۱۲۳،۱۲۲،۱۲۱،۱۲۰،۱۱۹

۴۱

مرا دوف ، دوستمراد

۱

مشیری، محمد

۸۲

مقتدر، غلام حسین

۲۸

ملاشیر محمد

۸۳

ملکم، سرجان

۹۴،۴۵

میاجی، پیر محمد

۸۴

میرخواند، میرمحمد بن برهان الدین

۹۵

میرویس بابا

۵۵

میرویس نیکه

۸۵

میوندی، محمد علی

شماره مدخل

اسم

۸۶

نباتی، موسی

۶۶

نیکیتین، بازیل

(۹، ۵، ی)

۱۵۰

واغزی، احمد

وزارت اطلاعات و کلتور.

نگاه کنید به:

افغانستان. وزارت اطلاعات و کلتور.

و کیلی، عزیزالدین.

نگاه کنید به:

و کیلی فوفلزائی، عزیزالدین

و کیلی فوفلزائی، عزیزالدین ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴ —

۱۵۵

۸۷

ولیان، عبدالعظیم

۸۸

هاشمی، سعدالدین

۸۹

هرن، پاول

۱۵۶

همایون، غلام سرور

۹۰

همیش خلیل

۱۰۰، ۴۴

هوتک بابا

۵۴

هوتک، زینتبه

۹۶، ۲۳

هوتک، شاه حسین

(۷۸)

شماره مدخل	اسم
۹۷	هو تك، شاه محمود
۴۷	هو تك، شيخ ملكيار
۲۴	هو تك، عبد الرحيم
۴۸	هو تك، عبد الغفور آخندزاده
۴۹	هو تك، قاضي عبد العلي آخندزاده
۵۰	هو تك، قاضي غلام
۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۵۲	هو تك، محمد بن داؤد
۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶	
۵۱	هو تك، محمد رسول
۲۵	هو تك، ملا الف
۲۹، ۲۷	هو تك، ملا خير الله
۵۳، ۲۶	هو تك، ملاشير محمد
۱۵۷	هيواد پال
۳۹	يغمائى، حبيب

فهرست عناوین و منابع

شماره مدخل

نامها

(آ، الف)

۱۳۴، ۱۳۳، ۱۲۴، ۱۰۱، ۵۶	آریانا
۱۴۵، ۱۴۴، ۱۳۸، ۱۳۶، ۱۳۵	
۷، ۶	آریانا دائرة المعارف
۱۲۷	داتلم قرن په اوایلو کښی دافغانستان
۷۰	احمد شاه بابای افغان
۱۵۵، ۱۵۴، ۱۵۳، ۱۵۲، ۱۵۱	احمد شاه وارث امپراطوری بزرگ افغانستان
۱۳۹	ادب
۳۳	اسناد و نامه های تاریخی دوره صفوی
۱۴۳، ۱۴۲	اصلاح

	اطلاعات عمومی یا دائره المعارف اجتماعي ٦٥
١٢٩	اعلي حضرت شاه محمود
٩٨	افغانستان
٧١	افغانستان به يك نظر
٣٥	د افغانستان پېښليك
٨١	د افغانستان تاريخ
١٣٦، ١٣٥، ١٣٤، ١٣٣	افغانستان در قرن ١٨
٧٨	افغانستان، دغه هيواد ،٠٠٠
١٠	د افغانستان كالني
٨٧	افغانستان، كلياتي از اوضاع ،٠٠٠
٨٥	د افغانستان لنډكې تاريخ
١٥	د افغانستان نوميالي
١٥٦	افغان ملت
٨٠	انقراض سلسله صفويه و ايام استيلاي افاغنه

(پ، ت)

٩٧٩ ، ٦٠٩٥، ٩٤، ٩٣، ٩٢، ٩١	پټه خزانه
١٠٠، ٩٩، ٩٨	
٦٨	پښتانه د تاريخ پهرنرا کښي
٢٧، ٢٦، ٢٥، ٢٤، ٢٣، ٢١، ٢٠	پښتانه شعرا
٢٩، ٢٨	

۷۵،۷۴	دینتمو تاریخ
۳۷،۳۶	دینتمو ادبیاتو تاریخ
۷۹	پنتمو مثنوی
۱۵۰،۱۴۱	پنسون بز
۶۹	تاریخ احمد
۴۱	تاریخ احمدشاهی
۸۸	تاریخ افغانستان
۸۳،۶۲	تاریخ ایران
۵۸	تاریخ ایران از ازمه باستانی ۰۰۰
۳۰	تاریخ ایران از دوران باستان ۰۰۰
۶۴	تاریخ ایران از ماد تا پهلوی
۷۷،۷۶	تاریخ جنگ ایران - افغانه
۵۹	تاریخچه افغانستان
۱۴۳،۱۴۲	تاریخچه افغانستان، دولت ابدالی ۰۰۰
۴۰	تاریخ حزین
۸۴	تاریخ روضة الصفا،
۴۲	تاریخ سلطانی
۱۴	تاریخ سیاسی و دیپلوماسی ایران
۵۷	تاریخ صفویان

۳۸	تاریخ مختصر افغانستان
۸۹	تاریخ مختران ایران بعد از اسلام
۵	تاریخ وقایع و سوانج افغانستان
۱۲	تممة البیان فی تاریخ الافغان

(ج ، خ ، د ، و ، ز ، ژ)

۳	جهانکشی نادری
۱۴۴	خراسان یا افغانستان
۳۱	دایرة المعارف موضوعی دانش بشر
۶۳	دایرة المعارف یا مجموعه اطلاعات عمومی
۵۶	دایرة المعارف یا فرهنگ بشر
۲	دوره مختصر تاریخ عمومی
۱۴۶	دیوان میر هوتاک خان افغان
۱	رستم التواریخ
۳۲	روابط سیاسی ایران و افغانستان
۲۲	رهنمای افغانستان
۱۲۹	زیری
۱۳۷ ، ۱۵۱ ، ۱۵۲ ، ۱۵۳	ژوندون
۱۵۵ ، ۱۵۶	

(س ، ش ، ص ، ض)

۱۳۷	سلطان محمود در راه اصفهان
۱۳	سیاست و اقتصاد عصر صفوی
۱۴۰	شاه اشرف هوتک
۱۴۱	شیخ ملکیار هوتک
۱۵۰	د صفویانو حکومت په افغانستان کښې
۱۳۸ ، ۱۳۹	ضعف صفویهاورستاخیز قندهار

(ط ، ع ، ف ، ق)

۱۴۹ ، ۱۴۸ ، ۱۴۶	طلوع افغان
۱۲۷	عرفان
۱۵۶ ،	فاتحین جنگ گلنا باد در قرن ۱۸ ،
۸۶	فرهنگ علوم . . .
۱۴۵	فهرست قسمتی از امرای محلی افغانستان
۱۵۶	قندهار
۱۲۸	دقندهار زورښار

(م ، ك)

۱۳۰ ، ۱۲۸ ، ۱۲۶ ، ۱۲۵ ،	کابل
۱۴۶ ، ۱۳۲ ، ۱۳۱	

شماره ، مدخل	نامها
۱۹	کرونولوژی تاریخی ایران
۴۳	کندهار
۴۴ ، ۴۵ ، ۴۶ ، ۴۷ ، ۴۸ ،	دکندهار مشاهیر ،
۴۹ ، ۵۰ ، ۵۱ ، ۵۲ ، ۵۳ ،	
۵۴ ، ۵۵	
۱۴۸	د مرحوم حاجی میرویس خان نیکه ودانی
۴	مستطاب درة نادره
۳۴	مطالعه تاریخ افغانستان از نگاه عسکری
۱۳۲	ملا خیر الله هوتک
۱۴۹	ملی مشر حاجی میرویس ته خطاب
۷۳	منظومه منتخب مغان یا نادر دوران
۱۱	میرویس بابا
۱۳۱	میرویس خان
۱۰۱ ، ۱۰۲ ، ۱۰۳ ، ۱۰۴ ،	میرویس کی بود و چه کرد ؟
۱۰۵ ، ۱۰۶ ، ۱۰۷ ، ۱۰۸ ،	
۱۶	میرویس نیکه
۷۲	میرویس نیکه بحیث مؤسس هوتکیان
۱۲۶	د میرویس په نهضت کښی ،
۱۳۰	د میرویس نیکه وینا ،

(ن ، و ، ه ،)

۶۰	نادر شاه از نظر خاورشنا سان
۶۶	نادر فاتح دهلی
۳۹	نامه های طیب نادر شاه
۸۲	نبرد های بزرگ نادرشاه
۶۷	نسبت نامه افغانه . . .
۱۴۶	دنیکه وینا اولادته . . .
۹۰	ورکه خزانه
۱۲۵	دهوتکوپه دوره کبلی پنبتو
۶۱	دهوتکوناری.
۱۱۲ ، ۱۱۱ ، ۱۱۰ ، ۱۰۹ ، ۱۷	هوتکیان
۱۱۷ ، ۱۱۶ ، ۱۱۵ ، ۱۱۴ ، ۱۱۳	
۱۲۲ ، ۱۲۱ ، ۱۲۰ ، ۱۱۹ ، ۱۱۸	
۱۲۳	
۱۲۴	هوتکیان پیش از میرویس
۱۸	هوتکی ها
۱۴۰	هیواد

بیتھن ستر ستر م

ضمایم

دملاخیر الله هو تک

کتاب پیژند نه

زلمی هیو ادمل

دملاخیر الله هو تک له کتاب پیژندنې دمخه دالازمه بریښی، چی دلوستونکو دمعاوناتو له پاره دغه شاعر یوشه معرفی شی. دلته دویلوده چی ددې شاعر بشپړه معرفی ستر افغانی محقق فاضل استاد پوهاند عبدالشکور رهاد په پښتانه شعراء دریم ټوک کی مفصله راوری، دده په هنراو شاعری یی خبری کړی؛ تصوفی لاریبی ورنشولوی؛ دکلام مزایا او معایب یی ورخرگند کړی او الحق چی دده دژوند اوشاعری په باب فی الجمله یوه درنه لیکنه ده. داستاد دغه لیکنه ډیره تحقیقی او علمی

بينه لري (۱). که څه هم د ملاخیر الله هوتک په تصوفی لاري يو ځانته رساله کښل کيدای شى، اوڅه نورې ډيرى خبرې شته، چى بايد په دى خصوص کى وشى، خوداچى دلته زموز کار تش د ملاخیر الله د کتاب پيژندنى ښورول دى غواړم لومړى دى لزلز درو پيژنم او بيا يسى آثار در معرفى کړم:

پيژندنه :

ملاخیر الله هوتک دولى محمد زوى، اود الهداد لمسى ؤ، الهداد پياپه خپله سيمه کى په (گاجو) سره شهرت درلود، خير الله ويلي دي :

له سمايله سلطان خپل يم له سلطانه رهى خپل يم
دنيکه نوم مى گاجودي اسم محض يى الهداد (۲)

ملاخیر الله هوتک، په هوتکو کى ملکيار، په ماکیارو کى، حسين زي په حسين زو کى صفرزى، په صفرزو کى، مليزي په مايزو کى، سمايل خپل، په سمايل خپل کى، بيا سلطان، په سلطان خپاو کى درهى خپل له عشرې څخه ؤ. دخپل نسب په باب په ديوان کى مفصل معلومات لرى، دى هلته وايى:

نسب زما هوتک دي په هوتک کى ملکيار عالی مقام
په ملک کى حسين زى په حسين کى صفرزى عالی مقام

-
- ۱- وگورئ: پښتانه شعراء دريم ټوک ۶۸۸-۶۹۳ مخونه، دفاضل اومحترم استاد پوهاند رشاد ليکنه ۱۳۴۲ ش پښتو ټولنه.
 - ۲- وگورئ: د ملاخیر الله ديوان خطى، دوهم ټوک ۵۹.

پہ صفر کی ملیزی یم پہ ملی کی اتما نزی یم
 پہ اتما کی بابکر خیل یم لہ بابکرہ سمایل عالی مقام
 لہ سمایلہ سلطان خیل یم لہ سلطازہ رھی خیل یم
 دجدنام می گاجو اسم محض بی الہداد عالی مقام
 دولی محمد ملیزی زوی یم کہ پوہنتہہ پسی کیزی
 جد فاسد می ملا شاہو دی اسحاق زی عالی مقام

دامن گیر ہلار زما دعبداحیم بخارابی و

چی مرشد کامل پیری املا (۳) عالی مقام

مرشد زما صاحب دین قندھاری دی

پہ مرغہ کی بی مرقد عالی مزار عالی مقام (۴)

ملاخیر اللہ هوتک دمور لہ خوادملا شاہواخوند چی بہ ارادت

سرہ مشہور ولسمی کیدہ، دہلا شاہ ہواخوند (۵) پہ باب بلخای وایی:

۳- عبدالرحیم هوتک دمحمداملا «سنگچار کی» مرید، او اووہ کالہ بی

پہ بخارا کی دہغہ پہ خدمت کی تیر کری وو۔ عبدالرحیم املا تہ دیر عقیدت
 درلود، اوہ خپل دیران کی بی دہغہ ستاینہ کری دہ۔ بناغلی و۔ وکوشیف
 دلیننگراد دختیخ پوہنی دانستیتوت دخطی نسخہ پہ فہرست کی دغہ
 خبری کری دی، اوداملا دمرگ کال بی ۱۷۴۸-۱۷۴۹ لیکلی دی۔

۴- وگوری: دہلاخیر اللہ هوتک دیوان ص ۵۹ (خطی)

۵- ملاشاہواخوند هوتک تہ دہملا رادت خطاب لوی احمدشاہ

بابا (۱۱۶۰-۱۱۸۶ ھ ق) ور کری و (سراج التواریخ لومری توك ۳۰ مخ)
 دپیتانہ شعراء ددریم توك (۶۸۹ مخ پہ حوالہ) دہلاشاہو مزار پہ
 کندھار کی دعامہ خلکو زیارتگاہ دہ۔

ملاشاهو چي ارادت دده خطاب و

فيوضات يسي شوه ښکاره خوبياڼي کړي

دی د پښتو دکثير الکلام مذهبي شاعر دملا شاهوا خونډ دزوی
ملاشیر محمد (٦) خوری ټو. ده دخپل ماما یاد ددیوان په لومړي ټوک
کي داسی کړی دی:

شیر محمد عبدالرحیم زه یی له پښته

یو، اما دوهم می جد دنار ندیم

دده (ملا خیرالله) پلار هم عالم اوسالک سری تیرشوی چی خپل

تره عبدالرحیم هر تک بخارائی (٧) ته یی عمیدت درلود .

دملا خیرالله هوتک دزوکړي نیټه، ١٢١٣ هـ ق کال ده. دده زو -

کړه دسیوري په توابعو (ښه، بولان) (٨) کی شړې ده. دی په یتیم تابه
کی زوکړی دی په دي باب یی ویلی دي:

٦- ملاشیر محمد هوتک (١٠٩٢-١١٧٥ هـ ق) دکندهار له جیدو علماوو
خڅه، و په پښتو ژبه، دغه اثار ترې پاتی دي: (اسرار العارفين
تجوید افغانی، رساله میت، شرح ایبات ستخلص، دبردي قصیده
اومعجزات) (فرهنگ زبان وادبیات پښتو ج ١ ص ٢٦٧)

٧- د عبدالرحیم هوتک سوانح لوی استاد پوهاند حبیبی په پښتانه
شعراء لومړي ټوک ٣٢١ مخ کی راوړي دي. ددیوان یوه نسخه یی په
شوروي اتحاد کی بله یی پېښور کی او دریمه یی له استاد بینوا سره شته.

٨- ښه، بولان دکلات جنوب ته تقریباً پنځه کړو لیري پروت

دی (پښتانه شعراء ج ٣ ص ٦٨٨)

پس له مرگه څخه دپلارمې ولادت سو

ابتداء محل داپرانتهاڅوگريانی کړی (۹)

ده د عمر پر دولسم کال د علم په حاصلولو پسې ملا تړلی اوله منښه بولانه یې کندهار ته سفر کړی اوله ملا صاحب دین عمر زی هونک څخه یې فیض ووندلی دی. ده دروحانی استفاضی او د علم او عرفان د تکمیل له پاره پنځه څلویښت کاله او زده سفرونه کړی او د دغو سفرونو په لړ کې تر بخارا پرې رسیدلی دی. بخارا ته د تگ په باب یو ځای وایي :

نقد د عیش د بخارا په نسیه پرولم

ارزوم د کندهار اریم په زره داغ

دې تردغو سفرونو وروسته بیا بولان ته راغلی او په دیوان کې ۱۲۸۶ هـ ق — کال دیوی واقعی یادونه ، دده ژوند تر همدې وخته پورې یقینې کوي . د عرفانی او روحانی فیوضانو غلبه د ملا خیر الله په دیوان کې زیاته ده . دده ټول دیوان عرفانی رنگ لري ، او د پښتانه شعراء د دریم ټوک د فاضل مؤلف د ویناله مخه (۶۹۱ مخ) دده په دیوان کې دوحدة الوجود دیرې درنی مساءلی څیرلې شوي دي . په لاندې بیتو کې یې دوحدة الوجود د فلسفې خواته هڅه له ورايه ښکاري :

د کام ل د جبین نقش می پر زره دي

دده حال د سلیمان زه لکه موریم

د حیرت پر محفل ناست یمه خاموشه

وحدتی ناري وهم نه چی منصوریم

۹ — د ملا خیر الله هر ټوک خطی دیوان دوهم ټوک ص ۱۷۶

د ملاخیر الله په کلام کې فورمی او قافیوي نیمګړتیاوې او د بلاغت او فصاحت ضعفونه لیدل کيږي . د دیوان له مطالعې یې ښکاري چې په پښتو ، پارسی ، عربی او ازبکی ژبو پوهیده .

د پښتانه شعراء د دریم ټوک فاضل مؤلف پوهاند رشاد ، د دغه کتاب په ۶۹۲ مخ کې کښلی دي ، چې ملاخیر الله هوتک زیار ایستلی چې د بیدل داشعار و مطالب په خپلو نظمونو کې ځای کړی ، مګر له عهـاي یـی نه دی وتلی . درانه استاد پوهاند رشاد د مقایسې له پاره میرزا عبدالقادر بیدل لاندې بیت :

بدل گفتم کدامین شیوه دشوارست در عالم

نفس در خون تپید و گفـت پاس آشنائـیها (۱۰)

راوړی ، او بیایې د ملاخیر الله هوتک د دې بیت پښتو ترجمه

هم راوړې ، ده د ابیت داسې پښتو کړی دی :

وزره ته می ویل دشواري څه ده له عالم

نفس لژند په وینو ویل پاس داشنائـی

تر دې ځایه لږ لږ دشاعر په ژوند او د کلام په موضوعی اوفنی

خصوصیاتو رڼا واچول شوه ، اوس غواړم د دې مقالې اصلی موضوع

ته ، چې د ملاخیر الله هوتک کتاب پښتانه دغه ده راوگرځم :

له ملاخیر الله څخه ، په پښتو ژبه یو ضخیم دیوان پاتې دي چې

په دروټو کونو کې ترتیب شوی دی . لاندې به د دیوان د درې واړه

تو که او نورې نسخې یې معرفې شې او په بل اثر یې چې د پښتو ازبکی فرهنگ په نامه یاد شوی هم خبرې وشې .

ددیوان لومړي ټوک :

د ملاخیر الله هوتک ددیوان لومړی ټوک می نه د پښتو ټولنی په خطی کتابو کی اونه دا اطلاعاتو او کلتور وزارت دخطی کتابخانې په پښتو نسخو کی وموند .

خود پښتانه شعراء ددریم ټوک فاضل او محترم هؤلف پوهاند عبدالشکور - رشاد ددغه کتاب په ۶۸۸ - ۶۹۳ مخونو کی چی د ملاخیر الله سوانح راوړي ، هورې له دغه لومړي ټوک نه دشاعر د سوانحود بشپړ ولوله پاره مواد اخلی ، او په ۶۹۱ مخ کی کازي : چی د ملاخیر الله هوتک ددیوان لومړی ټوک ۲۲۳ مخونه لري . دپښتو شعرونو ترڅنگه عربی او پارسی شعرونه هم پکی ضبط دي ، اوڅه عربی مسجع نثرونه هم لري ده ، نسخه اوس ور که ده .

ددیوان دوهم ټوک :

د ملاخیر الله ددیوان دوهم ټوک چی دپښتو ټولنی په کتابتون پوري اړه لري ټول مخونه یی ۱۷۴ دي . کچه یی ۱۴×۳۷ سانتی متره او د متن کچه یی ۲۴×۱۲ سم ده . په هر مخ کی یی معمولاً ۲۴ کرښی لیکل شوې دي . نسخه په توره سیاھی عربی لیک ته په متمایل نسخ کښل شوې ، دشاعر نوم دهرې غزلی په مقطع کی په سره رنگ لیکل شوی دی . ددیوان غزلی اونظمونه په تورونریو چو کاتونو کی

ليکل شوي ، کاتب يسی پخپله ملاخيرالله هوتک دی . د خطاطی کال يسی نه معلوم يزي دهر مخ په حواشيو کي يسي عربي عبارات ليدل کيزي ، چي په متن کي دراغلو موضوعاتو شرح کوي .

د نسخی په منځ کي دڅينو پاڼو غزلی چو کاتونډ ، نه لري ، او د ۴۰۰ په حدو کي غزلی ، قصيده وشمه اوزدې غزلی او مخلصونه پکي راغلي دي . د خيرالله دديوان دوهم ټولک په دې بيتوپيل کيزي :

جحيم لاندي عسري دی که نظر کړي لوی کم ته داخبر که لا اظهار
يوچند دوه چند اظهار دعسري بولي هاوويه دره بيان که لا اظهار
خيرالله چي دعسري عذاب بيان شو په اضعاف مضاف سره اظهار
دخيرالله دديوان دوهم ټولک په دې بيتونوسره پای ته رسي :

تر بارگاه د زانگو تيرشوه دلحد تياري

دا عالم خاموش مثال دی دمرقد کره تياري

چي اوان می د فراق وي ملتفت ساق وساق وي

چي ژوندي راباندي ژاره بارې اوس کره تياري

دخيرالله هوتک دديوان دوهم ټولک دپيل لهخوا ناقص او دپاي

له خوا بشپړدی .

دریم ټولک :

ملاخيرالله هوتک دديوان يوه خطلی نسخه دفاضل او محترم استاد

پوهاند عبدالشکور رشاد په ځاني کتابتون کي خوندي ده ، او استاد عتيده

لري ، چي داد ملاخيرالله هوتک دديوان دريم ټولک دی . ددې نسخی

پار کی په لومړۍ اودوهم ټوک کې نښته، ټول مخونه یې تر سلو پورې
رسي، او نسخه یې دملاخیر الله په خپل خط کښل شوې ده.
دد یوان بله خطی نسخه .

دملاخیر الله هوتک ددیوان یومغتنمه خطی نسخه زه ادگران ملگري
اوپیاوړي لیکوال اوشاعر بناغلی حبیب الله رفیع په شخصی کتابخانه کې
خوږنډي ده .

ددیوان دغه خطی نسخه ټولی ۸۰ پاڼی لري . کچه یی ۲۵ × ۱۲
سانتی متره او د متن کچه یی ۲۳ × ۱۰ سانتی متره ده . پښتی یی
چرمی او کاغذیې هندي دي .

دلیکلونیتونه لري اودشاعر په عربی ته متمایل نسخ لیک کښل شوې ده .
نسخه یې، توره سیاهی لیکل شوې دشاعر نوم اوځیننی نور عربی عبارات
په سره رنگ پکی لیکل شوي دي . هره غزل اونظم په سروچوکاټو-
نوکی راغلی دی . په هر مخ کې یی ۱۹ کرښی لیکل شوي او په دیوان کې
دراغواونظمو فوشمیره ۱۷۴ ته رسيزي . دملاخیر الله ددیوان په دغه ټوک
کې هم نظمو نه دغزلو، قصیدو، اوزدو غزلو، تصیده وشمه اوزدو غزلو
مخمسونو او ترجیع بندونو اونورو شعري نوعو په کالب کې ویل شوي دي .
ددي مجموعی نظمو نه په دوهم ټوک کې نه لیدل کيزي . لومړی ټوک
یسی زموز په والک کې نه و، چی له هغه سره هم مقابله شوی وای اوداتری
خرگنده شوې وای چی دغه نسخه دلومړي ټوک نقل دی، او که ځانگړی ټوک
که دغه ټوک ځانگړی وی اودلومړی ټوک نقل نه وی نویایی

د ملاخیر الله هوتك د دیوان خاورم توك یسی بلالی شو. د ملاخیر الله هوتك
 د دیوان دغه نسخه تر بسم الله وروسته په دی بیتو پیل کیزی:
 غامض علم موازنه د عالم صغیر کبیر غامض
 بدن دانسان عالم صغیر بولسی غامض
 ملك ملكوت گیر عالم په صورت سایز
 عکس په معنی صغیر کبیر تولى غامض
 د دیوان دغه نسخه په دې بیتوهای ته رسیزی :

دواړه فرض وی دلبره

دامنفایزان دی زما یاره

په اشتراك کی د موضوع ملاقیان دی برادره

په عدم اشتراك متایکان دی زما یاره

دغه نسخه د پای له خوانا قصه او د پیل له خوا بشپړه ده. دلته ددی
 خبری کول په کاردی. چی فاضل استاد پوهاند رشاد د خیر الله د دیوان
 د لومړی توك مخونه ۲۲۳ بنوولی او دغه نسخه ۱۵۹ مخونه لری چی
 په غالب گومان به د لومړی توك نقل نه ، بلکه مخانه توك به وی .

ازبکی پښتو فرهنگگ :

د خیر الله هوتك د دیوان د دوهم توك په پای کی خینی ازبکی
 لانات او جملای په پښتو اړول شوی دی. چی (په خینولیکنو کی د ملاخیر الله
 هوتك د ازبکی پښتو فرهنگگ په نامه یاد شوی دی) . ستر افغانسی محقق
 فاضل استاد پوهاند رشاد په دی خصوص کی کنبای دی : « . . . »

دملاخیر الله د دیوان د دوهم ټولګ په پای کې یسی ځینی ازبکی لغتونه او جملی په پښتو اړول شوی دی. او داسی معلومیزی چی داد هغه ازبکی پښتو فرهنگ یوجزدی ، چی دځینو په قول ملاخیر الله لیکلی دی (۱۱) .

دملاخیر الله هوتک د پښتو ازبکی فرهنگ یادونه دوزمی مجلی دسبز کال (۱۳۵۶) په دوهم ګڼه کی شوی ده (۱۲) دملاخیر الله آثار ټول خطی دی پرته له هغوی خوشعري نمونو چی یی په پښتانه شعراء دریم ټولګ کی راوړل شوی بله چاپی نمونه یسی زما تر ستر ګونه ده تیره شوې .

۱۱- پښتانه شعراء ج ۳ ص ۱۰۶۹۲

۱۲- وزمه د ۱۳۰۶ کال ۲ ګڼه د قاموسونو مقاله .

حبیب الله رفیع

د شیر محمد هوتک کتاب پوښونه

موزېه پښتو ادب کی (شیر محمد) نومي شاعران ډیر لرو، چی تراوسه یی په پښتو تذکرو او فرهنگو کی دالاندی کسان پیژندل هوي او معرفي شوي دي :

۱- شیر محمد : د شاعر د ۱۱۴۰ هـ ق کال په شاوخوا کی د پېښور

په لتو هسټیا-۵، چی خو شلوریزی یی راپاتی دي (۱) .

۲- شیر محمد : د پښتو یو لرغونی شاعر دی چی بشپړ دیوان تری

راپاتی دی (۲) د شیر محمد تاتو بی پښین دی اود اخکز و په لتو کی هم

اوسیدلی دی (۳) .

۳- شیرمحمد : دا شاعر په ۱۲۱۲ هـ ش کال د لغمان په شمټیو کې وزیزیده ، خو زې اولسي سندرې یی وویلی او په ۱۲۶۹ هـ ش کال و-م-ر (۴) .

۴- شیرمحمد : دا وینا وال د حافظ شیرمحمد او شیرمحمد باوڅ په نومونو پیژندل کیده، د پښتونستان په گنډاپور کې اوسیده، د حافظ عظیم گنډاپوري پیرو اود ۱۳۲۰ هـ ق کال په شاوخوا کې یی له نړۍ څخه سترگی پټی کړی دي (۵) .

۵- شیرمحمد ننگرهارى : د اشاعر د ننگرهار یو طالب العلم ؤ چې تر ۱۱۰۰ هـ ق کال وروسته یی ژوند کاوه اودینی او اخلاقی اشاریی ویلي دي (۶) .

۶- شیرمحمد هوتک : داهم دا شاعر دی او تر ټولو شیرمحمد نومو شاعرانو نه یی مخکې ژوند کړی ، چې موز دلته پرې غږیزو . ملا شیرمحمد د لرغونی کندهار د کلات د سیوري په (بڼه بولان) کې دهوتکو په یوه علمی کورنۍ کې زیږیدلی دی . لوی استاد پوهاند عبدالحمی حبیبی یی د زیږیدو کال ۱۰۹۲ هـ ق بولي (۷) چې ترده را وروسته ټولو تذکره لیکونکو او د شیرمحمد هوتک احوال خپرونکی دا کال را اخیستی دی (۸) . دده پلار ملا شاهو آخوند نومیده چې دملا ارادت خطاب یی موندلی ؤ (۹) له همدې کبله د شیرمحمد هوتک د پلار نوم کله (ملا شاهو) او کله ملا (ارادت) کښل شوی دی (۱۰) دی په هوتکو کې ساکزی ؤ او پلار یی دیوه حق ویونکی عالم او عارف په

توگه پیژندل کیده، چی دکندهار خلک تراوسه عقیده ورته لري او زیارت ته یسی ورځي (۱۱) .

شیرمحمد هوتک دځوانی په وخت کی دزده کړې له پاره هرات او بیا د ایران مشهورو ښارونو ته ولاړ . تر تحصیل وروسته بیرته هیواد ته راځی او په کندهار کی په تعلیم او تصنیف بوخت شو . ده د صنفویانو هوتکو او بدالیانو په دورو کی ژوند کاوه او په ۱۱۷۵ هـ ق کال د درې اتیا کلو په عمر په کندهار کی وفات شو، چی اوس دکندهار د ښار لمر لویدو پلوته د (شاهو آخوند) په تکیه کی ښخ دی (۱۲) .

ده د وخت د ودی علوم په ښه توگه اوستی وو، په فقه، منطق او سلوک کی یسی ژوره مطالعه درلوده او په ښه توگه یسی د فقه، میراث او سلوک په باب خوندور آثار کښلی دي .

پخوانو د حقه یانو د لاشیره محمد هوتک یوازې دوه کتابونه پیژندل خواوس دده دنورو آثارو پیدا کیدل دا رابنیهی چی ښایي د شیرمحمد هوتک د آثارو شمیره تردې هم زیاته وي چی تراوسه زموږ لاسونو ته نه دي رارسیدلي .

دده د آثارو زیاته برخه په لنډه منډی وبله شوې خو د اوزده بحر شعر ونه او د پښتو شعر دنورو صنفونو په ویلو کی هم غښتلی ؤ .

د شیرمحمد هوتک د پیژندل شوو آثارو نومونه ځوان محقق گران زلمی هیواد مل په (فرهنگ زبان و ادبیات پښتو) کی اخیستی (۱۳) خو تراوسه چیرې شرح نه دی پیژندل شوي اوموزیسی دلته په لنډ ډول درپه ژنو :

۱- اسرار السالكين يا (اسرار العارفين) :

د ملا شير محمد هوتک تر ټولو مشهور ، مهم او لوی کتاب «اسرار السالكين» (۱۴) يا «اسرار العارفين» دی (۱۵) چې تقوی ، اخلاقی او دعقايدو او سلوک په باب مسايل او مطالب لري . ده د دې کتاب مسايل دامام غزالی او نورو مؤلفينو له آثارو څخه اخیستی او ځای په ځای یی دخپلو خبرو د تینګښت او ملاتړ له پاره قرآنی آیات او نبوی احادیث په اصلي بڼه راوړي او د دې آیاتو ، احادیثو او دیني لارښودنو مطالب یی په خوږه پښتو دلنډې مثنوي په کتاب کی راوړي دي .

دا کتاب په اته څپه ایزه مثنوي کښل شوی چی ټول بیتونه یی د نهو زرو په شا اوخوا کی دي ، د اسرار العارفين خطی نسخی زیاتی موندلی کیږي او هم څو ځلی په ناویشلي هندوستان کی دیلو- بیلو تاجرانو له خوا خپرې شوي دی (۱۶) .

د دی کتاب د پیل بیتونه دادي :

صد هزار ژنا سبحانه	په هزار هزار لسانه
چی ستا ذات لره سزاوی	ستا خوښی پکی پیداوي
ازلی او ابدی وی	لامقووعه سرمدی وی

پای :

په سحر کی ای ژمنه غفلت مه کره له یاسینه
شه خبر له دا پنج گنجه
مجان به وسای له رنجه

تجويد افغانی د شیر محمد هوتک بل کوچنی اثر دی چی په اته
خپه ایزه مثنوی یی ویلی اود شپز وسو بیتو په شا او خوا کی دی .
د دی اثر قامی نسخی دا سرار العارفین د ځینو نسخو په پای کی
شته ، هم د سرار العارفین په ځینی چاپونو کی راغلی او هم په ځانگری
ډول خپور شوی دی . دارساله دوولس څپر کی اویوه خاتمه لری چی
د حروفو مخارج ، صمات او بیاد بیلا بیلو تورو دا داډولونه یی بنیسی اود
وقف ، وصل اونور واحکام را وری .

د دی رسالی د سرڅو بیتونه دادی :

قاری غوزبا سه وماته	پس له حمده له صلواته
که توفیق وی له مجید ه	څه به وایم له تجویده
ترا فغانه دین پرسته	چی راغلی دست بدست

اود پای پښتو بیتونه یی دادی :

په وصال کی یی فتوردی	هغه وقف چی ضروردی
که وقفونه ډیر ووجانه	ما جدا کړه له قرآنه
چی غلط نشی ای وروره	تل و دا جدول ته گوره

۳ - رساله میت :

دارساله د شیر محمد هوتک یو بل کوچنی اثر دی چی د تجويد
د رسالی په ملتیا راغلی ده . په دی رساله کی له اسلامی نظره د ناروغ له

پوښتنی نه نیولی بیاد مری تروینخلو ، جنازی ، تکفین ، تدفین او تهزیسی
پوری آداب اور سوم راغلی دی .

دا اثر هم په دو ولس څپه یزه مشنوی کښل شوی چی د دری
سو و په شا او خوا کی بیتونه لری .

د دی رسالی د سر څو بیتونه :

په کرم د الله و یارم هم توقیق له ر به غوارم
چی بیان کرم له تلقینه له میته له تکفینه
په پښتو ژ به ای و روره دعا می د پاره گوره

د پای دوه بیتونه :

دعا کره و ما نه یاره محض ته د خدای د پاره
چی ایمان می سلامت شی
خا تمه می په خیرت شی

۴ - د مستخلص د ابیاتو شرح :

داد ملا شیر محمد هر تکک یو بل اثر دی چی د مستخلص بیتونه
یسی پکی په عربی شرح کړی او دا بیتونه یسی پښتو کړی دی .

د شیر محمد هوتک ددی اثر چاپی نسخه مانه ده لیدلی خو قلمی
نسخی یسی زیاتی موندلی کیزی چی زما په یاد داشتونو کی یی د څلورو
نسخو مشخصات شته چی دری نسخی یسی د پروفیسور ولی محمد خان
سیال کا کر په کتابتون او یوه یسی د لیکونکی به کتابتون کی خوندی دی .

د دی نسخی له لومړی برخی څخه خو بیتونه :

نمبر هغه نمر وی تا با نه چی عالم په ده رو بنانه
که یی نه وینی دا څه شوه چی سری شی پی د یدا نه

د نسخی له وروسته برخی خو بیتونه

چی رب خلاص کړم له تحریره له توقیم وله تسطیره
اوس سوال کوم طالیه ستاخوا طرمه شه دلگیره
کړه د عازما په باب به گاهی گاهی ای احبا به
له هغه آله اولاده تر صغیره تر کبیر •

۵- دبردی د قصیدی ژباړه :

د بناغلی محمید حلیم سلیمی په کتابتون کی دبردی دقصیدی یوه
نسخه شته چی پر عربی متن او دری ترجمو سربیره پښتو ژباړه هم لری
(۱۷) د دی ژباړی دهر بیت د پاسه کینل شوی :

(ملاشر محمد اخوند افغان) فکر کیـ زی چی دا ژباړه به هم ملاشیر محمد
هو تک کړی وی خو په نسخه کی صراحت نه لری . دا قصیده دمربع
په چوکات کی ژباړل شوی ده .

د دی قصیدی دلومړی بیت :

امن تذکره جیران بندی سلم
مزجت دمعا جری من مقالة بدم

پښتو ژباړه :

اي زما دله غمگينه حق ووايه مسام
دا له ياده ديارانو چي وطن په دى سلم
تاداوښكو گډون و كړ چي دې راغى د زړه نم
دادى تل په تل تويزي له چشمه انو كډ په دم

اودپاي بيتونه يى :

هزار هزار دروده هم سلام دى
پر رسول چى دى بهتر خير الانام دى
له غـريده شـير محمد ه داپيغام دى
..... (۱۸) كلهم

۶ - معجزات :

دشیر محمد هوتک د معجزاتو نسخه هم لیدله شوې چې د
فرهنگک زبان وادبیات پښتو مؤلف گران زلمی هیواد مل یی یادونه
کړې ده (۱۹) .

په دې سر بیره د شرح وقایعی او شرح الیاس د مغلقاتو سره
چې هم ملا شیر محمد هوتک کښلی چې د شرح ابیات مستخلص په
سر یزه کی یی یادونه کړې ده (۲۰) .

دده دنورو آثارو پته تراوسه نشته ، ځینې نور مناجاتونه او
رسالی هم دشیر محمد په نامه لیدل شوي خوښکاري چې هغه به
دنورومؤلفانو وي .

- (۱) هميش خليل « ورڪه خزانہ » (دوهم ٽوڪ) ۱۹۶۰ ع ،
 پيڻير . هيواد مل ، زلمی « فرهنگ زبان وادبيات پڻتو » ۱۳۵۶ ، د
 ۲۶۵ / ۱ وزارت ، ۲۶۵
- (۲) « فرهنگ زبان وادبيات پڻتو » ۱ / ۲۵۲ مخ . ددی شاعر
 ديوان دهيواد په « تاريخی آرشيف » کی خوندي دي او ښکاري چی
 دده په خپل ليک دي وي (د پڻتو خطی نسخی مسوده) .
- (۳) پڻتانه شعراء ۱۳۴۲ ش پڻتو ٽولنه ، ۳ / ۷۸۰ مخ .
- (۴) فرهنگ زبان وادبيات پڻتو ۱ / ۲۶۶ مخ .
- (۵) همدا اخڻ .
- (۶) حبيبي ، استاد عبدالحمی « پڻتانه شعراء » ۱۳۲۰ ش
 پڻتو ٽولنه ، ۱ / ۲۱۶ مخ .
- (۷) حبيبي ، استاد عبدالحمی ، « پڻتانه شعراء ، ۱ / ۲۱۲ مخ .
- (۸) لکه د پڻتو د ادب تاريخ ۱۳۲۵ ش ، ۸۰ مخ . آريانا
 دايرة المعارف ، دريم ٽوڪ ۱۳۳۷ ش ۲۴۵۴ مخ . فرهنگ زبان وادبيات
 پڻتو ۲۶۷ مخ .
- (۹) رشاد ، استاد عبدالشکور ، پڻتانه شعراء ۱۳۴۲ ش ۳ / ۶۸۹ مخ .
- (۱۰) د شرح ابیات مستخلص په نسخو کی شیر محمد د خپل
 پلار نوم ملا ارادت راوري او کتلی یی دي : « بقول العاصی شیر محمد
 ابن ارادت القندهاري » (د پروفیسور ولی محمد خان سیال کا کراوڊليڪونزکی

د کتابتون قلمی نسخی). خولوي استاد پوهاند حبیبی بیا په پښتانه شعرا کی دده دپلار نوم ملاشاهو کښلی او ترده راوروسته نورولیکوالوهم را اخیستی دي. دملاخیر الله هوتک چی دمورله خواد شیر محمد هوتک له کورنی سره پیوستون لري په خپل یوه شعر کی داموضوع داسی روښانوي (جل فاسد می ملاشاهو اسحقزي چی دملا ارادت په نام مشهورؤ.) (دملاخیر الله هوتک قلمی دیوان ، دپښتو ټولنی کتابتون ۵۹ مخ).

(۱۱) استاد رشاد ، پښتانه شعراء ۳ / ۶۸۹ مخ .

(۱۲) پښتانه شعراء ۱ / ۲۱۲ مخ .

(۱۳) فرهنگ زبان و ادبیات پښتو ۱ / ۲۶۷ .

(۱۴) خیر الله هوتک دا کتاب په خپل دیوان کی د (اسرار السالکین

په نامه یاد کړي له اسرار السالکین د شیر محمد ده .
خیر الله د حال صفت کړه له اطلاقه .

(۱۵) د کتاب په ټولو چاپی نسخو کی د کتاب نوم (اسرار العارفین)

چاپ شوی اولوی استاد هم په پښتانه شعراء کی په همدې نوم قید کړي دي .

(۱۶) زما دراتولو کړو یاد دشتو له مخی داسرار العارفین دوې

قلمی نسخی په کندهار کی د ښاغلی محمد حلیم سلیمی په ځانی کتابتون ، یوه نسخه دپوهاند دا کتر جاوید په ځانی کتابتون ، دوی انتخاب شوې تسخې یی د پروفیسور ولی محمد خان سیال کا کړ په کتابتون ، یوه نسخه یی

د پښتو ټولنی په کتابتون اودوې نسخی یې د لیکونکی په کتابتون کی خوندي دي . داسرار العارفین په چاپی نسخو کی په ۱۳۲۶ هـ ق کال کی د لاهور بل چاپ په ۱۳۰۰ هـ ق کال کی د لاهور بل چاپ او یوبل بی سنی چاپ ماته معلو دي .

(۱۷) دبردي دقصیدې نورې ژباړي هم په پښتو کی شته چی یوه یی په مسجع نثر کښلی ، بله یې د عبدالقادر خان خټک ژباړه ده چی په میمیه قصیده یی اړولی ، بله د ملاشرف اخون ده چی دا هم په میمیه بوبله ژباړه شوي ، بله د محب الدین نومی شاعره ده چی په مخمس یی ژباړ لې اوبله ژباړه دنور محمد ده چی دا هم په مخمس شوې ده (د تفصیل له پاره وگورئ : په پښتو کی دبردي دقصیدې ترجمې ، د لیکونکی لیکنه آریانا مجاه (۱۳۴۹ کال ۵-۶ گڼې) .

د مولوی صالح محمد

هوټک کتاب پیژندنه

مخکې له دی چی د مرحوم مولوی صالح محمد هوټک په کتاب پیژندنه څه وو ایودالازمه بریښی چی د دغه مرحوم په معرفی هم یوه لنډه شانته تبصره و کړم .

مرحوم صالح محمد هوټک په (۱۳۰۸ ق) کال زیږیدلی ، پلار یی فیض محمد هوټک نومیده . دی دخپل مورنی نیکه مولوی عبدالروف او دخپلوماماگانو مولوی عبدالواسع شهید او مولوی عبدالرب ترپالنی لاندې په کابل او کندهار کی وروزی شو . او په څلوروزبو پښتو، دری عربی او اردویی درس ووايه ، او په دغو څلور و ژبو پوهیده کله چی حبیبیه مدرسه په کابل کی جوړه شوه، نو دی لومړی په هغه ښوونځی کی د شاگرد په توگه شامل شو ورپسی بیا په همدغه مدرسه کی د ښوونکی په توگه وټاکل شو . (۱)

(۱) پښتو مثنوي د صالح محمد ، د پوهاند عبدالرحی حبیبی مقدمه .

د مولوی صالح محمد هوتک د هغو علمی خدمتونو په باب چی په کندهار کې یی کړی دی، د ابتدا یی مکتوبونو تاء سیس او په هغو کی د هاکنو شاملول او روزل دی. دوهم غوره کاریسی د طالع افغان دیوی او ونیزی جریدې نشرول دي کله چی په (۱۳۱۶ ش) کال د کابل دادبی انجمن په غریب کب شامل شو، نو هغه وخت یی د زیری په نامه جریده هم وچاوه (۲).

مولوی صالح محمد د پښتو له فکور و شاعرانو او شواد بیانو څخه گڼل کیږي. ده په پښتو ژبه ډیر وطنی او ملی شعرونه ویلي، چی د سراج الاخبار (۱۹۱۱ - ۱۹۱۹) ع له وختونه بیا د ده تر مړینې د هیواد په مختلفو نشریو کې په متفرق شکل خپاره شوی دی. همدارنگه نوموړي مولوی د شاگردانو د پښتو زده کړې له پاره کتابونه ولیکل د پښتو د درسی آثارو د ایکنې له پاره د ده خدمتونه هغه وخت پیل شول چی په (۱۳۳۳ هـ ق) کال پښتو د حبیبیه ښوونځی په درسی نصاب کی شامله شوه، کله چی ده په کندهار کې طالع افغان چلاوه هلته یی هم دغه کار وکړ بیا چی پښتو ټولنی ته راغی نویی بیا هم د پښتو درسی آثارو ولیکل زه به په لاندې ډول د ده دغه آثار معرفی کړم. د ده آثار په د ووبرخو ویشم لومړی منظوم آثار، دوهم آثار:

لومړی منظوم آثار: د مرحوم صالح محمد خان کندهاري په

منظومو آثارو کې دغه لاندی کتابونه شامل دی:

۲ - پښتو مثنوي:

(۲) پښتو مثنوي د صالح محمد د پوهاند حبیبی په مقدمه.

دا اثر د مولوي صالح محمد د اشعار و لومړۍ برخه ده چې په پښتو لنډه مثنوي کې د مولانا جلال الدين بلخي له مثنوي څخه ځينې مطالب په آزاده توگه منظوم ژباړلی دی.

مولوي صالح محمد د مولانا بلخي له مثنوي سره ديره مينه درلوده، او هغه به يې تل لوستله او د مولانا له فکره به يې الهام اخيست، او هغه به يې نظم کاوه او خپل فکري واردات به يې د دې عصر له جريانه سره پکې زياتول چې د مثنوي د ترجمې دغه توره، برخه يې په دې کتاب کې چاپ شوه (۳).

پښتو مثنوي چې د مولوي صالح محمد د اشعارو لومړي برخه ده په ۲۴×۱۷ سم کچه په (۱۳۵۰ش) کال د افغانستان اکاډمۍ د پښتو دانکشاف او تقويې درياست له خوا په (۱۰۲) مخونو کې د زر توکو په شمير چاپ شوې ده .

د کتاب په لومړۍ مخ کې د محمد ابراهيم خوا خوزي يـ و له لنډه يادونه راغی، او د دغه اثر په باب يې ليکلی دي: «د مرحوم مولوي صالح محمد کندهاری داخوږ ادبي او فکري اثر چې زموږ د معاصر ادب يو خوږ او گټور او روان شعر دی د افغانستان اکاډمۍ د پښتو دانکشاف او تقويې د څانگې له خوا په احترام تاسې بڼا غلو لوستونکو ته وړاندي کيږي.» له دې لنډې يادونې وروسته د کتاب د عنوانونو فهرست په دريو مخونو کې راغلی دی، پس له هغه د پوهاند عبدالحی حبيبي مقدمه د مولوي صالح محمد -

(۳) پښتو مثنوي د صالح محمد، د پوهاند حبيبي مقدمه .

کندهاری» ترنامه لاندې په اتو مخونو کی راغلی، او دغه مرحوم دهندا وکړو ورو په باب یې یوځای کښلی دي :

«مولوی صاحب لږ څه جگت، سپین پوستی، بشاش، اوږد مخی او دیوې میانه زیرې خاوند اونیك خړی، له بدو څخه بیزاره سری و. نه پاك اوسپین کالی اغوستل سپینه کوچنی پگری یی ترله، له هرچا سره یې په ادب او نرمی خبرې کولې، او دجامعی مختلف طبقات ځینی راضی وو. بیطرفی اوبی غرضی او په ورین تندی دهرچا سره خبری کول دده ښه خو یونه و.»

وروسته له هغه خپله دمولوی صالح محمد د کتاب د مثنوی په لومړی مخ کې د «پښتو مثنوی» تر سرلیک لاندې یوه یادونه راغلی، او ددغو خبرو په یوځای کې یې دخپلی مثنوی اودمولانا بلخی دقصو، اشعارو اونکتو په باب لیکلی دي:

«زما مقصد په دې مثنوی کې دادی چی څه روحانی، حضور او لذات چی په مثنوی شریف کې پراته، دي، مـرژ پښتانه دې هم له داسی خوند وڅخه محروم نه سو پاته. البته دمولانا بلخی رومی (رح) له برکت، اودده دقصو او اشعار اونکتو څخه امیدي چی یوڅه برخه، او حصه، واخلو.» وروسته له هغه دده اشعار له دوهم مخ نه تر بیانو بیلو عنوانو تو لاندې پیل او په (۱۰۲) مخ کې پای ته رسیزی .

۲- پاشلی ویناوی : دادمولوي داشعارو دوهمه برخه، ده، چی ده خپله د«پاشلی ویناوي» په نامه بللی دی، اودا هغه مختلف ادبی آثار دی، چی

په عروضی وزن او مفهوم دواړو کې متنوع ښکاري. دمولوی دغه اشعار او منظومې دوی ښیږي لری.

لومړۍ داچې، دده د شعر او نظم النما او تراکیب او تعبیرونه، ټول ساده، خو ازه او روان دي، په وینا کې یې ابهام او پیچیدگۍ نشته او سهل ممتنع گڼل کیدای شی. او داوسنی پښتو په ښو او خوږو منظر ماتو کې دریدای شی.

دوهمه داچې، دمولوی صاحب اشعار د موضوع له پلوه هم ښه اجتماعي او حیاتي ذخیره لری، یعنی هغه څه وایی، چې په ژواندانه او اجتماعي کړاو کې دلوستونکو په کارورځي. دینی مفکوری، اخلاق اجتماعي ښیږي په روښانه وینا بیانوي. د بشر داوسنیو مفکورو څخه هغه څه منی چې زموږ د ټولنی ژوند له پاره مفید ورته ښکاري، ایا د مدنیت څښی مفاسد او کرغیرن شیان ردوی، اوله هغو څخه پناه غواړي. نو ځکه دده آثار زموږ د معتدلی طبقې له پاره یو پانگه کیدای شی. (۴)

۳- پښتو عسکری لنډې: دغه رساله نوموړی مرحوم په ۱۳۱۶ ش کال لیکلی ده. اولس مخه لری، درسالی په پای کې یې لیکلی دی: دا پښتو عسکری لنډې د ښاغلي توریالی والا حضرت سردار شاه محمود خان وزیر حریبه د پاره ولیکل شوي. د دې لنډيو يوه خطی نسخه له ښاغلي رفیع سره شته. نوموړی دغه رساله ۱۳۵۴ کال د زبړی په گڼو کې هم معرفي کړی ده.

(۴) وگورئ! پښتو مثنوی د پوهاند حبیبی مقدمه.

۴۔ دجامعي کارونه : داوسنی ليکوال مؤلف چي ددغه کتاب په ۸۴۲-۸۵۲ مخونو کي، اودپښتانه شعراء دخاورم ټوک مؤلف، اودفرهنگت زبانه وادبيات پښتو مؤلف چي په خپلو آثارو کي ددې سري سوانح راوري، هلته ددغه کتاب يادونه نه شته. ښاغلي بلال احمدبري د عرفان مجلې د ۱۳۵۶ کال په ۹-۱۰ گڼه کي ۱۱۱ مخ کي دده ددې اثر يادونه کړي؛ اودايې ليکلی دي چي: دادمولوي داجتماعي شعرونو مجموعه ده.

دوهم ومنتور آثار: مولوي صالح محمد په پښتونتر کي هم تکره لاس درلود. ده به هر کله دپښتو زده کړي له پاره مضامين او کتابونه ليکل. همدارنگه په طلوع افغان اوزيري کي دده منثوري توتي او مقالې خپري شوي دي لاندې به زه دده منثور کتابونه معرفي کړم:

۱۔ لومړی کتاب د پښتو: د حبيبيه ښوونځي د تعلیمي نصاب او د شاگردانو د پښتو زده کړي له پاره مولوي صالح محمد کښلی دی. لومړی ځل په ۱۳۳۳ هـ ق کال په کابل کي او دوهم ځل په ۱۳۳۶ هـ ق کال په لاهور کي چاپ شو.

۲۔ دوهم کتاب د پښتو: دا د همدغه درسي کتابو دوهم ټوک دي، چي د حبيبيه مدرسې له پاره کښل شوی او په سراجي عصر کي (۱۳۱۹-۱۳۳۷ هـ ق) د کابل دارالسلطني په مطبعه کي چاپ شوي دی.

۳۔ درېم کتاب د پښتو: ددې درسي سلسلې درېم جلد دی، چي مولوي صالح محمد تهيه کړی، او په سراجي عصر کي په کابل کي خپور

شوي دی . دغه کتاب هم د دحبیبیه بنوونمعی په درسی نصاب کې شامل و .
۴ - پښتو اطاعت اولی الامر : دا کتاب مولوی عبدالرب په دري ژبه
لیکلی دی . په دغه اثر کې دپاچا داطاعت په باب دینی مسایل لري .
دغه رساله مرحوم مولوي صالح محمد په پښتو ژبه ترجمه کړې
او د کابل ددارالسلطنه په ډیرینه ماشینخانه کې په ۱۳۳۴ هـ کال د لومړی
خپل له پاره (۱۲۰۰) تیر کړه چاپ شو . کچه یسی ۱۲ × ۲۰ سم ده . او ټول
(۹۱) مخه لري . چی کتاب پکې پای ته رسیدلی ، دی د کتاب په پای کې
د اطاعت اولی الامر په باب د مولوی صالح محمد یوه پښتو منظومه
هم راغلی ده .

۵ - پښتو ژبه لومړی ټوک : دا د مولوی صالح محمد یو بل کتاب دی
چی په ۱۳۱۶ ش کال د پښتو ټولنی له خوا په ۱۲ × ۱۸ سم کچه په (۱۰۰)
مخونو کې د کابل په عمومی مطبعه کې چاپ شو . او دا کتاب د دري
ژبو زده کړونکو له پاره لومړنی کتاب دی چی ورې جملې او لنډې
لیکنې پکې راغلي دي (۵) .

۶ - پښتو ژبه - دوهم ټوک : د مرحوم مولوي صالح محمد پښتو ژبه
دوهم ټوک په ۱۳۱۷ ش کال هم د پښتو ټولنی له خوا په ۱۳ × ۱۷ سم
کچه او په ۱۳۲ مخونو د کابل په عمومی مطبعه کې چاپ شو . (۶)

(۵) پښتو پانگه دوهم ټوک ص ۳۷۱ - ۳۷۲ .

(۶) تیرماء خلد ص ۱۷۲ ، په پښتو کتاب بنود ص ۱۵۶ کې هم یادونه لري .

۷ - حصه اول رهنمایا خودآموز پښتو : دغه کتاب په ۱۳۱۳ ش کال د کندهار ولایت په مصرف په (۶۶) مخونو او ۱۶×۲۲ سم کچه د کندهار په مطبعه ، د ادبی انجمن په تصحیح چاپ شو (۷) دغه رساله په پښتو د زده کړې پر هښه رهنما ده ، چی له دري ژبو سره تیره مرسته کوي .

۸ - حصه دوم رهنمایا خودآموز پښتو : دغه کتاب دوهم ټوک په ۱۳۱۴ ش کال په ۱۰۸ مخونو او په ۱۵×۲۱ سم کچه د کندهار په مطبعه کې د کندهار د مجلس تالیف پښتو له خوا چاپ شو (۸) .

۹ - د تفسیر عزیزې ترجمه : استا عبدالروف بینوا په او سنی لیکوال دوهم ټوک ۸۴۸ مخ کې د مولوی صالح محمد په آثارو کې د تفسیر عزیزې د ترجمې یادونه کړې ، او دایې ویای دی ، چی دغه کتاب تراوسه نه دی چاپ شوی . د پښتانه شعراء د څلورم ټوک مؤلف ، او د فرهنگ زبان و ادبیات پښتو مؤلف په (۲۷۴) مخ کې د دې اثر یادونه د مولوی صالح محمد په آثارو کې کړېده .

۳۰ - صرف و نحو : دا د مولوی صالح محمد کندهاري گرامري اثر دی چی د عرفان مجلې د ۱۳۵۶ کال د ۹ - ۱۰ گڼې د کښنی له مخې مولوی دغه کتاب په سراجی عصر کې کښلی او په پښتو مرکه کې ورځني استفاده شوې ده .

(۷) پښتو کتاب ښود ص ۱۵۶ .

(۸) همدغه کتاب ص ۱۵۷ .

درست نامه

صحيح	غلط	مطر	صفحه
شوی دی	شوی	۲	۴
-	هرات	۵	۶
بررسی	برسی	۱۳	۹
باروسها	باروسهاو	۹	۱۱
شوی دی	شوی	۱۲	۱۲
زمانی	زمانه	۱	۱۳
و	وه	۲	۱۳
و	وه	۱۶	۱۳
ده	دی	۴	۱۸
نمونی	نمونه	۳	۱۸

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۹	۲۰	ممکن	-
۱۹	۲۰	گیرد	می گیرد
۲۰	۱۹	مجاهدات	مجاهدې
۲۱	۱۰	وه	و
۲۲	۱۵	نمونه	نمونې
۲۳	۱۶	خڅه وو	خڅه و،
۲۴	۴	ده یو	دی یو
۲۴	۵	کړی دی	کړی ده
۲۴	۱۲	کړی دی	کړی ده
۲۵	۷	شاعر	شاعره
۲۵	۱۵	هم	هم یې
۲۸	۱	غیور	غیورو
۲۸	۲	دافغانانو	افغانانو
۲۸	۳	دیر مطالب	منځ ته راغلی دی
۳۱	۱۲	واکمنی	دواکمنی
۳۱	۱۴	های کی	په پای کی

صفحه	صطر	غلط	صحیح
۳۳ ^۰	۵	مونوگراف یا بیبی، مونوگراف ناپبی	
۳۴	۹	واکمنی	دواکمنی
۳۴	۱۵	توک	توکه
۳۵	۱	واکمنی	دواکمنی
۳۸	۷	په دوره کی	په دوره بانندی
۳۸	۱۲	ددوری	په دوری
۳۸	۱۳	مربوط	مربوطی
۴۲	۱۴	دویم توک	دویم توکه
۴۳	۸	دده	ددې
۴۱	۹	په مرینه کی بی	په مرینه
۴۴	۳	پدی	ددې
۴۴	۳	چه	د
۴۵	۹	په	ده
۴۵	۱۰	نامه	په نامه
۴۵	۱۹	په پاره	په باره
۴۶	۷	دده	ددې

صفحه	مطر	غلط	صحیح
۴۶	۷	مرینه	مرثیه
۴۶	۸	گری دی	گرده
۴۶	۱۷	دخپل زمانسی	دخپله زمانه
۴۶	۱۸	وه	و
۴۷	۴	په خپله باره کی	دخپل لمان په باب
۴۸	۱	کپرو	کیرو
۵۰	۷	سفیرو	سفیر
۵۳	۲	دده	ددې
۵۵	۱۹	یویس	یونس
۵۸	۱	تمان، سپین	سپین تمان،
۵۸	۱۵	دمومند	د مومند و
۵۸	۱۵	ریدلی خان	ریدی خان
۵۸	۱۹	دمحمود	دمحمود
۶۰	۲۰	دمستان	د شېستان
۶۳	۵	مطالبی	مطالب
۶۳	۶	نظامی	نظامی

صفحه	مطر	غلط	صحیح
۶۴	۱	تول ژوندانه	دژوندانه تول
۶۴	۲	واکمنی	دواکمنی
۷۳	۲	نمان، سپین	سپین نمان،
۷۴	۱۵	محلومی	زلمی
۸۱	۴	افغانستان	افغانستان
۸۱	۶	افانستان	افغانستان
۸۲	۲	تاریخ	تاریخ
۸۲	۵	پښتون بزغ	پښتون بزغ
۸۳	۳	مختران	مختصر
۸۳	۴	سوانج	سوانج
۹۲	۱۷	پیژند دنه	پیژندنه
۹۵	۱۲	هره	هر
۹۵	۱۴	شیمیره	شمیر
۹۷	۶	هغوی	هغو
۹۷	۶	چی یسی	چی
۹۹	۱۱	داهم دا	داهم

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۰۱	۱۸	ؤمنه	مومنه
۱۰۳	۱۹	خوندى دى	خوندى ده
۱۰۷	۳	خوا	خوا
۱۰۷	۱۸	تسخى	تسخى
۱۰۸	۴	معلو	معلوم
۱۱۰	۴	نشرول	نشرول
۱۱۰	۲۰	۲	۱
۱۱۳	۱۷	ولیکل	لیکل
۱۱۴	۸	دوهم و	دوهم
۱۱۵	۱	هم ددحیییه	هم دحیییه
۱۱۵	۷	دى د	ددى

Adamec, Ludwig W.

Historical and Political ; Who's Who of Afghanistan. Graz
Austria: Akademische Druck, 1975. 385 P.

K. U. L.

This volume, under the entry of Mir Wais Khan Hotaki, provides information that upon his return from Mecca to Kandahar, he won the confidence of tribal chieftains and the Afghans staged a successful revolt against the occupation troops in 1709. Mir Wais and his Afghan forces defeated all attempts by the Safavid armies to recapture the area of Kandahar, and he laid the basis for the Afghans to conquer Persia, and the defeat of the Safavids at Gulnabad in 1722.

Bacon, Elizabeth E (maline)

(Ghilzai) Encyclopaedia Britannica. Chicago: Benton, 1970.

24 vols vol. 10.

K. U. L.

This volume from Page 390 to page 391 introduces the Ghilzai dynasty which is the largest of the Afghan tribes in Afghanistan. This article also tells that in the early 18th century Mir Wais Khan, a Ghilzai chieftain, captured Kandahar and established an independent kingdom there (1709—15). From this capital, his son Mahmud conquered Persia.

Bellew, H. W.

Afghanistan and the Afghans. London: Sampson Low,
1879. 230, 32 P.

P. L.

The author of this book tells about Mir Wais, the Ghilzai leader of Kandahar, and Mahmood Hotaki, who defeated Shah Husain Safavid.

Burn, Sir Richard, 1871-1947. ed.

The Cambridge history of India; the Mughul period. Delhi -
New Delhi: Chand and Co., 1963. 6 vols., illus., fold, maps.
vol iv.

K. U. L.

The author explains the rise of Nadir Shah of Persia, in this volume; he writes about the Ghilzai of Kandahars Mir Mahmood Hotaki, son of Mir Wais, had freed Kandahar from the Persian yoke and had risen against the feeble King of Persia, conquered Herat, Khurasan, and at length, in 1722, Isfahan itself, and driven the Safavids into the forests of Mazandaran.

Caroe, Sir Olaf Kirkpatrick, 1892-

The Pathans, 550 B. C.-A. D. 1957. (New York,) St. Martin's
Press, 1958. xxii, 521 p. illus., ports, maps, tables.

K. U. L.

The author, in part two, of this work gives information

on Ghilzai tribes and their homeland. He writes about the origin of the name as well as their ruling in India. In part three of this book, the author tells about the Ghilzais of Kandahar and their success of overthrowing the Safavids' power of Kandahar and conquering Persia.

Clifford, Mary Louise.

The Land and People of Afghanistan. Philadelphia: Lippincott, 1962. 160 P.

K. U. L.

This work mentions the Ghilzai tribes in different parts of the book. The author tells that in 1708 the Ghilzais overthrew Persian control of Kandahar, while at Herat the Abdalies followed suit. Within a few years the Hotaki clan of Ghilzai was able to take control of a large part of the Persian Empire.

Dupree, Louis

Afghanistan. Princeton, New Jersey: Princeton University Press, 1973. 160 P. illus.

K. U. L.

The author describes the situation of Afghanistan between the two powers-the Moghul and Safavid in that time. He writes that all during the Moghul Safavid

rivalry, the Ghilzai dynasty played off one against the other. Mir Wais Khan, a Ghilzai chieftain of the Hotak clan, who was not only a brave Soldier and devout patriot, but a skilled tribal politician, made the Hajj to Mecca, where he secured a FATWA that indicated the righteousness of a revolt against the Safavid.

Elphinstane, Mountstuart

An Account of the Kingdom of Caubul and its Dependencies in Persia, Tartary, and India; with Bio - Bibliographical Notes by Alfred Janata. Graz, Austria: Akademische Druck, 1969. 675 p.

K. U. L.

Chapter 5 of this book gives information about the Ghilzai (Ghiljies) tribe and its divisions: Hotakis Tokhis, etc. It provides information on the government of the tribe as well as character, manners and other social and political justifications.

Elweel—Sutton, L. P.

A Guide to Iranian Area Study. Ann Arbor, Michigan: Edwards, 1952. 235 P.

K. U. L.

This book, in the chronology section, cites the following dates: Mir Wais founded the Ghilzai dynasty

in Kandahar in 1709, Mir Wais defeated the Persians in 1711, Mahmood overthrew Abdullah in 1717, Abdalees of Herat defeated the Persian Army in 1719, Mahmood took Kerman and he took Isfahan in 1722 ' in 1725 death of Mahmood, and Ashraf succeeded him in Isfahan' etc

Encyclopaedia Britannica. 14 th ed. London: Britannica Co, 1932. 24 vols. vol. 10.

K. U. L.

The information given under the heading of Ghilzai is the same which was given in the 13 th edition.

The Encyclopaedia Britannica. 14 th ed. New York: Britannica Co., 1937. 24 vols. vol. 10.

K. U. L.

Ghilzai, a large and widespread Afghan tribe, which revolted at Kandahar in 1709, is described under the article "Afghanistan" in this encyclopedia.

Encyclopaedia Britannica. Chicago: Benton, 1956. 24 vo's. vol. 10

K. U. L.

In this volume under the Ghilzai heading it was written that they are a fine, manly race of people, some of the most influential clans (Hotak, Sulaiman-Khail, Kharotis, etc) come from this tribe.

Encyclopaedia Britannica. Chicago: Britannica. Co., 1962.

24 vols, Vol 10.

K. U. L.

In this volume the Ghilzai dynasty is described as a large and widespread Afghan tribe, which extended from Kalat—i—Ghilzai on the south to the Kabul river on the north, and from the Gul Koh range on the west to the Indian border on the east and in many places overflowing these boundaries.

Encyclopaedia Britannica. Chicago: Benton, 1970. 30 vols.vol 1.

K. U. L.

Under the article "Afghanistan, Ghilzai" the author tells that Ghilzai is one of the largest of the Afghan (Pashto—speaking) tribes in Afghanistan. The Lodi (Ghilzai) who established a dynasty on the throne of Delhi in Hindustan (1450—1526). In the early 18th century Mir Wais Khan, a Ghilzai chieftain, captured Kandahar and established an independent kingdom there (1709 — 15). From this capital his son Mahmood conquered Persia.

The Encyclopedia Americana. New York: Americana Corporation, 1949. 30 vols, vol. 1.

K. U. L.

In this volume the author who wrote about Afgh—

anistan in the part on the history of this encyclopedia mentioned that in 1708 the Ghilzais of Kandahar expelled the Persians, and in 1722 invaded Persia and for a time had control of it.

The Encyclopaedia Americana. New York: Americana Corporation, 1951. 30 vols. vol. 1.

K. U. L.

Under the article "Afghanistan" the author tells that in 1708 the Ghilzais of Kandahar expelled the Persians, and in 1722 invaded Persia and for a time had control of it.

Etemadi, Mehria,

Die Hotakidan, 1703=1738. Kabler, Literatur-"Fakultat", 1355. 26 P. (monograph)

K. U. L.

This monograph contains two parts: the first part explains the invasion of the Persian Safavid Dynasty into Afghanistan, the Hotaki gaining power in Kandahar, Mir Wais and his thoughtful policies, the situation of neighboring countries toward the Afghans, the struggle for independence, etc. Part two of this work tells in detail about Afghans overcoming Persian power and the reasons for that, the coronation of Shah Mahmood Hotak in Isfahan, and the fall of the Hotaki dynasty as well as the reasons.

Ferrier, J P.

History of the Afghans. London: Murray, 1858. xxi,
491 P. maps.

K. U. L. P. L.

The author of the book in chapters III, and IV tells about Mir Wais who was chief of a branch of the tribe of Ghilzais, Gorgin Khan, Mir Abdullah, Mir Mahmood, Mir Ashraf and Mir Hoosain.

Fraser - Tytler, W. K.

Afghanistan, a Study of Political Developments in Central and Southern Asia. London: Oxford University Press, 1953. 348 P. illus. maps.

K. U. L.

This work, an account of the Ghilzai tribe, gives an explanation of the derivation of its name, mentioning the references which provide that information, the opinion of Raverty, and the author's conclusion. The author writes that in 1721 Mahmood Hotaki, after discovering in the course of one successful rated that Safavid resistance was not likely to prove difficult to overcome, advanced on Isfahan. The defeat of a far larger Persian force at Gulnabad enabled Mahmood to lay siege to Isfahan, which capitulated after seven months, resistance, where upon Mahmood mounted the throne of the Safavids.

Gregorian, Vartan

The Emergence of Modern Afghanistan, Politics of Reform and Modernization, 1880 — 1946. California: Stanford University Press, 1969. 586 P.

K. U. L.

This work explains that Mir Wais, a prominent Ghilzai chieftain of the Hotak clan, rallied his tribe in a successful revolt against the Persian kingdom and assumed power in the city and province of Kandahar, thus provided a base for the nucleus of an Afghan state. It tells more about the condition of Afghan tribes and Persian power in that time.

Griffiths, John C.

Afghanistan, with a Historical Note by Sir Olaf Caroe. London: Pall Mall Press, 1967. 179 P.

K. U. L.

The author mentions in several parts of this work the Ghilzai dynasty and the role that it had in the history of Afghanistan.

Haig, Thomas Wolsedey.

The Encyclopaedia Britannica. 14 th. ed. London: Britannica Co., 1932. 24 vols. vol. 1.

K. U. L.

Mr. Haig in this volume writes that in 1708 the Ghilzai's of Kandahar, leader Mir Wais who defeated the Persian armies and established his independence. In 1722 his son, Mahmood invaded Persia, besieged Isfahan, and in Oct., 1722, compelled Shah Husain, the feeble Safavid, to surrender his crown to him. After Mahmood Hotaki's death Shah Ashraf became the king of Persia.

Haig, Thomas Wolsley.

The Encyclopaedia Britannica. New York: Britannica. Co.
1937. 24 vols. vol. 1.

K. U. L.

This volume tells about: the Ghilzai dynasty in 1708 in Kandahar; Mir Wais who defeated the Persian armies, established his independence and died in 1715; Mahmood who invaded Persia and besieged Isfahan and in Oct., 1722 compelled Shah Husain, the feeble Safavids to surrender his crown to him and Ashraf Hotaki who, after Mahmood, ascended the throne in Persia.

Haig, Thomas Wolseley.

The Encyclopaedia Britannica. Chicago: Benton, 1956.
24 vols. vol 1.

K. U. L.

In this volume Mr. Haig writes that in 1708 the Ghilzai's of Kandahar, provoked by the oppressive rule of the Persian governor, ShahnavaZ Khan (Gurgin), led by Mir Wais rose against and expelled the Persians. Mir Wais defeated the Persian armies sent against him and established his independence, but died in 1715. His son Mahmood, carrying out a project of his father's, conquered Persia, besieged Isfahan and in October 1722 compelled Shah Husain to surrender his crown to him.

Haig, Thomas Wolseley.

Encyclopaedia Britannica. Chicago: Britannica Co., 1962. 24 vols. vol. I.

K. U. L.

Mr. Haig under the article of Afghanistan's history tells about the Ghilzasi dynasty in 1708 in Kandahar; Mir Wais who defeated the Persian armies and established his independence, but died in 1715; Mahmood who invaded Persia, besieged Isfahan and in Oct., 1722 compelled Shah Husain the feeble Safavids to surrender his crown to him; and Ashraf Hotaki who succeeded Mahmud to the throne.

Hanifi, M, Jamil.

Historical and Cultural Dictionary of Afghanistan. Metuchen, N. J. : The Scarecrow, 1976. viii, 141 P.

K. U. L.

The author mentioned on pages 48—49 about Ghilzai Dynasty and its tribes. The book will serve the interests of those people who are personally interested in the history, society and ethnic groups in Afghanistan.

Kasim, Jan Mo'ammad.

Aryans in the East. Boston : Meador, 1935. 91 P.

K. U. L.

The author writes that in the eighteenth century, the Afghans drove away the Persians. Mir Wais Khan wiped out 20,000 Persian soldiers and founded a national Afghan government in Kandahar. Being very modest however, Mir Wais did not accept the title of King but always called himself merely a national commander. The author also gives information about Abdul Aziz, Mir Wias brother, and Shah Mahmood, Shah Ashrf, the last ruler of the Afghan-Persian Empire.

Klimburg, Max

Afghanistan, Das Land in Historischen Spannungsfeld Mitteleasiens. Wien: Osterreichischer Unesco — Kommission, 1966. 313 p. illus. (text in German).

K. U. L.

From page 29 up to page 33, the author gives information about the Ghilzai dynasty. He describes the condition of Kandahar and the Ghilzai, the struggle for independence and the leadership of Mir Wais who led the Afghans to freedom from the Safavide rulers. On page 210 of this work, the author tells about Mohammad Hotak, the great poet, author, and his work Putta Khazana.

Langer, William L. ed.

An Encyclopaedia of World History. Boston: Mifflin, 1940. 1143 P.

K. U. L.

This volume on page 533, traces the dates with a brief explanation of the Hotaki rulers. It tells about the rising of the Afghans at Kandahar, led by Mir Wais, a Ghilzai chieftain in 1709. Mir Wais succeeded in defeating the Persian armies sent against him in 1711, and he established the independence of the Afghan State. From 1715—1717, Mir Abdullah ruled Kandahar in succession to Mir Wais. Mir Mahmood (1717—1725) invade Persia in 1722 and took Isfahan. From 1725—1730 Mir Ashraf ruled Persia as well as the Afghan State.

Lange, William L. ed.

An Encyclopedia of World History. Revised edition.
Boston: Mifflin, 1952. 1243 P.

K. U. L.

In page 528 of this volume there is information about the Hotakies of Kandahar that appears in 1940 edition of this work.

Lockhart, Lorence.

Nadir Shah; a Critical Study upon Contemporary Sources; with a Foreword by E. Denison Ross. London: Luzac & Co., 1938. xv, 344 P. maps.

P. L.

On pages 2-4, 8-10, 13, 14, 16, 23, 35-38, 41-46, and 48 the author tells about Mirs Wais, Gurgin Khan, that Mir Wais murdered Gurgin and after being a virtually independent ruler for six years, Mir Wais died in 1715; Mahmood, who had conquered Persia; Abdul Aziz, Abdullah Khan; Shah Husain Hotaki and Nadir Shah Afshar who attacked Afghanistan.

Macmunn, George.

The Romance of the Indian Frontiers. London: Jonathan Cape, 1933. 351 P. illus. maps.

P. L.

According to this book the Ghilzais, with the Durranis, from the two main races of eastern Afghanistan the Ghilzais had given the Lodi dynasty of Delhi in the past and we find the latter Ghilzai clan perpetuated in the name of Ludiana or Lodiana in the Punjab, the author wrote.

Maiwandi, Mohammad Ali.

Afghanistan; and Historical Sketch. Kabul: Historical Society (n. d.) 27 P.

K. U. L.

The author gives a brief historical sketch on the rise of the Hotaks in this work. He writes that Mir Wais Khan, one of the most influential chiefs, led a revolt against Gurgin, the Persian governor in Kandahar. Also the author tells about Shah Mahmood Hotak, Shah Ashraf Hotak: their struggle and success against Safavids and their ruling Afghanistan and Persia well.

Maiwandi' Mohammad Ali.

A New Guide to Afghanistan. Kabul, ..., 1958. iii, 301 p. illus, maps.

K. U. L.

The author briefly mentions in some parts of the book about the Ghilzai Dynasty (1709-1738). Mir Wais Khan, who declared independence at Kanda-

har, Mir Abdullah, Shah Mahmood, who conquered Persia and had become emperor of Persia, Shah Ashraf, emperor of Persia and Mir Hussain.

Maiwandi, Mohammad Ali.

A Short History of Afghanistan. Lahore: The Punjab Educational Press, 1970. ii. 39 P. illus., maps.

P. L.

The author tells about the rise of the Hotakis under the leadership of Mir Wais Khan, one of the most influential chiefs, who revolted against Gurgin the Persian Governor of Kandahar. Also he writes about Mahmood, who in 1722, at the head of 20,000 men, made straight for Isfahan, the Persian capital and afterward Ashraf Hotaki, and Mir Husain.

Mayne, Peter.

Journey to the Pathans. New York: Doubleday 1955. 315 P.

P. L.

In this work the author tells about the Ghilzai tribe who are the true Afghans like the Abdali.

Mohammed Ali.

See:

Maiwandi, Mohammed Ali

Newell, Richard S.

The Politics of Afghanistan. Ithaca, New York: Cornell University Press, 1972. 236 P.

K. U. L.

The author gives information on the Ghilzai tribe concerning the topics: physical and Social setting, historical setting and government. He writes that the Ghilzais destroyed the shaken Safavid Empire and captured Isfahan, its capital, in 1712, and over the next seven years they controlled most of Persia.

Oliver, Edward E.

Across the Border of Pathan and Biluch. London: Chapman and Hall, 1890. xi + 336 P. illus.

P. L.

In this book it is described that the Ghilzai tribe (Ghilji) was the most famous of all Afghan tribes before the Duranies rose to power.

Singh, Ganda.

Ahmad Shah Durrani, Father of Modern Afghanistan. Bombay: Asian Publishing House, 1957. 457 P. illu: maps.

K. U. L.

The author mentions the Ghilzai (Ghalzai) dynasty in several parts of this work. He writes about Mir Wais Ghilzai and his descendants that the Ghilzais, under the leadership of Mir Wais, appeared on the stage with their successful struggles

against the Persians and their declaration of Afghan independence to Kandahar. This book also tells about Gurgin, Mir Abdul Aziz, Mir Mahmood and others.

Spain, James W.

The Way of the Pathans. London: Hale, 1962. 190 P. illus., maps.

P. L.

The author writes that the Ghilzai dynasty are the only true nomads among the Pathans which are divided in to the Suleiman Khil, the Ali Khil, the Aka Khil, etc.

Sykes, Sir Percy Moleswerth, 1867—

A History of Afghanistan. London: MacMillan, 1940. Vol. 1, 411 P.

K. U. L.

The author gives information under several headings about the Ghilzai and Abdali of Kandahar, Gurgin and Mir Wais Khan, the battle of Gulnabad; Shah Ashraf defeating the Turks, etc. He tells about Mir Wais Khan and his successors and their gaining power in Kandahar as well as in Persia.

Tate, G. P

The kingdom of Afghanistan; a Historical sketch. Bombay: Time of India, 1911. ix 224 P. maps.

P. L.

The author tells about Mir Wais, who was the founder of the independence of Afghanistan; Gurgin, who was captured and put to death by Mir Wais.

Ticky, Herbert.

Afghanistan; das tor Nach Indien. Leipzig: Wilhelm Goldman, 1940. 333 P.

P. L.

This author writes about Mir Wais and Mahmood, Mir Wais' son, who conquered Isfahan and the coronation of Mahmood in Isfahan by Shah Husain Safavi as well as the attacks of Nadir Shah to Afghanistan.

Wilber, Donald N.

Afghanistan; Its People, Its Society, Its Culture. Collaborated by Elizabeth E. Bacon and others. New Haven: Harf, 1962. 329 P. illus.

K. U. L.

This book mentioned Mir Wais the Ghilzai chief who succeeded in gaining the confidence of the Safavid ruler, Shah Husain. It also tells about Mir Mahmood, Mir Ashraf, Shah Hosain Hotaki and Nadir Shah Afshar.

Wilber, Donald N.

"Emergence of the Afghan State" The Encyclopedia Americana. New York: Americana Corporation, 1966.
30 vols. vol. 1.

In this article the author tells about the emergence of the Afghan State. Also it gives information about the Ghilzai dynasty which revolted at Kandahar in 1709 and by 1722 had gathered sufficient strength to move against Kerman, Yazed and Isfahan under the leadership of Mahmood Hotaki who defeated the Safavid ruler Shah Husain and became the King of Persia.

Williams, Laurence Frederic Rushbrook.

"The National Awakening" Encyclopaedia Britannica.
Chicago: Benton, 1970. 24 vol. vol. 1.

K. U. L.

The author of this article tells about the national wakening which started in 1709, when Mir Wais Khan, an influential leader of the Hotaki Ghilzai tribe, led a rising against Gurgin Khan the Persian governor of Kandahar. It also tells about Mahmood Hotaki who resolved to invade Persia and, in 1722, at the head of about 20,000 men, marched on Isfahan and conquered the Safavids' army and became king. After him his cousin became the king of Persia.

ADDITIONS

Hanway, Jonas, 1712-1786

The Revolution of Persia: Containing the Reign of Shah Sultan Hussain, with the Invasion of the Afghans, and the Reigns of Sultan Mir Maghmod and his Successor Sultan Ashraff... London: Dodsley [1772] 2 vols.

K L

Part IV of volume 2 of this work explains the revolutions of Persia from the beginning of the 18th century to the death of Mir Wais Khan. In Chapter 1 there is information about the origin of the different tribes of the Afghans, with a general view of the revolutions of Persia from the year 1100 to 1701. Chapter 1 of Part V of this work tells about Mir Abdallah and Mir Mahmood, and Chapter VI from the commencement of the year 1721, to the battle of Gulnabad in 1722. In Chapter VII it describes from the battle of Gulnabad to the abdication of Sultan Hussain, and the taking of Isfahan by Mahmood Hotaki. In Chapter VIII of this volume, the accession of Mahmood to the crown of Persia in 1722 is explained. Also in the following chapters

there is information about Ashraf Hotaki and the wars with the Turks, Nader Afshar, etc., are explained.

Lockhart, Laurence

The Fall of the Safavi Dynasty and the Afghan Occupation of Persia. Cambridge: University Press, 1958. XIII, 583p. illus, maps.

K L

Under the headings: Persia in late Safavi times, the revolt of the Ghelzai Afghans, Mir Wais Khan, the reign of Mahmood, Ashraf's reign and wars, and many other topics, the author explains that the most influential man among the Ghilzais was Mir Wais, the chief of the Hotaki clan, who was a man of wealth and wisdom. This book informs us how the Safavi dynasty became weak and was removed from the throne by the Afghans who took control.

Krusinski, Judasz Tadeusz, 1675-1756.

The Chronicles of a Traveller: or, a History of the Afghan Wars with Persia, in the Beginning of Last Century, from their Commencement to the Accession of Sultan

Ashraf. Being a Translation of the "Tareekh-i-Seeah" from the Latin of J.C. Cladius, by George Newnhan Mitford, to which is Added a Brief Account of the Afghan Usurpation, till its Overthrow by Tahmasp Koolly Khan. London: Ridgway, 1840. xliv,206,8p.

K L

The author, who resided about thirty years in Persia as a missionary, witnessed the revolution which led to the overthrow of the Safavid dynasty, and conquest of Persia by the Hotakis. This work tells that Mir Wais Khan is considered as the founder, Mir Mahmood as the establisher, and Mir Ashraf as the completer of the Afghan power. What is remarkable about this work is that the Latin original copy was not printed and published until a long time after several translations had been made from the memoirs of the author. The author, Krusinski, in passing through Constantinople, on his return from Persia, made a Turkish translation for Ibrahim Pasha, the vazier of Ahmed III, and it was printed by a newly established press at Constantinople, in 1729,

under the title of Tareekh-I-Seeah; and two years afterwards re-translated into Latin by John Christian Clodius, in 1731. This book is a valuable work which is the most reliable source about many authors for this period.

Krusinski, Judasz Tadeusz, 1675-1756

The History of the Late Ravolutios of Persia: Taken from the Memoirs of Father Krusinski, Procurator of the Jesuits at Isfahan. Done into English . . . by Father Du Cerceau. London: Pembeton, 1728. 2vols. maps.

K L

The work is taken from the memoirs of Krunsinski who saw the revolution and heard from officials of the time. These volumes explain the entrance of the Afghans into Isfahan and its conquest and the abdications of Shah Hussain. The author tells about the origin of the revolt of the Afghans, and all the intrigues of Mir Wais Khan, and the departure of Mir Mahmood who marched from

Kandahar to besiege Kirman first and then Isfahan. It also describes the origin of the Afghans and the Hotaki tribe as well as the whole series of revolutions up to the treaty of peace between Shah Ashraf Hotaki and the Grand Seignior. In this work there is a considerable contribution by the translator who, by adding new information to the Original memoirs and correction of the facts, makes this work a more reliable and useful source.

Malcolm, John, 1769-1833.

The History of Persia, from the Most Early Period to the Present Time: Containing an Account of the Religion, Government, Usages, and Character of the Inhabitants of that kingdom. London: Murray, 1929. II vols. maps.

K L

The author writes about the Persian power in Afghanistan, in this work, and explains how the Persian troops treated the Afghans as a conquered enemy, and no rank, age, or sex, had protection.

The Afghans could not tolerate the situation, and the leader of the Hotaki tribe, Mir Wais, took every step that a wise man could, to establish himself firmly in power, and plan the overthrow of the Persian monarchy. Kandahar was freed, Isfahan was conquered, and the Afghans, the Hotakis, became the rulers of Afghanistan, as well as Persia.

PREFACE

Afghanistan, from the distant past up to now, has been the cradle of great civilizations, the crossroads of different cultures, and the hub of the growth of thought and the development of human dignity.

These events that make history, sometimes show the attacks of looters and sometimes the powers and greatness of patriotic national governments. However, even under hard circumstances, the free-born people of this country have kept their national identity and have lifted the banner of freedom.

At the time when the Safavids were in power in Persia and ruled over the western part of Afghanistan, and the Mughols of India controlled the eastern parts of Afghanistan, our national heroes struggled for freedom against the Safavid's rule in Kandahar. The key person of this movement was Mir Wais, the true son of Afghanistan. His wisdom and experience broke up the power of imperialism, and he laid down the foundation of a powerful national government in Afghanistan. After the consolidation of government in Kandahar we can see the evidence of this success in that,

Mahmood conquered Isfahan and Shah Hussain Safavid put the crown on his head with his own hands, and Mahmood Hotaki, ascended the throne in the Chilstoon palace. Also Shah Ashraf Hotaki defeated the Ottoman troops, occupied still more lands, and expanded the Afghan empire in Persia.

In the time of Shah Hossain Hotaki in Kandahar writers and poets became more involved in literary activities. The great author Mohammad Hotak wrote his work, Puta Khazana (the Hidden Treasure). Puta Khazana is a literary history that contains the biographies of Pashtoons as well as Pashto literature.

This volume is published on the occasion of the Mohammad Hotak Seminar, and it is an annotated bibliography about the Hotakies, including books and articles in any language that we could find access to.

For full information on the Historical Background, Definition, Limitations, Search for Literature, Arrangement of Entries and Acknowledgment please consult the Dari Preface .

M. I. Stwodah; M.L.S.; A. Z. Modarrissi; M. L. S.

Kabul, May, 13, 1978.

ABBREVIATIONS

Co.	Company
ed.	Edition
illus.	illustration
K L	Kakar Library
K U L	Kabul University Library
P	Page or Pages
P L	Public Library
Vol.	Volume or volumes

Lib. Series (13)

Hotakies

(An annotated bibliography)

Compiled

M.I. Stwodah, M.L.S. & A.Z. Modarrissi, M.L.S.

May, 13, 1978

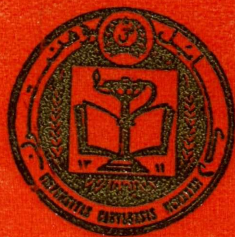
ARIC

B

1.14

STW

3

HOTAKIES

ANNOTATED BIBLIOGRAPHY

M. I. STWODAH

A. Z. MODARRISSI